VERSLAG

OMTRENT HET

MIDDELBAAR EN LAGER ONDERWIJS

OVER

1893.

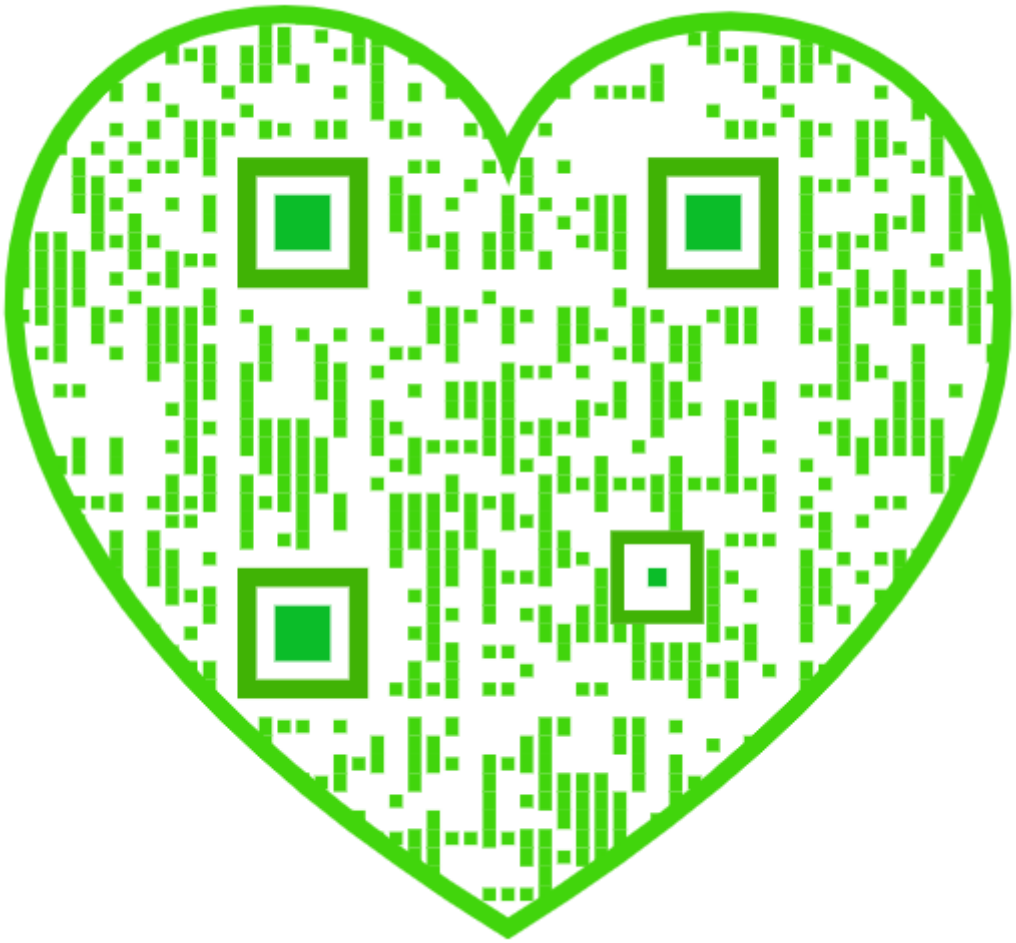

ALGEMEEN VERSLAG

VAN HET

MIDDELBAAR EN LAGER ONDERWIJS

VOOR

EUROPEANEN EN MET DEZEN GELIJKGESTELDEN

IN

NEDERLANDSCH-INDIË

OVER

1893.

BATAVIA
LANDSDRUKKERIJ
1894.

INHOUD.

A.

MIDDELBAAR ONDERWIJS.

BLADZ.

I. Algemeene mededeelingen ... 1

A. Omvang ... 1

B. Uitgaven en ontvangsten ... 1

C. Onderwijzend personeel ... 2

D. Leerlingen ... 3

1. Toelating van meisjes tot de Hoogere Burgerscholen voor jongens ... 3

2. Aantal ... 4

3. Ontleding der cijfers ... 4

4. Resultaten van het onderwijs ... 5

a. Eindexamen ... 5

b. Overgangsexamens ... 5

c. Toelatingsexamens ... 5

d. Recapitulatie ... 5

5. Verdeeling in studiejaren ... 7

Batavia ... 7

Semarang ... 7

Soerabaja ... 7

6. Staking der studien ... 8

7. Redenen dier staking ... 8

E. Schoolverzuim ... 8

F. Beschikking over bijzondere ondersteuningsfondsen ... 9

G. Niet-Europeesche leerlingen ... 9

H. Gedrag en ijver der leerlingen ... 9

I. Verzamelingen, bibliotheken en gebouwen ... 9

BLADZ.

II. Inrichtingen van Onderwijs 10

A. GYMNASIUM WILLEM III TE BATAVIA, BESTAANDE UIT DE AFDEELINGEN A HOOGERE BURGERSCHOOL MET VIJFJARIGEN CURSUS EN B INRICHTING VOOR DE INDISCHE TAAL-, LAND- EN VOLKENKUNDE. en
B. DE HOOGERE BURGERSCHOOL MET DRIEJARIGEN CURSUS VOOR MEISJES TE BATAVIA.

Toezicht en beheer 10
Afdeeling A Hoogere Burgerschool met vijfjarigen cursus 10
1. Onderwijzend personeel 10
2. Geneeskundige behandeling van het personeel 13
3. Bibliotheek, verzamelingen en plantentuin 13
4. Gebouwen 14
5. Siamfonds 14
6. Leerlingen 14
1. Aantal 14
2. Vermeerdering en vermindering vóór de vacantie 15
3. Resultaten der examens 16
a. Overgangsexamens 16
b. Herexamens 16
c. Toelatingsexamens 17
d. Toelating van oud-leerlingen, enz 17
4. Vermeerdering en vermindering na de vacantie 18
5. Mutatiën 20
6. Herkomst der leerlingen 21
7. Leeftijd 22
8. Schoolverzuim, gedrag en ijver 22
9. Eindexamen 23
Afdeeling B. Inrichting voor de Indische Taal-, Land- en Volkenkunde 23
1. Onderwijzend personeel 23
2. Bibliotheek 24
3. Gebouwen 25
4. Leerlingen 25
1. Aantal leerlingen. Vermeerdering en vermindering vóór de vacantie 25
2. Aantal leerlingen na de vacantie 25
3. Herkomst der leerlingen 26

BLADZ.

4. Resultaten van het onderwijs ... 26
5. Mutatiën ... 26
6. Inschrijving van officieren ... 27
Hoogere Burgerschool met driejarigen cursus voor meisjes te Batavia ... 27
1. Personeel ... 27
2. Leerlingen ... 27
a. Aantal ... 27
b. Vermeerdering en vermindering vóór de vacantie ... 27
c. Resultaten der examens ... 28
1. Overgangsexamens ... 28
2. Eindexamens ... 28
3. Toelatingsexamens ... 28
d. Aantal leerlingen bij het begin van den cursus ... 28
e. Vermeerdering en vermindering na de vacantie ... 29
f. Leeftijd ... 29
g. Schoolverzuim, gedrag en ijver ... 30
3. Bibliotheek en verzamelingen ... 30

C. BATAVIASCHE AMBACHTSSCHOOL.

1. Mutatiën in de Directie ... 30
2. Mutatiën in het personeel der onderwijzers ... 31
3. Vacantiën. Mutatiën onder de leerlingen ... 32
4. Practische lessen ... 33
5. Theoretische lessen ... 34
Winst- en Verliesrekening onder Ult. Juni 1894 ... 36
Balans afgesloten onder Ult. Juni 1894 ... 37
Prospectus der Bataviasche Ambachtsschool ... 38

D. HOOGERE BURGERSCHOOL MET VIJFJARIGEN CURSUS TE SEMARANG.

I. Commissie van toezicht ... 41
II. Onderwijzend personeel ... 41
III. Bibliotheek en andere verzamelingen ... 42
IV. Gebouwen ... 43
V. Leerlingen ... 43

BLADZ.

1. Aantal 43
2. Vermeerdering of vermindering vóór de vacantie 43
3. Resultaten der examens 44
   a. Overgangsexamens 44
   b. Herexamens 44
   c. Toelatingsexamens 45
   d. Toelating van oud-leerlingen 46
4. Vermeerdering en vermindering gedurende de vacantie 46
5. Vermeerdering en vermindering na de vacantie 47
6. Mutatiën 48
7. Herkomst der leerlingen 49
8. Leeftijd 49
9. Schoolverzuim, gedrag en ijver 50
10. Eindexamen 51

E. SEMARANGSCHE AMBACHTSSCHOOL.

1. Bestuur 51
2. Onderwijzend personeel 52
3. Lokalen 53
4. Leermiddelen 54
5. Practisch onderwijs 54
6. Theoretisch onderwijs 55
7. Leerlingen 55
8. Geldelijke aangelegenheden 56

Staat van ontvangsten en uitgaven tot ultimo Juni 1894 57
Winst- en verliesrekening afgesloten op ultimo Juni 1894 58
Balans afgesloten op ultimo Juni 1894 59
Statuten der Semarangsche Ambachtsschool 60
Prospectus der Semarangsche Ambachtsschool 63

F. HOOGERE BURGERSCHOOL MET VIJFJARIGEN CURSUS TE SOERABAJA.

I. Algemeene mededeelingen 66
   a. Commissie van toezicht 66
   b. Onderwijzend personeel 66
II. Bibliotheek en verzamelingen 67

BLADZ

III. Gebouwen 67
IV. Leerlingen 68
1. Aantal 68
2. Vermeerdering en vermindering vóór de vacantie 68
3. Resultaten der examens 69
a. Overgangsexamens 69
b. Herexamens 69
c. Toelatingsexamens 70
d. Vermeerdering en vermindering na de vacantie bij het begin van den nieuwen cursus 1893/94 71
e. Sterkte bij het begin van den nieuwen cursus in Juli 1893 72
f. Vermeerdering en vermindering na de opening van den nieuwen cursus 72
g. Aantal leerlingen op ultimo December 1893 73
V. Mutatiën 73
VI. Herkomst der leerlingen 74
VII. Leeftijd der leerlingen 75
VIII. Schoolverzuim, gedrag en vlijt 76
IX. Eindexamens 77

G. BURGERAVONDSCHOOL TE SOERABAJA.

1. Algemeene mededeelingen 77
a. Reglement op de burgeravondschool 77
b. Toezicht en beheer 78
c. Onderwijzend personeel 78
2. Leerlingen 78
a. Aantal 78
b. Vermeerdering en vermindering vóor de vacantie 78
c. Sterkte bij het einde van den cursus 79
d. Examens 79
1. Overgangsexamens 79
2 Eindexamens 79
3. Toelatingsexamens 79
e. In- en afschrijving van leerlingen bij het begin van den cursus 1893/94 . 80
f. Vermeerdering en vermindering tot ult. December 1893 82
g. Leeftijd 84
h. Gedrag, ijver en schoolverzuim 84
3. Verzamelingen en Bibliotheek 84
4. Meubilair en verlichtingsmiddelen 85
5. Gebouwen 85

BLADZ.

NAAMLIJST DER DIRECTEUREN EN LEERAREN DER HOOGERE BURGERSCHOLEN IN NEDERLANDSCH-INDIË.

Gymnasium Willem III te Batavia 86
Hoogere Burgerschool te Semarang 88
Hoogere Burgerschool te Soerabaja 88
Hoogere Burgerschool voor Meisjes te Batavia 89

B.

LAGER ONDERWIJS VOOR EUROPEANEN EN MET DEZEN GELIJKGESTELDEN.

§ 1. Mededeelingen van algemeenen aard 90
» 2. Toezicht op het lager onderwijs 91
» 3. Akten van bekwaamheid tot het geven van onderwijs 91
» 4. Opleiding van onderwijzers 92
» 5. Getal en aard der scholen 93
» 6. Omvang van het onderwijs 99
» 7. Onderwijzend personeel 100
» 8. Getal en aard der leerlingen 103
» 9. Schoollokalen, onderwijzerswoningen, schoolmeubelen, leermiddelen, schoolbibliotheken 105
Uitgaven en ontvangsten van het openbaar lager onderwijs in Ned.-Indie gedurende 1893 107

BIJLAGEN.

Lit. A. Uitslag der akte-examens in 1893 108
» B. Getal en aard der scholen in Nederlandsch-Indië onder ultimo December 1893. 109
» C. Onderwijzend personeel bij de lagere scholen in Nederlandsch-Indië onder ultimo December 1893 111
» D. Nominatieve staat der inspecteurs, onderwijzers, onderwijzeressen en kweekelingen bij het openbaar lager onderwijs in Nederlandsch-Indië onder ultimo December 1893 113

BLADZ.

L.a. E. Mutatien onder het onderwijzend personeel van de openbare lagere scholen in Nederlandsch-Indië, gedurende het jaar 1893 142

» F. Staat van den ouderdom der kinderen van Europeanen en met dezen gelijkgestelden, die onder ultimo December 1893 de openbare lagere scholen in Nederlandsch-Indië bezochten 148

» G. Staat van den ouderdom der kinderen van Europeanen en met dezen gelijkgestelden, die onder ultimo December 1893 de bijzondere scholen in Nederlandsch-Indie bezochten 152

» H. Staat van den ouderdom der kinderen van Europeanen en met dezen gelijkgestelden, die onder ultimo December 1893 alle lagere scholen in Nederlandsch-Indie bezochten 154

» I. Staat van het onderwijzend personeel en van de leerlingen aan de openbare lagere scholen in Nederlandsch-Indië, onder ultimo December 1893 158

» K. Staat van het onderwijzend personeel en van de leerlingen aan de bijzondere lagere scholen in Nederlandsch-Indie onder ultimo December 1893..... 170

A.

MIDDELBAAR ONDERWIJS.

I. ALGEMEENE MEDEDEELINGEN.

A. Omvang.

In het aantal inrichtingen voor middelbaar onderwijs kwam geene verandering.

B. Uitgaven en ontvangsten.

De volgende tabel geeft een overzicht van de kosten der Gouvernements-inrichtingen van middelbaar onderwijs gedurende de twee laatstverloopen jaren en van de daartegenoverstaande ontvangsten aan schoolgelden over hetzelfde tijdvak.

INRICHTINGEN.	UITGAVEN (BEHALVE VOOR DE GEBOUWEN) *a*).		Ontvangsten wegens schoolgelden (voor zooveel bij het einde van het jaar reeds overgebracht bij 's Lands kas).	
	1892 (*b*)	1893 (*b*)	1892 (*b*)	1893 (*b*)
Gymnasium Willem III te Batavia, afd. A, Hoogere Burgerschool met vijfjarigen cursus.	*f* 156405.20	*f* 161906.60	*f* 24257.—	*f* 26984.—
Gymnasium Willem III te Batavia, Afd. B, Inrichting voor de Indische taal-, land- en volkenkunde ..	» 28150.—	» 32800.—	» 7260.—	» 7980.—
Transporteeren...	*f* 184555.20	*f* 194706.60	*f* 31517.—	*f* 34964.—

INRICHTINGEN.	UITGAVEN (BEHALVE VOOR DE GEBOUWEN). *a*)		Ontvangsten wegens schoolgelden (voor zooveel bij het einde van het jaar reeds overgebracht bij 's Lands kas)	
	1892 (*b*)	1893 (*b*)	1892 (*b*)	1893 (*b*)
Per transport....	*f* 184355 20	*f* 194706 60	*f* 31517 —	*f* 34964 —
Hoogere Burgerschool met driejarigen cursus voor meisjes te Batavia....	» 29894 56	» 29884 07	» 8266 50	» 8368 —
Hoogere Burgerschool met vijfjarigen cursus te Semarang.....	» 112268 50⁵	» 121556 74⁵	» 13887 50	» 16303 —
Hoogere Burgerschool met vijfjarigen cursus te Soerabaja.....	» 123625 —	» 121500 —	» 15995 —	» 17840 —
Burgeravondschool te Soerabaja	» 15087 49	» 17083 30	— *c*) —	— *c*) —
Te zamen....	*f* 465430 75⁵	*f* 484730 71⁵	*f* 69666 —	*f* 77475 —

a) Aan onderhoud en herstelling van gebouwen werd in 1893 *f* 5171.80 besteed tegen *f* 41324.53 in 1892 (verbeterde opgave).

b) Sommige der ingevulde bedragen over 1892 berusten op verbeterde opgaven; die over 1893 zijn van voorloopigen aard.

c) Aan deze inrichting wordt gratis onderwijs gegeven.

C. Onderwijzend personeel.

In den loop van het verslagjaar hadden verschillende mutatiën plaats onder de leeraren. Aan het Gymnasium *Willem III* werd aan twee hunner een buitenlandsch verlof verleend; één werd eervol uit 's Lands dienst ontslagen en één, die voor den wapenhandel, overleed. Te *Semarang* moest een leeraar zijne betrekking wegens ziekte nederleggen.

Aan de Hoogere Burgerschool te *Soerabaja* werd aan twee der leeraren een buitenlandsch verlof verleend.

In de vacatures aan deze drie inrichtingen kon voor een groot gedeelte door nieuwe titularissen worden voorzien. Voor het overige werden de lessen door de andere leeraren waargenomen, zoodat weinig stoornis in het onderwijs werd ondervonden.

In eene vacature van leeraar in de Wis- en Natuurkunde aan de Hoogere Burgerschool te *Semarang* sedert Mei 1891 bestaande, werd door eene definitieve benoeming voorzien.

De lessen van tijdelijk afwezige leeraren werden naar gelang der omstandigheden waargenomen door de directeuren of door het overig onderwijzend personeel der inrichtingen.

Het totaal der op deze wijze vervulde lesuren bedroeg gedurende het verslagjaar 1946 tegen 1865 in 1892. In 405 lesuren kon niet voorzien worden.

D. Leerlingen.

1. Toelating van meisjes tot de Hoogere Burgerscholen voor jongens.

Voor het afleggen van het examen van toelating tot den cursus 1893/1894 meldden zich in het geheel 18 meisjes aan.

Van de 9 candidaten, die zich te *Semarang* hadden aangemeld, trokken er 4 zich vóór het examen terug; terwijl er 5 slaagden voor het 1e studiejaar, van welke 4 zich als leerling lieten inschrijven.

Te *Soerabaja* namen 9 meisjes aan het admissie-examen deel, van welke 7 slaagden. Daarvan lieten 3 zich als leerling inschrijven.

De aanwezigheid der meisjes op de Hoogere Burgerscholen voor jongens, blijkt voortdurend van gunstigen invloed te zijn op het gedrag en den ijver in het algemeen.

2. Aantal.

In de laatste vijf leerjaren werden de lessen aan de Hoogere Burgerscholen voor jongens aangevangen met de in onderstaande tabel aangegeven aantallen leerlingen:

HOOGERE BURGERSCHOOL TE	AANWEZIG BIJ DEN AANVANG VAN DEN CURSUS:				
	1889/90.	1890/91.	1891/92.	1892/93.	1893/94.
Batavia	124	155	187 (2)	207 (2)	225 (1)
Semarang	96 (4)	98	106	108 (1)	137 (2)
Soerabaja	107 (1)	106 (1)	135 (1)	132 (1)	149 (2)
Totaal	327 (5)	359 (1)	428 (3)	447 (4)	511 (5)

Onder deze getallen zijn zoowel de gewone leerlingen als de toehoorders en de leerlingen voor enkele vakken begrepen; het aantal der twee laatstgenoemde categoriën is naast de getallen tusschen haakjes afzonderlijk vermeld.

3. Ontleding der cijfers.

Blijkens bovenstaande tabel werden de lessen van den cursus 1893/94 geopend met 511 leerlingen.

Daaronder zijn begrepen 3 toehoorders en 1 leerling voor enkele vakken.

Van de overige 507 hadden 348 het onderwijs in het afgeloopen schooljaar bijgewoond, terwijl er 159 nieuwe leerlingen waren, waarvan 133 het toelatingsexamen hadden afgelegd en 26 als oud-leerlingen eener Nederlandsche of Nederlandsch-Indische Hoogere Burgerschool, van dat examen waren vrijgesteld.

4. Resultaten van het onderwijs.

a. *Eindexamen.*

Aan het eindexamen der Hoogere Burgerscholen met vijfjarigen cursus in *Nederlandsch-Indië*, welk examen voor de 23e maal werd afgenomen, namen 33 jongelieden deel, waaronder 1 gewezen toehoorder. Van hen slaagden er 24 en werden 9, waaronder de toehoorder, afgewezen.

In 1892 werd dit examen afgelegd door 38 jongelieden, waarvan 25 slaagden.

b. *Overgangsexamens.*

Van de 381 leerlingen, die aan de overgangsexamens deelnamen, werden 275 of 72,17% tot eene hoogere klasse bevorderd.

In 1892 namen 321 leerlingen deel aan dit examen, waarvan er 236 of 73,52% bevorderd werden.

c. *Toelatingsexamens.*

Aan de toelatingsexamens werd deelgenomen door 263 jongelieden (waaronder 14 meisjes), van welke er 149 (waaronder 12 meisjes) slaagden, d. i. 56,65%, tegen 136, of 56,43% van de 241 in 1892.

d. *Recapitulatie.*

De volgende tabel geeft een overzicht van de in 1893 afgenomen toelatings-, overgangs- en eindexamens.

Daarbij is tevens opgegeven, hoeveel leerlingen van vorige jaren en hoeveel nieuwe leerlingen bij den aanvang van het leerjaar 1893/94 op de drie Hoogere Burgerscholen met vijfjarigen cursus waren ingeschreven.

Hoogere Burgerschool te:	Eindexamen van den cursus 1892/93 (*d*)		Overgangsexamens tot den cursus 1892/93.		Toelatingsexamens tot den cursus 1893/94.				Van de in het toelatingsexamen geslaagden lieten zich als leerling inschrijven:		Bij het begin van den cursus 1893/94 waren als *gewone* leerlingen ingeschreven:		
					Voor de laagste klasse.		Voor eene hoogere klasse.						
	Geëxamineerd.	Geslaagd.	Geëxamineerd (*b*).	Geslaagd (*b*).	Geëxamineerd (*b*).	Geslaagd (*b*).	Geëxamineerd.	Geslaagd.	Van hen, die voor de laagste klasse geslaagd waren (*b*).	Voor hen, die voor eene hoogere klasse geslaagd waren.	Leerlingen van den vorigen cursus (*b*).	In het toelatingsexamen geslaagden en oud-leerlingen, die zich opnieuw lieten inschrijven (*b*).	Te zamen (*b*).
Batavia.....	19 (*a*)	13	167[6]	106[6]	104	57 (*c*)	4	1	55	1	156	68	224
Semarang.....	7	5	98	82	70[9]	46[5]	2	1	39[4]	1	90[10]	47[4]	137[14]
Soerabaja.....	7	6	116	87	80[9]	44[7]	1	—	37[3]	—	102	45[3]	147[3]
Totalen.....	33	24	381[6]	275[6]	254[18]	147[12]	7	2	131[7]	2	348[10]	160[7]	508[17]

(*a*) Waaronder 1 gewezen toehoorder.

(*b*) De kleine cijfers duiden het aantal meisjes aan, die onder de leerlingen begrepen zijn.

(*c*) Waaronder één inlander.

(*d*) Het verslag der commissie van het eindexamen is gedrukt als extra-bijvoegsel der Javasche Courant van 28 Juli 1893 n°. 60.

5. Verdeeling in studiejaren.

De verdeeling der leerlingen over de verschillende studiejaren was op de ondervolgende tijdstippen als volgt:

VERDEELING DER LEERLINGEN.	AANTAL LEERLINGEN, waarmede de cursus 1892/93 begon (*d*).	waarmede de cursus 1892/93 eindigde.	bij het begin van den cursus 1893/94 aanwezig (*d*).	in 1893 op 1 Januari.	in 1893 op 31 December.
BATAVIA.					
1e studiejaar *a*)	68^{5}	58	81	64	77
2e id. *b*)	57^{1}	40	52^{5}	53	48
3e id. *b*)	45	37	48^{1}	43	49
4e id.	18	17	25	19	22
5e id.	17	4	18	18	18
Toehoorders	2	—	1	4	4
Leerlingen voor enkele vakken	—	—	—	—	—
Te zamen	207^{6}	156	225^{6}	201	*c*)218
SEMARANG.					
1e studiejaar *b*)	40^{7}	38	47^{5}	40	48
2e id. *b*)	24^{2}	23	41^{8}	24	39
3e id.	20	18	15^{1}	18	17
4e id.	15	15	18	16	18
5e id.	8	5	14	8	14
Toehoorders of toehoorderessen	—	5	—	4	2
Leerlingen voor enkele vakken	1	—	2	—	2
Te zamen	108^{9}	104	137^{14}	110	*c*) 140
SOERABAJA.					
1e studiejaar *b*)	54^{1}	50	52^{3}	53	50
2e id. *b*)	38^{1}	34	43	36	41
3e id.	17	18	28	18	26
4e id.	14	14	13	14	12
5e id.	8	7	11	7	11
Toehoorders	1	1	2	1	1
Leerlingen voor bijzondere vakken	—	—	—	—	1
Te zamen	132^{2}	124	149^{3}	129	*c*) 142

a) Gesplitst in 3 parallel-klassen.

b) Gesplitst in 2 parallel-klassen.

c) Van buiten het gewest waar de school gevestigd is, waren op ult. 1893 ingeschreven te *Batavia* 43, te *Semarang* 53 en te *Soerabaja* 51 leerlingen, en daaronder respectievelijk 25, 2 en 8, wier ouders of voogden in de Buitenbezittingen woonden.

d) De kleine cijfers in deze kolom wijzen het aantal meisjes aan, dat in het nevenstaand getal leerlingen begrepen is.

6. Staking der studiën.

De 24 leerlingen, die in 1893 een diploma van afgelegd eindexamen verwierven, verlieten in dat jaar de Hoogere Burgerscholen.

Voorts staakten in den loop of bij de sluiting van den in genoemd jaar geëindigden cursus 43 leerlingen hunne studiën, nl. 30 te *Batavia*, 7 te *Semarang* en 6 te *Soerabaja*.

7. Redenen dier staking.

Van de in § 6 genoemde 43 leerlingen verlieten er de Hoogere Burgerscholen:

9 wegens vertrek naar *Nederland*;
4 om naar andere Hoogere Burgerscholen in *Nederlandsch-Indië* te gaan;
3 om zich voor adjunct-landmeter te bekwamen;
7 wegens plaatsing in particuliere betrekkingen;
2 omdat zij in Gouvernementsbetrekkingen geplaatst werden;
4 wegens gebrek aan aanleg;
1 wegens financieele redenen;
6 wegens zwakke gezondheid of ziekte;
1 om onbekende redenen;
1 om zich voor candidaat-notaris voor te bereiden;
1 om zich voor opzichter bij de Burgerlijke Openbare Werken te bekwamen;
1 om over te gaan naar de Bataviasche Ambachtsschool;
1 wegens gebrek aan ijver;
1 uit vrees van te worden verwijderd wegens handelingen tegen de schoolorde.

E. Schoolverzuim.

In 1893 bedroeg het schoolverzuim te *Batavia* 4,55 pct., te *Semarang* 7,4 pct. en te *Soerabaja* 2,96 pct., tegen 6,0, 4,2 en 4,8 pct. in het jaar 1892.

F. Beschikking over bijzondere ondersteuningsfondsen.

Te *Batavia* genoten 8 leerlingen voor het bekostigen hunner studiën ondersteuning uit het Siamfonds en uit het studiefonds voor onbemiddelde leerlingen.

Te *Semarang* verleende het studiefonds *Midden-Java* zulken steun aan 8 leerlingen der Hoogere Burgerschool aldaar.

G. Niet-Europeesche leerlingen.

De Hoogere Burgerscholen te *Batavia* en te *Semarang* hadden respectievelijk 1 en 2 inlanders onder hare leerlingen. Op de Hoogere Burgerschool te *Soerabaja* waren alle leerlingen van Europeeschen landaard.

H. Gedrag en ijver der leerlingen.

Gedrag en ijver der leerlingen gaven over het algemeen reden tot tevredenheid.

I. Verzamelingen, bibliotheken en gebouwen.

Met verwijzing naar de meer uitvoerige mededeelingen in achterstaande paragraven, wordt hier alleen opgemerkt, dat de gebouwen met zorg worden onderhouden. Tot sommige voorzieningen kon nog niet worden overgegaan.

Aan de verzamelingen werd veel zorg besteed en zoover de middelen dit toelieten, werden de bibliotheken verrijkt met nieuwe werken en periodieken.

II. INRICHTINGEN VAN ONDERWIJS.

A. Gymnasium Willem III te Batavia, bestaande uit de afdeelingen A Hoogere Burgerschool met vijfjarigen cursus en B Inrichting voor de Indische taal-, land- en volkenkunde, en

B. De Hoogere Burgerschool met driejarigen cursus voor meisjes te Batavia.

Toezicht en beheer.

Omstreeks het einde des jaars ontviel aan het College van Curatoren door den dood het lid S. B. Zeverijn, President der Javasche Bank, wiens plaats in het verslagjaar niet werd aangevuld.

Afdeeling A Hoogere Burgerschool met vijfjarigen cursus.

1. Onderwijzend personeel.

Ten behoeve van de definitieve splitsing der 3e klasse in 2 parallelafdeelingen, die met den aanvang van den cursus 1892—93 door de Nederlandsch-Indische Regeering reeds voorloopig was toegestaan, werd in Juli de Koninklijke machtiging verleend tot vermeerdering van het onderwijzend personeel der Hoogere Burgerschool met één leeraar in de Engelsche en Duitsche talen en hare letterkunde en één leeraar in de wiskunde. Intusschen bleven de onderwijzers J. C. Hietink en J. Vorenkamp, die in het vorige verslagjaar, ingevolge de voorloopige splitsing der 3e klasse, tijdelijk als leeraar aangesteld waren, in het belang van den geregelden gang van het onderwijs, voor den cursus 1893—94 als zoodanig in functie; om tegen het begin van den volgenden cursus door vaste leeraren vervangen te worden.

In Augustus werd de militaire apotheker der 2de klasse Dr. P. Anema, die in October van het vorige jaar belast was geworden met de waarneming der betrekking van leeraar in de wis- en natuurkundige wetenschappen, definitief benoemd tot leeraar in de scheikunde en de warenkennis.

In April vertrok de leeraar in het teekenen W. C. C. BLECKMANN, met tweejarig verlof wegens ziekte naar *Europa*. Tot zijn opvolger werd aanvankelijk tijdelijk, en later definitief benoemd, de leeraar in het hand- en lijnteekenen C. J. A. GOKKEL.

De leeraar in geschiedenis en aardrijkskunde A. J. TEN BRINK, werd in April eervol uit 's Lands dienst ontslagen, en vervangen door den leeraar H. G. TRIP, die den 24^{en} dier maand in functie trad. Tot dien datum zijn al de lessen van den gewezen leeraar TEN BRINK waargenomen geworden door de leeraren W. L. MEGELINK, M^{r}. H. MOUNIER, M. PH. VAN LIEROP, D^{r}. H. ONNEN en J. C. HIETINK.

Door bovengemelde vacatures en het binnenlandsch verlof van één der leeraren vielen 772 lessen open.

Overigens zijn gedurende het verslagjaar wegens lichtere ongesteldheden, particuliere omstandigheden of het afnemen van examens voor onderwijzers, verzuimd 196 lessen. In het geheel werden dus verzuimd 968 lessen, waarvan 867 wegens ongesteldheid, ziekte of binnenlandsch verlof.

Over het vorige jaar waren die cijfers respectievelijk 1173 en 475.

Per maand werden verzuimd:

in	Januari	53 lessen.
»	Februari	172 »
»	Maart	164 »
»	April en Mei	120 »
	Totaal	509 lessen vóór de groote vacantie;
in	Juli	13 lessen.
»	Augustus	157 »
»	September	65 »
»	October	90 »
»	November	67 »
»	December	67 »
	Totaal	459 lessen na de groote vacantie;

in het geheel 968 lessen, of van al de te geven lessen 6.8 percent, tegen 8.7 percent in 1892, 9.2 percent in 1891, 2.9 percent in 1890, 3.7 percent in 1889, 4.5 percent in 1888 en 6.8 percent in 1887.

In de opengevallen lessen werd voorzien door:

waarneming van lessen door directeur of leeraren....	644	malen.
bijeenvoeging van klassen of parallel-afdeelingen van klassen.....	14	»
eigen studie der leerlingen onder toezicht van directeur of leeraren.....	10	»
terwijl aan de leerlingen vrijaf moest gegeven worden.	300	»
Totaal als boven.....	968	lessen.

Den 7^en^ November overleed de amanuensis en onderwijzer in den wapenhandel TH. VAN DER MEER, die sedert April 1878 aan de inrichting verbonden was geweest.

In December werd de concierge J. FIOOLE, die intusschen reeds sedert 7 November de functiën van amanuensis had waargenomen, tot deze betrekking benoemd; terwijl in zijne plaats tot concierge aangesteld werd de gegageerde sergeant-majoor der infanterie E. J. MAGIS, die den 31^en^ December zijn dienst aanvaardde.

Voor onderwijzer in den wapenhandel werd aangewezen de sergeant bij het 11^e^ bataljon infanterie te *Meester-Cornelis* C. MULLER, wien met ingang van 1 Januari tevens het geven van onderwijs in gymnastiek werd opgedragen, nadat de heer L. DINGER, die tot dusverre met de waarneming van deze betrekking belast was, daarvan op zijn verzoek eervol was ontheven.

Ingevolge de bepaling, betreffende het vervullen van bezoldigde bijbetrekkingen of het geven van privaatlessen door den directeur en de leeraren (vide Gouvernementsbesluit van 1 Juni 1891 N°. 5) werden met vergunning van het college van curatoren, voor de gevallen, die onder de termen van het besluit ressorteeren, behalve het door vijf leeraren aan de Hoogere Burgerschool voor meisjes gegeven onderwijs, slechts door 2 leeraren gedurende eenige maanden 2 privaat-

lessen in de week gegeven; terwijl de leeraar Dr. H. Onnen ook dit jaar het Natuurkundig Tijdschrift en het Weekblad »Het Onderwijs" redigeerde en de leeraar H. Meijll, in eene der kerken de functiën van organist bleef vervullen.

2. Geneeskundige behandeling van het personeel.

De eenig overgeblevene van de leeraren of geëmployeerden, die met hunne wettige gezinnen aanspraak hadden op vrije geneeskundige behandeling, was de amanuensis Th. Van der Meer, die den 7en November jl. is overleden. Door dit sterfgeval behoort deze aangelegenheid, waarvan op pag. 10 van het verslag over 1886 een uitvoerig historisch overzicht gegeven werd, tot het verledene.

3. Bibliotheek, verzamelingen en plantentuin.

Voor de bibliotheek werden behalve de tijdschriften, waarop de inrichting geabonneerd is, enkele nieuwe boekwerken aangeschaft; terwijl daarin ook opgenomen werden presentexemplaren van sommige der van Regeeringswege gedrukte periodieken, boek- en plaatwerken.

Ten behoeve van het onderwijs in het teekenen, de natuurwetenschappen en den wapenhandel werden, in zoover de beschikbare fondsen dit toelieten, hoogst noodige teekenvoorbeelden en utensiliën, waarbij enkele nieuwe instrumenten, aangekocht

Het gemis aan een draaibank werd door den instrumentmaker bij het vervaardigen en herstellen van toestellen zeer gevoeld.

Aan het onderhoud van de verzamelingen en den plantentuin werd door de betrokken leeraren veel zorg besteed.

Een groot getal voorwerpen der verzamelingen zijn verouderd of hebben door veeljarig gebruik zooveel geleden, dat hunne vernieuwing alleszins wenschelijk ware.

Gelijke opmerking geldt voor de bibliotheek. Van de boeken, die bij voorkeur door de leerlingen in lezing gevraagd worden, verkeeren de meeste in zulk een toestand, dat zij niet meer verstrekt kunnen worden.

Ook het menbilair vereischt voorziening: vermeerdering, wegens het groot aantal leerlingen, en vernieuwing in zoover het, na gemiddeld 30 jaren gediend te hebben, door gewone reparatiën moeilijk in behoorlijken staat kan worden gehouden.

4. Gebouwen.

Door het Departement der Burgerlijke Openbare Werken werden de gebouwen der inrichting met zorg onderhouden.

Wijl sommige klassen overbevolkt waren, was er gebrek aan schoollokalen met genoegzame ruimte voor meer dan 24 leerlingen; terwijl kleinere lokalen, bestemd voor normaal bevolkte klassen of klassenafdeelingen, in overvloed beschikbaar bleven.

5. Siamfonds.

Van de twee leerlingen, die volgens het vorig jaarverslag, ieder de helft der rente genoten van het fonds, gevormd uit de in 1871 door den Eersten Koning van *Siam* gedane schenking van *f* 10.000 werd een bevorderd tot het 5e studiejaar. Aan den anderen, die in het 3e studiejaar geplaatst, zich bevordering tot een hooger studiejaar onwaardig had gemaakt, werd het voorrecht der toelage ontnomen; terwijl het geschonken werd aan een leerling van het 1e studiejaar.

6. Leerlingen.

1. Aantal.

Het getal leerlingen bedroeg op ultimo 1892 in het:

1e	studiejaar	64	(waarvan 5 meisjes)	en 2	toehoorders;
2e	»	53	(» 1 meisje)		
3e	»	43		» 1	toehoorder;
4e	»	19			
5e	»	18		» 1	»
Totaal...		197	leerlingen	en 4	toehoorders;

allen Europeanen of met dezen gelijkgestelden.

2. Vermeerdering en vermindering vóór de vacantie.

Van 1 Januari tot het begin van het volgende schooljaar werden twee leerlingen, afkomstig van de Hoogere Burgerschool te *Soerabaja*, toegelaten: de een tot het 2e, de ander tot het 4e studiejaar; laatstgenoemde eerst als leerling, daarna als toehoorder in vier vakken: terwijl een der toehoorders van het 1e studiejaar, als oud-leerling, in deze klasse op nieuw als leerling voor alle vakken werd aangenomen.

Gedurende dat tijdsverloop, de groote vacantie daaronder begrepen, werden 43 leerlingen en de 4 overgebleven toehoorders afgeschreven, nl. dezen te zamen genomen:

uit het 1e studiejaar 8, waarvan 1 na bevordering tot het 2e studiejaar;
» » 2e » 14, » 1 » » » » 3e »
» » 3e » 7, » 2 » » » » 4e »
» » 4e » 3, » 1 » » » » 5e »
» » 5e » 15, » 13 na met goed gevolg het eindexamen te hebben afgelegd.

Van hen zijn:

8 naar *Nederland* vertrokken;
2 overgegaan naar de Hoogere Burgerschool te *Semarang* en
2 naar die te *Soerabaja*;
is 1 (toehoorder) geslaagd in het examen voor adjunct-landmeter;
terwijl 4 (waaronder één toehoorder) zich tot dat examen voorbereidden;
1 zich voorbereidde tot het examen voor candidaat-notaris en
1 tot dat van opzichter bij het Departement der Burgerlijke Openbare Werken;
1 overging naar de Bataviasche ambachtsschool,
4 op eene landelijke onderneming,
2 bij den post- en telegraafdienst en
1 bij den handel geplaatst werden;
1 (toehoorder) zelfstandig ging doorstudeeren voor het eindexamen der Hoogere Burgerscholen;

1 wegens gebrekkigen aanleg,
3 wegens hun zwakke gezondheid en
2 (waaronder één toehoorder) wegens gebrek aan ijver van school genomen, en eindelijk
13 leerlingen van het 5e studiejaar slaagden in het eindexamen.

De cursus sloot dus met 156 leerlingen.

In het geheel werden de lessen in het schooljaar 1892—93 bijgewoond door 221 leerlingen, tegen 190 leerlingen in het vorige schooljaar.

3. Resultaten der examens.

a. *Overgangsexamens.*

Van de 167 leerlingen, die de laagste vier studiejaren op het eind van den cursus bezochten, werden tot hoogere studiejaren bevorderd:

van de	61	leerlingen,	in het	1e	studiejaar,	32	onvoorwaardelijk,
						8	voorwaardelijk,
						21	niet,
»	»	46	»	»	2e »	25	onvoorwaardelijk,
						7	voorwaardelijk,
						14	niet,
»	»	42	»	»	3e »	19	onvoorwaardelijk,
						5	voorwaardelijk,
						18	niet,
»	»	18	»	»	4e »	10	onvoorwaardelijk,
						5	voorwaardelijk,
						3	niet.

b. *Herexamens.*

Van de 25 leerlingen, die voorwaardelijk waren overgegaan, legden 20 het herexamen met goed gevolg af; terwijl 2 leerlingen van het 1e, 2 leerlingen van het 2e en 1 leerling van het 3e studiejaar moesten afgewezen worden.

Werkelijk werden dus bevorderd:

van het 1e studiejaar 38 (1) of 62.5 percent,
» » 2e » 30 (2) » 65.2 »
» » 3e » 23 » 54.8 »
» » 4e » 15 » 83.8 »

of over het geheel 63.5 percent, tegen
76.4 » in 1892,
72.8 » » 1891,
71.1 « » 1890,
73.1 » » 1889,
74.2 » » 1888,
71.1 » » 1887,
68.7 » » 1886,
53.5 » » 1885,
65.3 » » 1884.

c. *Toelatingsexamens.*

Aan de toelatingsexamens, die op 15 Mei en volgende dagen plaats hadden, namen deel:

voor het 1e studiejaar 104 en
» » 2e » 4 candidaten, allen jongens. Van dezen slaagden er 58, waarvan 1 voor het 2e, en 57, waaronder 1 inlander, voor het 1e studiejaar.

Zij lieten zich allen, met uitzondering van 2 geslaagden, als leerlingen inschrijven.

d. *Toelating van oud-leerlingen enz.*

Voorts werden toegelaten in:

het 1ste studiejaar 2 gewezen leerlingen der h. b. school te *Soerabaja*;
2 » » » » » » » *Semarang*
en 1 oud-leerling:

(1) Waaronder de 5 vrouwelijke leerlingen
(2) » » » vrouwelijke leerling.

het 2e studiejaar 3 oud-leerlingen;
» 3e » 3 » »
» 4e » 1 oud-leerling en
1 oud-leerling van het 3e studiejaar, als toehoorder in 9 vakken.

Bij den aanvang van het schooljaar op 3 Juli waren dus aanwezig:

leerlingen van het vorige schooljaar	156
leerlingen, die aan het toelatingsexamen voldaan hadden,	56
oud-leerlingen of gewezen leerlingen van andere hoogere burgerscholen	12
toehoorders	1
Totaal	225 leerlingen.

welke ingedeeld waren als volgt:

1e studiejaar	81,	w. o. 1 inlander,
2e »	52,	» » 5 meisjes,
3e »	48,	» » 1 meisje,
4e »	26,	» » 1 toehoorder,
5e »	18.	

Totaal als boven 225 leerlingen. w. o. 1 inlander, 6 meisjes en 1 toehoorder.

Het 1e studiejaar bleef in 3, het 2e in 2 en het 3e in 2 parallelafdeelingen gesplitst.

4. Vermeerdering en vermindering na de vacantie.

Na de opening van het schooljaar tot ultimo December werden nog 5 leerlingen en 1 toehoorder toegelaten nl.:

in het 1e studiejaar 1 gewezen leerling van de H. B. school te *Soerabaja*,
» » 3e » 1 » » » » » » » » *Kampen*,
1 » » » » » » » » *Delft*,
1 » » » » » » » » *Soerabaja*,
en 1 toehoorder, enkel voor scheikunde, en
» » 5e » 1 oud-leerling.

Daarentegen verlieten in dat tijdsverloop 13 leerlingen de inrichting, waarvan 5 uit het 1e, 4, waaronder 1 meisje, uit het 2e, 2 uit het 3e, 1 uit het 4e en 1 uit het 5e studiejaar.

Van deze jongelieden zijn:

3 naar *Nederland* vertrokken;
2 overgegaan naar de hoogere burgerschool te *Soerabaja*:
3 vertrokken om eene plaatsing te zoeken bij den post- en telegraafdienst;
is 1 bij den handel,
1 als leerlingstuurman geplaatst;
zijn 2 wegens ziekte en
is 1 wegens zwakke geestvermogens van school gegaan.

Aan 2 leerlingen van het 4e studiejaar werd vergund de lessen in het 5e studiejaar in nagenoeg alle vakken als toehoorder bij te wonen.

Aan het eind van het verslagjaar bedroeg alzoo het aantal leerlingen 218, namelijk in het:

1e	studiejaar	77,	waaronder 1	inlander,
2e	»	48,	» 4	meisjes,
3e	»	50,	» 1	meisje en 1 toehoorder,
4e	»	23,	» 1	toehoorder,
5e	»	20,	» 2	toehoorders.

Totaal. 218 leerlingen, zijnde 17 meer dan op ultimo van het vorige verslagjaar.

Van dezen zijn naar de woonplaats van ouders of voogden afkomstig: uit streken, die beschouwd worden tot het ressort der inrichting te behooren nl.

West-Java, Riouw, Banka, Billiton en *Wester-afdeeling van Borneo*.....	204 leerlingen
uit andere streken.....	14 »
Totaal.....	218 leerlingen.

5. Mutatiën.

Van de verschillende mutatiën in het aantal leerlingen geeft de volgende tabel een overzicht.

OMSCHRIJVING.	1e studie-jaar.	2e studie-jaar.	3e studie-jaar.	4e studie-jaar.	5e studie-jaar.	Toehoorders of leerlingen in enkele vakken. *	Totaal.
Ultimo van het vorig jaar.....	64(a)	53(b)	43	19	18	$^{1}2$ $^{3}1$ $^{5}1$	201
» Januari 1893.....	64	54	42	20	18	$^{3}1$ $^{3}1$ $^{5}1$	201
» Februari »	64	55	42	18	18	$^{1}1$ $^{3}1$ $^{4}1$ $^{5}1$	199
» Maart »	61	46	42	18	18	$^{1}1$ $^{3}1$ $^{4}1$ $^{5}1$	189
» April »	61	46	42	18	18	—	185
» Mei en Juni »	58	40	37	17	4	—	156
Toegelaten van 1 Januari tot 1 Juli.	—	1	—	—	—	$^{4}1$	2
Verlieten de inrichting van 1 Januari tot 1 Juli.....	7	14	6	2	14	$^{1}1$ $^{3}1$ $^{4}1$ $^{5}1$	47
In den cursus 1892/93 werden de lessen bijgewoond door.....	72	59	47	19	18	$^{1}2$ $^{2}1$ $^{3}1$ $^{4}1$ $^{5}1$	221
Namen deel aan de overgangsexamens.	57	45	41	18	—	--	161
Namen geen deel aan de overgangs-examens.....	4	1	1	—	—	—	6
Bevorderd werden.....	38(a)	30(b)	23	15	—	—	106
Van de bevorderden verlieten de inrichting.....	1	1	2	1	—	—	5
Niet bevorderd.....	23	16	19	3	—	—	61
Bij het eindexamen { slaagden.....	—	—	—	—	13	—	13
Bij het eindexamen { slaagden niet...	—	—	—	—	5	—	5
Leerlingen van het vorige schooljaar op 3 Juli 1893.....	21	48	45	24	18	—	156
Toelatingsexamen: { candidaten....	104	4	—	—	—	—	108
Toelatingsexamen: { geslaagd.....	57	1	—	—	—	—	58
Toelatingsexamen: { afgewezen.....	47	3	—	—	—	—	50
Van de geslaagden kwamen op de inrichting.....	55	1	—	—	—	—	56
Oud-leerlingen keerden terug.....	1	3	3	1	—	$^{4}1$	9
Werden toegelaten leerlingen van andere hoogere burgerscholen....	4	—	—	—	—	—	4

(*) De klassen, waarin de toehoorders of leerlingen in enkele vakken zijn geplaatst zijn door kleinere cijfers aangeduid.

(a) Daaronder 5 meisjes.

(b) 1 meisje.

OMSCHRIJVING.	1e studie-jaar.	2e studie-jaar.	3e studie-jaar.	4e studie-jaar.	5e studie-jaar.	Toehoorders of leerlingen in enkele vakken. *	Totaal.
Op 3 Juli 1893 waren ingeschreven.	81	52(*a*)	48(*b*)	25	18	[4]1	225
Ultimo Juli 1893	81	52	48	24	18	[4]1 [5]1	225
» Augustus	81	51(*c*)	48	24	18	1. 1	224
» September	78	51	47	23	17	1. 2	219
» October	78	50	47	23	17	[3]1 [4]1 [5]2	219
» November	78	50	49	22	18	1. 1. 2	221
» December	77	48	49	22	18	1. 1 2	218
Tusschentijds toegelaten van 1 Juli t/m ultimo December.....	1	—	3	—	1	[3]1 [5]2	8
Verlieten de inrichting van 1 Juli tot 1 Januari.....	5	1	2	3	1	—	15

6. Herkomst der leerlingen.

De herkomst der leerlingen, die in de laatste 17 jaren de afdeeling Hoogere Burgerschool van het Gymnasium *Willem III* bezochten, blijkt uit het volgende overzicht:

DATA.	Uit streken, die geacht kunnen worden tot het ressort der school te behooren.				Uit andere streken.				Algemeen totaal.
	Uit de residentie Batavia.	Uit andere gewesten van West-Java.	Van het eiland Sumatra en de gewesten Riouw, Banka, Billiton en de Westerafdeeling van Borneo.	Totaal.	Van Midden-Java.	Van Oost-Java.	Van de Buitenbezittingen, niet in de 4e kolom genoemd.	Totaal.	
Ult. December 1877	130	36	12	178	32	8	7	47	225
» » 1878	144	20	13	177	30	14	6	50	227
» » 1879	150	16	13	179	14	15	10	39	218
» » 1880	153	9	11	173	6	6	8	20	193
» » 1881	156	11	8	175	5	3	4	12	187
» » 1882	148	6	12	166	8	1	1	10	176
» » 1883	143	13	8	164	9	—	3	12	176
» » 1884	119	21	7	147	8	—	1	9	156
» » 1885	111	12	4	127	10	1	1	12	139
» » 1886	85	9	3	97	7	1	2	10	107
» » 1887	87	11	1	99	5	2	2	9	108
» » 1888	89	10	4	103	6	2	4	12	115
» » 1889	80	8	9	97	9	5	5	19	116
» » 1890	118	6	7	131	7	6	8	21	152
» » 1891	142	3	11	156	8	7	7	22	178
» » 1892	158	4	15	177	8	5	11	24	201
» » 1893	175	9	20	204	6	3	5	14	218

(*) De klassen, waarin de toehoorders of leerlingen in enkele vakken zijn geplaatst, zijn door kleinere cijfers aangeduid.

(*a*) Daaronder 5 meisjes.
(*b*) » 1 meisje.
(*c*) » 4 meisjes.

7. Leeftijd.

In de volgende tabel zijn opgegeven de gemiddelde leeftijd der leerlingen en het aantal hunner naar den leeftijd in de verschillende klassen bij het einde van het verslagjaar.

KLASSEN.	AANTAL LEERLINGEN									Gemiddelde leeftijd.
	beneden de 12 jaren	van 12—13 jaar.	van 13—14 jaar.	van 14—15 jaar.	van 15—16 jaar.	van 16—17 jaar.	van 17—18 jaar.	boven de 18 jaren.	Totaal.	
1e studiejaar.....	—	—	7	23	18	18	10	1	77	15 jaar.
2e »	—	—	2	7	8	14	11	6	48	16.1 »
3e »	—	—	—	—	2	4	25	18	49	17.6 »
4e »	—	—	—	—	1	—	7	14	22	18.5 »
5e »	—	—	—	—	—	—	—	18	18	20 »

De gemiddelde leeftijd der leerlingen bedroeg in de laatste 10 jaren in elke klasse:

DATA.	1ste studiejaar.	2de studiejaar.	3de studiejaar.	4de studiejaar.	5de studiejaar.
Ultimo December 1884...	14.6 jaar	16 jaar	16.6 jaar	18 jaar	18.6 jaar
» » 1885...	14.7 »	15.8 »	17.2 »	17.7 »	19.3 »
» » 1886...	14.6 »	15.8 »	16.9 »	17.1 »	17.8 »
» » 1887...	14.4 »	15.4 »	15.8 »	16.6 »	18 »
» » 1888...	15.6 »	15.2 »	16.4 »	16.9 »	18 »
» » 1889...	15 »	17 »	17.2 »	17.9 »	18.7 »
» » 1890...	14.6 »	16.6 »	17.4 »	18.4 »	19 »
» » 1891...	15.2 »	16.2 »	17.5 »	18.6 »	19.2 »
» » 1892...	14.8 »	16.6 »	17.2 »	18.5 »	20.2 »
» » 1893...	15 .	16.1 »	17.6 »	18.5 »	20 »

8. Schoolverzuim, gedrag en ijver.

Het schoolverzuim bedroeg in Januari 7.3, in Februari 6.7, in Maart 4.3, in April 5.3, in Juli 4.7, in Augustus 5.4, in September 7.2, in October 6.9, in November 6.8 en in December 8 percent.

De lessen over eene halve tot eene geheele maand werden verzuimd: in Januari door 4, in Februari door 2, in Maart door 2, in April

door 2, in Juli door 3, in Augustus door 6, in September door 7, in October door 5, in November door 9 en in December door 7 leerlingen.

Het gemiddelde der maandpercenten was dit jaar 6.3.

	6.0	in	1892
	6.5	»	1891
	4.8	»	1890
	4.6	»	1889
tegen	4.5	»	1888
	4.0	»	1887
	5.5	»	1886
	6.9	»	1885
	5.9	»	1884

Gedrag en ijver der leerlingen lieten in het algemeen weinig te wenschen over.

9. Eindexamen.

Aan het eindexamen der hoogere burgerscholen met vijfjarigen cursus in *Nederlandsch-Indië*, dat in Mei en Juni voor de 23ste maal werd afgenomen, onderwierpen zich al de leerlingen van het 5de studiejaar, alsmede de gewezen toehoorder. Deze laatste werd afgewezen; terwijl aan 13 der 18 leerlingen het getuigschrift van voldoend afgelegd eindexamen werd uitgereikt.

Van deze jongelieden gingen 9 over naar de afdeeling *B* der inrichting; 1 vertrok naar *Nederland* om de Indische instelling te *Delft* te bezoeken; 2 vonden plaatsing bij den handel, terwijl 1, na ook nog geslaagd te zijn in het examen van adjunct-landmeter, bij het kadaster werd geplaatst.

Afdeeling B. Inrichting voor de Indische taal-, land- en volkenkunde.

1. Onderwijzend personeel.

In verband met eene door het Opperbestuur voorgenomen en sedert tot stand gekomen herziening van het reglement op het Groot-ambte-

naarsexamen werd door de Indische Regeering, bij besluit van 3 Juli 1893 n°. 1/F bepaald, dat bij wijze van voorloopigen maatregel, aan de afdeeling *B*, reeds terstond bij het begin van den cursus 1893/94 onderwijs zou gegeven worden in de kennis der Nederlandsch-Indische Wetboeken en werd dit opgedragen aan de leeraren Mr. W. A. J. Van Davelaar en Mr. Ch. W. Margadant, waarvan de eerste het *burgerlijk recht* en de tweede het *strafrecht* op zich namen. Voor dit onderwijs werden 4 uren 's weeks in het 1ste studiejaar uitgetrokken.

De leeraar Mr. Van Davelaar, die op het eind van het vorige verslagjaar binnenlandsch verlof genoot, hervatte den 20en Januari zijne lessen.

In Augustus werd de ambtenaar voor de beoefening der Indische talen Dr. J. G. H. Gunning, die sedert Januari 1886 tijdelijk belast was met het geven van onderwijs in het *Javaansch* aan deze instelling, op verzoek eervol hiervan ontheven; terwijl tijdelijk belast werd met de waarneming der betrekking van leeraar in die taal, de Heer A. H. J. G. Walbeehm, adspirant-controleur bij het Binnenlandsch Bestuur, die 27 Augustus zijn taak aanvaardde.

Van de lessen (ten getale van 1372), die de leeraren in deze afdeeling te geven hadden, werden wegens ziekte of andere redenen verzuimd:

door den leeraar	Gerth van Wijk	2	lessen.
» » »	Dr. Gunning	0	»
» » »	Walbeehm	0	»
» » »	Mr. Van Davelaar	32	»
» » »	Mr. Margadant	4	»
	Totaal.....	38	lessen.

2. Bibliotheek.

Deze werd in goeden staat gehouden en door aankoop van nieuwe werken en voortzetting van abonnementen vermeerderd.

3. Gebouwen.

Zij vormen een onderdeel van de gebouwen voor het Gymnasium *Willem III* en werden in goeden staat gehouden.

4. Leerlingen.

1. Aantal leerlingen. Vermeerdering en vermindering vóór de vacantie.

Blijkens het vorige verslag waren onder ultimo 1892 aan deze afdeeling 41 leerlingen ingeschreven, waarvan 18 de lessen in het 1e, en 23, waaronder 2 in enkele vakken, de lessen in het 2e studiejaar bijwoonden.

In Januari liet zich nog een oud-leerling in het 2e studiejaar voor het Maleisch en de staatsinstellingen inschrijven.

Overigens ondergingen deze cijfers tot het einde van den cursus geen verandering.

2. Aantal leerlingen na de vacantie.

Bij den aanvang van den cursus, op 3 Juli 1893, waren 38 leerlingen voor alle vakken aanwezig, waarvan 17 in het 1e en 21 in het 2e studiejaar.

In Juli t/m December werden nog ingeschreven voor het

1e studiejaar: 2 leerlingen voor alle vakken en 2 toehoorders voor Javaansch, nl. 1e luitenants der infanterie, instructeurs aan de militaire school te *Meester-Cornelis*, die beiden van de Regeering vergunning hadden ontvangen de lessen in die taal kosteloos bij te wonen;

2e studiejaar: 3 leerlingen voor alle vakken en 1 leerling voor 4 vakken, namelijk:

Javaansch, Maleisch, Godsdienstige wetten en Staatsinstellingen.

Op ultimo December waren dus, behalve de 2 toehoorders, aanwezig 44 leerlingen: 19 in het 1e en 25 in het 2e studiejaar, waaronder 1 in enkele vakken.

Van dezen waren aan deze instelling als leerling ingeschreven:

voor de 1e maal	20
» » 2e »	18
» » 3e »	3
» » 4e »	2
» » 5e »	1
Totaal	44 leerlingen.

3. Herkomst der leerlingen.

Van de 44 leerlingen, die aan het einde van het verslagjaar de lessen volgden, waren 19 van de Hoogere Burgerschool te *Batavia*, 6 van die te *Semarang*, 12 van die te *Soerabaja* en 7 van Nederlandsche Hoogere Burgerscholen in het bezit van het getuigschrift van voldoend afgelegd eindexamen der Hoogere Burgerscholen met vijfjarigen cursus.

4. Resultaten van het onderwijs.

Aan het groot-ambtenaarsexamen, dat in Mei te *Batavia* werd afgenomen, onderwierpen zich 22 van de 24 leerlingen van het 2e studiejaar, alsmede 1 oud-leerling, waarvan 15, w. o. de oud-leerling, slaagden.

5. Mutatiën.

De mutatiën gedurende het verslagjaar zijn aangegeven in de volgende tabel.

Leerlingen van het:	Ult°. 1892.	Ult°. Januari 1893.	Ult°. Februari 1893.	Ult°. Maart 1893.	Ult°. April 1893.	Bij het groot-ambtenaarsexamen		3 Juli 1893.	Ult°. Juli 1893.	Ult°. Augustus 1893.	Ult°. September 1893.	Ult°. October 1893.	Ult°. November 1893.	Ult°. December 1893.
						slaagden.	werden afgewezen.							
1e studiejaar.	18	18	18	18	18	—	—	17	19	19	19	20	20	21
2e »	23	24	24	24	24	14	8	21	21	23	23	24	25	25
Totaal	41	42	42	42	42	14	8	38	40	42	42	44	45	46

6. Inschrijving van officieren.

Evenmin als vorige jaren werd dit jaar gebruik gemaakt van de vergunning om het onderwijs aan de afdeeling *B* kosteloos bij te wonen, welke in 1877 verleend werd aan de officieren van het *Nederlandsch-Indische* Leger, die den volledigen cursus der krijgsschool in *Nederland* naar eisch gevolgd hebben.

Hoogere burgerschool met driejarigen cursus voor meisjes te Batavia.

1. Personeel.

In Maart van het verslagjaar verlieten de leeraren in Aardrijkskunde A. J. Ten Brink en in Teekenen W. C. C. Bleckmann de inrichting wegens ziekte. Zij werden eerst met den aanvang van den nieuwen cursus vervangen door de Heeren W. L. Megelink en C. J. A. Gokkel.

2. Leerlingen.

a. *Aantal.*

Op ultimo 1892 bedroeg het aantal leerlingen 46, verdeeld als volgt:

1e studiejaar	20
2e »	14
3e »	10
toehoorderessen	2
Te zamen	46

b. *Vermeerdering en vermindering vóór de vacantie.*

Het aantal leerlingen werd vermeerderd met eene toehoorderes in het tweede studiejaar en daarentegen verminderd met 3 (1 van het tweede studiejaar en de 2 toehoorderessen) wegens vertrek naar elders.

Het schooljaar 1892—1893 sloot dus met 44 leerlingen:

1e studiejaar	20
2e »	13
3e »	10
toehoorderes	1
Te zamen	44

c. *Resultaten der examens.*

1. Overgangs-examens.

Van de 20 leerlingen van het eerste gingen 17 tot het tweede studiejaar over; van de 13 leerlingen van het tweede studiejaar werden 9 tot het derde studiejaar bevorderd.

2. Eindexamens.

Aan dit examen, dat voor de 10de maal afgenomen werd, namen 9 leerlingen van het derde studiejaar deel, die allen slaagden.

3. Toelatings-examens.

Hiervoor meldden zich 32 candidaten aan: 30 voor het eerste studiejaar, waarvan 25 slaagden, en 2 voor het tweede studiejaar, die beiden slaagden.

d. *Aantal leerlingen bij het begin van den cursus.*

Van de 25 tot het eerste studiejaar toegelaten adspiranten verschenen er 17; ééne leerlinge van het vroegere eerste studiejaar begon den cursus op nieuw; twee werden als toehoorderessen toegelaten.

In het tweede studiejaar verschenen de 17 toegelaten leerlingen van het vroegere eerste studiejaar en de 2 toegelaten nieuwe leerlingen. De 9 tot het derde studiejaar toegelaten leerlingen van het vroegere tweede studiejaar verschenen en daarbij kwamen 2 oud-leerlingen van het vroegere derde studiejaar, ééne als leerlinge en ééne als toehoorderes.

De nieuwe cursus werd alzoo geopend met 50 leerlingen, waarvan:

in het 1e studiejaar	18
» » 2e »	19
» » 3e »	10
toehoorderessen	3
Te zamen	50

e. *Vermeerdering en vermindering na de vacantie.*

Gedurende de eerste zes maanden van den cursus 1893—1894 verlieten 3 leerlingen van het derde en 2 van het tweede studiejaar de school; vier wegens vertrek naar elders en ééne wegens familie-omstandigheden; daarentegen kwam 1 oud-leerlinge van elders in het tweede studiejaar terug en werden 2 meisjes als toehoorderessen toegelaten.

Zoodoende telde de school op ultimo 1893, 48 leerlingen, namelijk:

in het eerste studiejaar	18
» » tweede »	18
» » derde »	8
toehoorderessen	4
Te zamen	48

f. *Leeftijd.*

De gemiddelde leeftijd der leerlingen en het aantal leerlingen van elken leeftijd in de verschillende studiejaren aan het eind van het verslagjaar blijkt uit de volgende tabel:

STUDIEJAAR.	AANTAL LEERLINGEN							Gemiddelde leeftijd.
	van 13—14 jaren.	van 14—15 jaren.	van 15—16 jaren.	van 16—17 jaren.	van 17—18 jaren.	van 18—19 jaren.	Totaal.	
Eerste	3	4	4	8	1	—	20	15.5 jaar.
Tweede	—	—	3	8	9	—	20	16.8 »
Derde	—	—	—	1	6	1	8	17.5 »

g. *Schoolverzuim, gedrag en ijver.*

Het schoolverzuim beliep in Januari 1.27%, in Februari 1.01%, in Maart 4.44%, in April 2.27%, in Juli 3.2%, in Augustus 3%, in September 3.95%, in October 9.23%, in November 9.92% en in December 7.17% of gemiddeld voor het geheele jaar 4 55% tegen 2.44% in 1892 en 2.18% in 1891. Het ongunstig percentage over het verslagjaar is veroorzaakt door het schoolverzuim van vier meisjes gedurende twee geheele maanden ten gevolge van familie-omstandigheden.

Gedrag en ijver waren bevredigend.

3. Bibliotheek en verzamelingen.

Bibliotheek en verzamelingen verkeeren in bevredigenden toestand, maar het schoolmeubilair eischt, na twaalfjarig gebruik, vernieuwing. Eenige der schoolkaarten zijn versleten en sommige verouderd.

C. Bataviasche Ambachtsschool.

Bij dit verslag behooren de volgende bijlagen:

1°. winst- en verliesrekening en balans der Bataviasche Ambachtsschool onder ultimo Juni 1894;

2°. prospectus der Bataviasche Ambachtsschool.

Ten gevolge van het besluit der Directie om in de toekomst het verslagjaar der inrichting te laten eindigen met het sluiten van den cursus kan de stand der geldmiddelen onder ultimo December 1893 niet worden opgegeven.

1. Mutatiën in de Directie.

In de Directie hadden sedert het vorige jaar belangrijke mutatiën plaats.

De samenstelling is thans als volgt:

W. P. Groeneveldt, Vice-President van den Raad van *Nederlandsch-Indië, Eerevoorzitter.*

A. D. J. Groenemeijer, Hoofdingenieur van den Waterstaat, *Eerelid.*

J. E. De Meijier, Hoofdingenieur van den Waterstaat, *Voorzitter.*

H. J. W. Van Lawick van Pabst, Secretaris van het Departement van Binnenlandsch Bestuur, *Ondervoorzitter.*

S. D. Bodde, Adjunct-boekhouder bij de Koninklijke Paketvaartmaatschappij, *Secretaris.*

J. H. Bik, gepensionneerd Kapitein der Genie, *Thesaurier.*

Leden:

J. W. Th. Van Schaik, Hoofdinspecteur der Staatsspoorwegen.

J. Nuhout van der Veen, Eerstaanwezend Ingenieur der Burgerlijke Openbare Werken te *Batavia.*

J. D. Mijer, Directeur der vereenigde ijsfabriek te *Batavia.*

R. A. Meijer, Chef-werktuigkundige der Koninklijke Paketvaartmaatschappij.

P. Inklaar, leeraar aan het Gymnasium *Willem III.*

S. J. W. Van Buuren, chef der firma Van Nierop en Van Buuren te *Batavia.*

2. Mutatiën in het personeel der onderwijzers.

In het afgeloopen tijdvak hadden ook onder het onderwijzend personeel belangrijke mutatiën plaats, terwijl het eene noodzakelijke uitbreiding onderging, zoodat het thans bestaat uit de Heeren:

J. W. Van Dolder, directeur, voor de lessen in de materialenkennis aan het 1e en 2e, in de natuur- en stoomwerktuigkunde aan het 2e en in het werktuigkundig teekenen aan het 3e studiejaar.

G. J. Hupkes, tijdelijk adjunct-ingenieur-werktuigkundige bij de Staatsspoorwegen, voor de lessen in de materialenkennis en stoomwerktuigkunde in het 3e studiejaar.

P. J. Ott de Vries, adspirant-ingenieur der Burgerlijke Openbare Werken, voor de lessen in de natuur- en werktuigkunde aan het 3e studiejaar.

P. J. Van Ravesteijn, voor het onderwijs in de wiskunde aan het 3e studiejaar en in het handteekenen aan het 1e.

R. C. Dauvillier, voor het onderwijs in de wiskunde aan het 2e studiejaar.

J. C. Van der Meijden, voor het onderwijs in de wiskunde aan het 1e studiejaar.

F. M. L. Willemse, voor het onderwijs in het lijnteekenen aan het 1e studiejaar.

J. J. Luijten, voor het onderwijs in het werktuigkundig teekenen aan het 2e studiejaar.

L. Elsbach, voor het onderwijs in de Nederlandsche taal aan het 1e en 2e studiejaar.

W. Van Wicheren, voor het onderwijs in de Engelsche taal aan het 2e en 3e studiejaar.

Met het onderwijs in de practijk zijn belast de heeren:

J. J. Luijten, chef der werkplaatsen.

C. H. Sauerbier, adjunct-chef.

F. M. L. Willemse, chef van de timmermanswerkplaats.

3. Vacantiën. Mutatiën onder de leerlingen.

In het jaar 1893 werd vacantie gegeven van 17 Juni tot 17 Juli en van 23 December tot 2 Januari 1894.

Op 1 Januari 1893 behoorden tot de school 65 leerlingen, waarvan 47 aan den smeed- en 18 aan den timmercursus deelnamen.

Gedurende dat jaar verlieten 15 leerlingen den smeed- en 9 den timmercursus.

De redenen van hun vertrek waren de volgende:

2 hadden het examen van leerling-machinist bij de Gouvernements marine afgelegd.

4 hadden het examen voor opzichter van den Waterstaat gedaan.

2 werden geplaatst als assistent-machinist bij de Koninklijke Paketvaartmaatschappij.

1 vond plaatsing op eene suikerfabriek.

1 » » » een koffieland.

1 » » » het atelier der Bataviasche Ooster-Spoorweg-maatschappij.

1 werd klerk bij de Staatsspoorwegen.

1 ging naar een handelskantoor.

1 wilde zich verder bekwamen door privaatlessen.

1 werd klerk bij het Departement van Financiën.

1 werd burgerschrijver.

5 veranderden van woonplaats.

2 werden wegens ongeschiktheid door de ouders weggenomen.

1 overleed.

Toegelaten werden in dat jaar:

20 tot den smeed- en 7 tot den timmercursus, zoodat op ultimo December 1893 aan den smeedcursus 52 en aan den timmercursus 16 leerlingen deelnamen.

Uit het bovenstaande blijkt, dat in den loop van het verslagjaar 6 leerlingen door het afleggen van examen in staat werden gesteld in Gouvernements dienst te treden, terwijl er 5 bij de particuliere industriën werden geplaatst en 4 als klerken plaatsing vonden, zoodat 15 jongelieden in staat werden gesteld om geheel of gedeeltelijk in hun onderhoud te voorzien.

Het gedrag der leerlingen gaf, behoudens enkele uitzonderingen, zoowel in als buiten de school reden tot groote tevredenheid. Orde en tucht werden zonder strenge middelen gehandhaafd. Ook hun ijver, hoewel bij sommigen te wenschen overlatende, was over het algemeen voldoende.

Het gehalte der leerlingen ondergaat volgens het bestuur van lieverlede merkbare verbetering en het wordt meer en meer duidelijk, dat het publiek de inrichting op prijs leert stellen.

4. Practische lessen.

De opbrengst van het smids- en bankwerkersatelier was ongeveer

gelijk aan die van het vorige jaar (*f* 2127.—), terwijl ten behoeve van eigen werkplaatsen aan gereedschappen en andere hulpmiddelen door de jongelieden voor een bedrag van bijna *f* 200.— werd vervaardigd.

Op de tentoonstelling, die te *Batavia* in 1893 werd gehouden, was het publiek in de gelegenheid zich een denkbeeld te vormen van den aard en de hoedanigheid van den arbeid der leerlingen, doordien de ambachtsschool er verscheidene soorten van ijzer-, koper-, metaal- en blikwerk, een aantal modellen van houtwerken en verbindingen, alsmede eene verzameling van hand-, lijn- en machineteekeningen had geëxposeerd. De Jury voor de Inlandsche nijverheid kende aan deze uitstalling het eerediploma toe, de hoogste onderscheiding die haar kon worden geschonken.

Men blijft behoefte gevoelen aan werk, waarbij het aankomt op de hoogste juistheid van maat en nauwkeurigheid van vorm, omdat alleen daardoor wezenlijk bekwame werklieden kunnen worden gevormd, zooals men die bij de vervaardiging en het herstellen van stoom- en andere werktuigen noodig heeft. Daarom worden bij voorkeur zoodanige bestellingen aangenomen, waarbij aan de bovengenoemde eischen moet worden voldaan. Overigens worden de seriën der voorwerpen, die uitsluitend tot oefeningswerk strekken, zoodanig gekozen, dat het voortgebrachte zooveel mogelijk voor gebruik en verkoop vatbaar blijft, niet alleen ter gemoetkoming in de onkosten, maar ook met het doel om bij de leerlingen het denkbeeld levendig te houden, dat hetgeen zij vervaardigen bruikbaar en nuttig is.

Dat de timmercursus bij voortduring aan de behoefte blijft voldoen, blijkt o. a. uit het toenemend aantal aanvragen om plaatsing; terwijl bereids aan 14 der leerlingen het certificaat van opzichter bij den Waterstaat na goed afgelegd examen kon worden uitgereikt.

5. Theoretische lessen.

Toen in het begin van het verslagjaar bekend werd, dat het voornemen bestond om aan het einde van den cursus 1892—1893 uit

het bestaande 2e studiejaar, waarin zich toen nog slechts 6 leerlingen bevonden, een derde jaar te vormen, gaven dezen hun verlangen te kennen om zoo mogelijk in de eerste helft van 1893 examen af te leggen als machinistleerling bij de Gouvernements Marine. Die jongelieden behoorden tot de oudste leerlingen der school en hadden toen reeds ongeveer drie jaren aan de inrichting doorgebracht. Met de wetenschap, dat zij na eenige extra-lessen hun doel konden bereiken, gaf de Directeur in overleg met het bestuur toe. Allen slaagden; drie hunner behaalden zelfs de hoogste punten van het examen. Maar tengevolge hiervan begon de cursus 1893—1894 zonder derde studiejaar. En zoo is het tijdperk van overgang, waarvan op het einde van het vorige verslag sprake was, weer met een jaar verlengd.

BATAVIASCHE AMBACHTSSCHOOL.

Winst- en Verliesrekening onder Ult°. Juni 1894.

DEBET.				CREDIT.			
Aan intrestrekening	f	504	89	Per contributies	f	5544	25
» salaris onderwijzers	»	18570	—	» schoolgelden	»	3540	—
» toelagen leerlingen	»	450	30	» bijdragen in eens	»	139	50
» smederij, inventaris	»	890	39	» bijdrage Loge	»	900	—
» idem, diverse uitgaven	»	886	80⁵	» subsidie Gouvernement	»	13500	—
» idem, verbruikte artikelen	»	1958	67	» afgeleverd werk smederij	»	3696	49
» brandstoffen	»	1724	42		f	27320	24
» timmerwinkel, inventaris	»	46	25	Per saldo verlies	»	2052	38
» idem, verbruikte artikelen	»	37	22⁵				
» schoolbehoeften, inventaris	»	55	10				
» idem, verbruikte artikelen	»	290	73⁵				
» meubilair, inventaris	»	57	—				
» gebouwen	»	1487	—				
» onderhoud gebouwen	»	354	40				
» onkostenrekening	»	1561	09⁵				
» thesauriaat	»	309	34				
» assurantie en belasting	»	189	—				
	f	29372	62		f	29372	62

BATAVIASCHE AMBACHTSSCHOOL.

Balans afgesloten onder Ult°. Juni 1894.

DEBET.				CREDIT.			
Aan kassa	ƒ	567	03⁵	Per kapitaalrekening	ƒ	31955	47⁵
» smederij, inventaris	»	8011	—	» Mevrouw Van Spall	»	6000	—
» idem, verbruikte artikelen	»	36	—	O.-I. Zee- en Brandassurantie maatschappij	»	2000	—
» brandstoffen	»	166	50				
» timmerwinkel, inventaris	»	414	—				
» schoolbehoeften, inventaris	»	495	—				
» meubilair, inventaris	»	513	—				
» diverse debiteuren	»	678	94				
» Goederen in voorraad	»	420	—				
» gebouwen	»	28254	—				
» Effectenrekening	»	400	—				
	ƒ	39955	47⁵		ƒ	39955	47⁵

PROSPECTUS

DER

BATAVIASCHE AMBACHTSSCHOOL.

Art. 1. Het doel der Bataviasche Ambachtsschool is jongelieden te vormen tot bekwame smeden en bankwerkers en hen voor te bereiden tot het examen van machinist. Voor zoover de omstandigheden dit veroorloven, wordt ook onderricht gegeven in het metaaldraaien en kopergieten. Voor hen, die zich elders bekwamen tot het examen van opzichter van den waterstaat, opent zij de gelegenheid zich in het timmeren te oefenen,

Art. 2. De leerlingen, allen externen, moeten zijn Europeanen of daarmede gelijkgestelden, die den ouderdom van 14 jaren bereikt en dien van 18 niet hebben overschreden.

Art. 3. Het aanzoek tot plaatsing geschiedt schriftelijk, aan den Directeur der inrichting.

Art. 4. Voor die plaatsing wordt vereischt:

a. een certificaat van hun laatsten onderwijzer, aangevende de school door hen bezocht en hunne vorderingen in de vakken hun onderwezen;

b. een certificaat van een geneesheer, dat zij een gezond en sterk gestel bezitten, bestand tegen de lichamelijke inspanning, door dagelijkschen handenarbeid veroorzaakt.

Zij, die het klein-ambtenaarsexamen met goed gevolg hebben afgelegd, genieten de voorkeur en behoeven het sub *a* bedoelde certificaat niet te vertoonen.

Art. 5. Aangenomen leerlingen hebben een proeftijd van 3 maanden te doorloopen. Blijken zij gedurende dien tijd niet geschikt voor een der in art. 1 genoemde ambachten of betrekkingen, dan worden zij verwijderd en wordt aan belanghebbenden kennis gegeven van de reden dier verwijdering.

Art. 6. Het onderwijs omvat *twee hoofdafdeelingen*, namelijk: *de practische* en *de theoretische lessen.*

Tot de eerste behooren: het smeden, bankwerken, metaaldraaien, kopergieten en timmeren; tot de laatste: het rekenen, de stel- en meetkunde, het hand-, lijn- en machineteekenen, de beginselen van natuur-, werktuig- en stoomwerktuigkunde, de leer der materialen, de Hollandsche en Engelsche talen.

Art. 7. Het schoolgeld bedraagt:

a. voor hen, die lessen in het smeden, bankwerken, metaaldraaien en kopergieten, benevens de theoretische lessen bijwonen, *f* 10.— 's maands;

b. voor hen, die alleen de timmerlessen bijwonen *f* 5.— 's maands. Deze leerlingen kunnen, als er plaatsen open zijn, — voor welke echter de sub *a* bedoelden de voorkeur genieten — ook de lessen in het teekenen en de wiskunde volgen, doch in dit geval wordt hun schoolgeld met *f* 2.50 's maands verhoogd.

Het sub *a* bedoelde onderwijs is meer bepaald bestemd voor hen, die tot handwerkslieden en machinisten worden opgeleid, terwijl het sub *b* bedoelde voornamelijk gegeven wordt aan hen, die zich wenschen te onderwerpen aan het examen voor opzichter van den waterstaat.

Art. 8. Aan enkelen der verstgevorderde leerlingen, genoemd onder art. 7, litt. *a* wordt — indien zij daartoe door hunnen ijver en hun gedrag aanleiding geven, voor hunnen arbeid in het atelier, ter aanmoediging eene geringe betaling verstrekt, die hoogstens *f* 0.40 daags bedraagt.

Art. 9. Aan hen, die onvermogend zijn, kan vermindering worden toegestaan van het in art. 7, litt. *a*, bedoelde schoolgeld of zelfs geheel gratis onderwijs worden verleend. Zij, die meenen hiervoor in aanmerking te komen, moeten bij hun aanzoek met de meeste getrouwheid aan den Directeur zoodanige inlichtingen verstrekken als hem, in overleg met het bestuur, in staat kunnen stellen, de noodzakelijkheid der tegemoetkoming te beoordeelen.

Art. 10. Aan onvermogende leerlingen, die daarvoor door hun gedrag en hunnen ijver in aanmerking komen, wordt tegemoetkoming verleend in hunne transportkosten per stoomtram, naar de lokalen van onderwijs.

Art. 11. De leerlingen hebben zich te gedragen naar en te onderwerpen aan alle bestaande of nog door het bestuur der school vast te stellen reglementen. Overtredingen hiervan worden volgens door het bestuur vast te stellen regelen gestraft.

Art. 12. Orde en tucht worden gedurende de lessen streng gehandhaafd, terwijl ook op het gedrag der leerlingen buiten de school zal worden gelet. Zij, die daartoe aanleiding mochten geven, worden onmiddellijk van de inrichting verwijderd.

D. Hoogere burgerschool met vijfjarigen cursus te Semarang.

I. *Commissie van toezicht.*

De samenstelling der commissie van toezicht onderging gedurende dit jaar geene verandering.

II. *Onderwijzend personeel.*

Dr. E. C. De Vries werd tot leeraaraar in de Wis- en natuurkunde aan de H. B. School te *Semarang* benoemd, ter voorziening in de betrekking van leeraar in de natuurlijke historie en de Wis- en natuurkunde, die sedert Mei 1891 vacant was.

De benoemde aanvaardde zijne betrekking op het einde van Maart, waarop de leeraren L. Van der Est, P. Leenderts en M. G. Hoekstra, die met de waarneming der vacante betrekking waren belast geweest, hiervan werden ontheven.

Bij Gouvernements besluit van 24 Juni 1893 N°. 10 werd machtiging verleend om, te beginnen met den in Juli 1893 aanvangenden cursus, de tweede klasse der H. B. School te *Semarang* in twee parallel-afdeelingen te splitsen en tevens bepaald, dat met ingang van 1 Juli 1893 het onderwijzend personeel bij gemelde school tijdelijk zou vermeerderd worden met twee leeraren, één voor de Nederlandsche en Engelsche talen en hare letterkunde en één voor de geschiedenis en de Wiskunde.

Met de waarneming der eerste betrekking werd daarop tijdelijk belast de Heer J. Stigter en met de waarneming der tweede de Heer M. J. Meijer, beiden onderwijzers bij het openbaar lager onderwijs voor Europeanen en met dezen gelijkgestelden in *Nederlandsch-Indië*.

De Heer J. A. Vost, onderwijzer in de Wapenhandel, zag zich door ziekte gedwongen zijne betrekking neder te leggen, die daarop door de Commissie van Toezicht tijdelijk werd opgedragen aan den Heer W. S. Kuhbauch, onderwijzer in de gymnastiek aan die inrichting.

Het aantal verzuimde lessen was dit jaar beduidend minder dan gedurende het vorige. Het bedroeg:

in Januari	86	vóór de groote vacantie 273.
» Februari	85	
» Maart	97	
» April	5	
» Juli	79	na de groote vacantie 310.
» Augustus	56	
» September	29	
» October	107	
» November	26	
» December	13	

in 't geheel dus . 583. Hieronder waren begrepen 212 lesuren, die bij ontstentenis van den leeraar in de natuurlijke historie enz. gedurende Januari, Februari en Maart door andere leeraren werden gegeven, en 7 lesuren, waarin gedurende de maand Augustus moest worden voorzien in afwachting van den tijdelijken leeraar Meijer, die toen zijne betrekking nog niet had aanvaard. Trekt men de som dezer lesuren, namelijk 219, van bovengemeld cijfer der verzuimde lessen af, dan blijft voor de werkelijk wegens ziekte of andere wettige redenen verzuimde lessen een cijfer van 364 over tegen 632 in 1892 of van 3.4 percent tegen 6.6 perenct in dat jaar.

Met uitzondering van 49, gedeeltelijk zevenuurs-, gedeeltelijk namiddaglessen, werd in al deze lessen door de beschikbaar gebleven leeraren voorzien.

III. *Bibliotheek en andere verzamelingen.*

Zoowel de bibliotheek der Hoogere Burgerschool als de verzameling uitspanningslectuur voor de leerlingen ondergingen dit jaar eene belangrijke uitbreiding en verkeeren in goeden staat.

De verzameling van natuurkundige en die van scheikundige instrumenten werden dit jaar vermeerderd door eene bezending uit *Nederland* en verkeeren insgelijks in goeden staat.

De verzameling van schermgereedschap werd aangevuld door de ontvangst eener in *Nederland* gedane bestelling. De aanwezige voorraad Beaumontgeweren is niet voldoende voor de behoefte, vooral sedert met het schooljaar 1893—1894 het aantal leerlingen aanzienlijk is toegenomen. De verzameling gymnastiektoestellen werd voltallig gehouden.

De vermeerdering van het aantal leerlingen maakte ook een aanzienlijke uitbreiding van het schoolmeubilair noodzakelijk.

IV. *Gebouwen.*

Hoewel over 't algemeen de toestand der gebouwen bevredigend is, blijft er toch nog veel aan te verbeteren.

Over lekkage valt minder dan in het vorige jaar te klagen.

De splitsing van het 2de studiejaar in twee parallel-afdeelingen, deed de behoefte aan eene nieuwe leerzaal ontstaan, met den aanbouw waarvan op het einde van het verslagjaar een begin is gemaakt.

V. *Leerlingen.*

1. Aantal.

Op ultimo December 1892 telde de school 110 leerlingen, die op de volgende wijze over de verschillende studiejaren waren verdeeld:

in het 1e studiejaar zaten 40 leerlingen, 1 toehoorder en 3 toehoorderessen,
» » 2e » 24 »
» » 3e » 18 »
» » 4e » 16 »
» » 5e » 8 »

2 van dezen waren Javanen, de anderen Europeanen of daarmede gelijkgestelden.

2. Vermeerdering of vermindering vóór de vacantie.

Voor het einde van het schooljaar werd het getal toehoorderessen, die het onderwijs in het 1ste studiejaar ten deele volgden, met eene

vermeerderd; daarentegen verlieten de school 7 leerlingen, namelijk 2 leerlingen uit het 1ste studiejaar, 1 uit het 2de, 1 uit het 4de en 3 leerlingen uit het 5de studiejaar.

Bij 3 van dezen was de reden gelegen in onvoldoenden aanleg, 1 ging over in eene particuliere betrekking, 1 verliet de school wegens gezondheidsredenen, één wegens minder gunstige financiëele omstandigheden, één om te voorkomen. dat hij wegens handelingen, in strijd met de schoolorde, verwijderd werd.

De cursus sloot dus met 104 leerlingen. In het geheel werden de lessen gedurende het schooljaar 1892—1893 door 115 leerlingen bijgewoond.

3. Resultaten der examens.

a. Overgangsexamens.

Op het einde van het schooljaar behoorden tot de 4 laagste studiejaren 98 leerlingen, die aan de overgangsexamens deelnamen.

Uit het eerste studiejaar werden tot het tweede bevorderd: onvoorwaardelijk 33, voorwaardelijk 5, afgewezen 4;

uit het tweede tot het derde: onvoorwaardelijk 11, voorwaardelijk 5, afgewezen 7;

uit het derde tot het vierde: onvoorwaardelijk 10, voorwaardelijk 7, afgewezen 1;

uit het vierde tot het vijfde: onvoorwaardelijk 10, voorwaardelijk 4, afgewezen 1.

b. Herexamens.

Van de 5 leerlingen uit het 1ste studiejaar, die voorwaardelijk tot het 2de bevorderd werden, slaagden er 4 bij het herexamen, terwijl 1 werd afgewezen.

Van de 5 leerlingen uit het 2de studiejaar, die herexamen moesten doen, slaagden daarin 4, terwijl 1 werd afgewezen.

Van de 7 leerlingen uit het 3de studiejaar, die voorwaardelijk tot het 4de waren overgegaan, vertrok 1 naar *Europa* zonder herexamen

te hebben afgelegd, terwijl al de anderen slaagden, evenals de 4 leerlingen uit het 4de studiejaar, die voorwaardelijk tot het 5de waren bevorderd.

Werkelijk werden bevorderd:

studiejaar.	leerlingen.	bevorderd.	percentage.
1e	42	37 of ruim	88%
2e	25	15 » »	65%
3e	18	16 » »	88%
4e	15	14 » »	93%

of over het geheel 85.6 pct., tegen

68.6 » in 1892,
75.7 » » 1891,
65.7 » » 1890,
78.5 » » 1889,
53.8 » » 1888,
61.6 » » 1887,
58.5 » » 1886,
75 » » 1885.

c. Toelatingsexamens.

Voor de toelatingsexamens, die op 4 Mei en volgende dagen werden afgenomen, hadden zich aangemeld 76 jongelieden, waaronder 9 meisjes, namelijk 74 om tot het 1ste, 1 om tot het 2de en 1 om tot het 3de studiejaar te worden toegelaten.

Van de candidaten voor het 1ste studiejaar slaagden er 46, waaronder 5 meisjes, terwijl 4 zich van het examen hadden teruggetrokken.

De candidaat voor het 2de studiejaar werd toegelaten, die van het 3de daarentegen afgewezen.

Van hen, die tot het 1ste studiejaar waren toegelaten, werden er 39 als leerling ingeschreven, waaronder 4 meisjes, evenals de geslaagde candidaat voor het 2de studiejaar.

d. Toelating van oud-leerlingen.

Een oud-leerling van het 2de studiejaar werd als leerling van het 3de ingeschreven voor 8 bijzondere vakken. Verder werden ingeschreven als leerling van het 1ste studiejaar: 2 oud-leerlingen van het Gymnasium *Willem III*, één van de Hoogere Burgerschool te *Soerabaja*, één van de Hoogere Burgerschool met 5-jarigen cursus te *Amsterdam*; van het 4de studiejaar: één oud-leerling der Hoogere Burgerschool te *Soerabaja*, van het 5de: één oud-leerling dierzelfde school. Eindelijk nog één als leerling van het 1ste studiejaar voor 4 bijzondere vakken.

Bij het begin van het schooljaar 1893—1894 telde de Hoogere Burgerschool 137 leerlingen, waaronder 14 meisjes, namelijk 90 leerlingen van het vorige schooljaar, onder welke 10 meisjes; 40, waaronder 4 meisjes, die in het toelatingsexamen waren geslaagd; 6 leerlingen, van andere Hoogere Burgerscholen afkomstig, en 1 nieuwe leerling voor 4 bijzondere vakken.

Zij waren als volgt over de vijf studiejaren verdeeld:

1ste studiejaar 48, waaronder 5 meisjes en 1 leerling voor bijz. vakken.
2de » 41, » 8 »
3de » 16, » 1 meisje en 1 » » » »
4de » 18 leerlingen,
5de » 14 »

Het 1ste studiejaar was evenals het vorige schooljaar in twee parallel-klassen gesplitst, terwijl dit ook, te rekenen van 28 Augustus 1893, met het 2de studiejaar plaats had.

4. Vermeerdering en vermindering gedurende de vacantie.

Gedurende de vacantie werden 16 leerlingen afgeschreven, namelijk:

één uit het eerste studiejaar, die met zijn ouders naar *Europa* vertrok;

vijf, onder welke één meisje, uit het tweede studiejaar, die hunne studiën om verschillende redenen staakten, behalve één, die overging naar de Hoogere Burgerschool te *Soerabaja*;

één uit het derde en één uit het vierde studiejaar, die met hunne ouders naar *Nederland* vertrokken;

eindelijk de acht leerlingen uit het vijfde studiejaar, van welke er vijf in het eindexamen der hoogere burgerscholen in *Nederlandsch-Indië* waren geslaagd, één de school verliet zonder aan dat examen te hebben deelgenomen en de twee, die afgewezen waren, niet terugkeerden.

5. Vermeerdering en vermindering na de vacantie.

Gedurende de eerste 6 maanden van het schooljaar (van 3 Juli tot ult°. December) nam het aantal leerlingen met 6 toe, met 5 af.

Tot het 1e studiejaar werd toegelaten één leerling, die in het admissie-examen was geslaagd, maar door ziekte verhinderd werd de school vóór half Augustus te bezoeken;

tot het 2de één gewezen leerling der H. B. School met driejarigen cursus te *Haarlem*;

tot het 3de twee jonge dames, die de lessen in 6 vakken volgden; verder één gewezen leerling der H. B. School te *Leiden* en één der H. B. School te *Delft*.

De leerlingen, die de school verlieten, behoorden allen tot het 2de studiejaar; één, een meisje, staakte hare studiën, één verliet de school om in eene particuliere betrekking te gaan, één, die van de H. B. School te *Haarlem* overgekomen was, vond eene betrekking op eene landelijke onderneming.

Op ultimo December van dit jaar bedroeg derhalve het aantal leerlingen 140, zijnde 30 meer dan aan het einde van het vorige verslagjaar.

Zij waren over de verschillende studiejaren in dezer voege verdeeld:

in het	1ste	studiejaar	48	leerlingen, waaronder 5 meisjes, en 1 leerling voor bijzondere vakken;
» »	2de	»	39	leerlingen, waaronder 7 meisjes:
» »	3de	»	17	» » 1 meisje, 1 leerling voor bijzondere vakken en 2 toehoorderessen;
» »	4de	»	18	leerlingen;
» »	5de	»	14	»

6. Mutatiën.

De verschillende mutatiën in het aantal leerlingen gedurende het verslagjaar worden in onderstaande tabel in bijzonderheden aangegeven.

OMSCHRIJVING.	LEERLINGEN EN TOEHOORDERS.						
	1e studie-jaar.	2e studie-jaar.	3e studie-jaar.	4e studie-jaar.	5e studie-jaar.	Leerlingen v. b. v. of toehoorders.	Totaal.
Ultimo van het vorige verslagjaar...	40	24	18	16	8	4[1]	110
» Januari 1893.....	40	24	18	16	8	5[1]	111
» Februari »	40	24	18	16	8	5[1]	111
» Maart »	39	24	18	15	5	5[1]	106
» April »	38	23	18	15	5	5[1]	104
» Mei en Juni »	38	18	17	14	—	4[1]	91
Toegelaten van 1 Januari tot 1 Juli.	—	—	—	—	—	1[1]	1
Verlieten de inrichting van 1 Januari tot het einde der vacantie.....	2	6	1	2	8	1[1]	20
In den cursus 1892/93 werden de lessen bijgewoond door.....	42	24	21	16	8	4[1]	115
Namen deel aan de overgangsexamens.	38	23	18	15	—	4[1]	98
Namen geen deel aan de overgangs-examens.....	—	—	—	—	—	1[1]	1
Bevorderd werden.....	33	15	16	14	—	4[1]	82
Niet bevorderd werden.....	5	8	2	1	—	—	16
Bij het eindexamen { slaagden.....	—	—	—	—	5	—	5
Bij het eindexamen { werden afgewezen	—	—	—	—	2	—	2
Leerlingen van het vorige schooljaar op 3 Juli 1893.....	4	40	15	17	13	1[3]	90
Toelatingsexamen: { Candidaten....	70	1	1	—	—	—	72
Toelatingsexamen: { geslaagd.....	46	1	—	—	—	—	47
Toelatingsexamen: { afgewezen.....	24	—	1	—	—	—	25
Van de geslaagden werden ingeschreven.....	39	1	—	—	—	—	40
Oud-leerlingen keerden terug.....	4	40	15	17	13	1[3]	90
Werden toegelaten gewezen leerlingen van andere hoogere burgerscholen	4	—	—	1	1	—	6
Op 3 Juli waren ingeschreven.....	47	41	15	18	14	1[1] 1[3]	137
Ultimo Juli 1893.....	47	40	15	18	14	1[1] 3[3]	138
» Augustus »	48	41	15	18	14	1[1] 3[3]	140
» September »	48	40	17	18	14	1[1] 3[3]	141

OMSCHRIJVING.	LEERLINGEN EN TOEHOORDERS.						
	1e studiejaar.	2e studiejaar.	3e studiejaar.	4e studiejaar.	5e studiejaar.	Leerlingen v. h. v. of toehoorders.	Totaal.
Ultimo October 1893.....	48	40	17	18	14	1^1 3^3	141
» November »	48	40	17	18	14	1^1 3^3	141
» December »	48	39	17	18	14	1^1 3^3	140
Toegelaten van 3 Juli tot ultimo December.....	1	1	2	—	—	2^3	6
Verlieten de school van 3 Juli tot ultimo December.....	—	3	—	—	—	—	3

7. Herkomst der leerlingen.

De herkomst der leerlingen, die gedurende de drie laatste jaren de hoogere burgerschool te *Semarang* bezochten, blijkt uit het volgende overzicht.

DATUM.	Uit de residentie Semarang.	Uit andere gewesten van Midden-Java.	Totaal.	Uit West-Java.	Uit Oost-Java.	Uit de buitenbezittingen.	Algemeen totaal.
Ult. December 1891.....	65	31	96	1	4	3	104
» » 1892.....	71	34	105	—	4	1	110
» » 1893.....	87	45	132	2	4	2	140

8. Leeftijd.

In de volgende tabel zijn opgegeven de gemiddelde leeftijd der leerlingen en het aantal hunner van elken leeftijd in de verschillende klassen bij het einde van het verslagjaar.

KLASSEN.	van 12—13 jaar.	van 13—14 jaar.	van 14—15 jaar.	van 15—16 jaar.	van 16—17 jaar.	van 17—18 jaar.	boven de 18 jaren.	Totaal.	Gemiddelde leeftijd.
1e studiejaar.....	1	6	16	11	14	1	—	49	15.2 jaar.
2e »	—	2	3	10	7	10	7	39	16.5 »
3e »	—	—	2	1	6	4	7	20	17.3 »
4e »	—	—	—	2	5	3	8	18	18 »
5e »	—	—	—	—	1	1	12	14	19.8 »

De gemiddelde leeftijd der leerlingen bedroeg in de drie laatste jaren in de verschillende klassen:

DATUMS.	STUDIEJAREN.				
	1ste	2de	3de	4de	5de
Ult. December..... 1891.	15.1 jaar.	14.3 jaar.	16.7 jaar.	17.8 jaar.	18.7 jaar.
» » .... 1892.	15.3 »	16.9 »	16.8 »	18.7 »	19.8 »
» » ..... 1893.	15.2 »	16.5 »	17.3 »	18. »	19.8 »

9. Schoolverzuim, gedrag en ijver.

Het schoolverzuim bedroeg:

in Januari ..... 10.4 %,
» Februari ..... 6.6 %,
» Maart ..... 4.7 %
» April—Mei ..... 4.8 %,
» Juli ..... 3.5 %,
» Augustus ..... 9,2 %,
» September ..... 11.7 %,
» October ..... 8.7 %,
» November ..... 5.3 %,
» December ..... 8.7 %.

De lessen over eene halve tot eene geheele maand werden verzuimd in Januari door 4, in Februari door 4, in Maart door 2, in April—Mei door 2, in Augustus door 7, in September door 7, in October door 6, in November door 2 en in December door 3 leerlingen.

Het gemiddelde der maandpercentages was:

in 1893 ..... 7.4 tegen
» 1892 ..... 4.2,
» 1891 ..... 7.2,
» 1890 ..... 4.3,
» 1889 ..... 4.3,
» 1888 ..... 3.7,

in 1887 . . . . . 4.6 tegen
» 1886 . . . . . 4.1.

Het gemiddelde der over het geheele jaar verzuimde lessen was 7.4 percent.

Omtrent gedrag en ijver der leerlingen kan over het algemeen eene gunstige getuigenis worden afgelegd.

10. Eindexamen.

Aan het eindexamen der hoogere burgerscholen in *Nederlandsch-Indië*, dat in Mei en Juni te *Batavia* voor de 23ste maal werd afgenomen, namen 4 van de 5 nog aanwezige leerlingen van het 5de studiejaar deel, benevens de 3 leerlingen, die de school op het einde van het eerste kwartaal van 1893 hadden verlaten.

Van hen slaagden er 5. Van de geslaagden vertrokken er 3 naar *Nederland*, om te *Delft* hunne studiën voort te zetten, 1 ging over naar de afdeeling B van het Gymnasium *Willem III* te *Batavia*, 1 werd geplaatst op een handelskantoor.

E. Semarangsche Ambachtsschool.

Tweede Jaarverslag schooljaar 1893—1894.

1. Bestuur.

Bij den aanvang van het verslagjaar was het bestuur samengesteld als volgt:

J. D. Donker Duyvis, Inspecteur voor het toezicht op de spoorwegdiensten en het stoomwezen, *President*.

J. Th. Gerlings, Voorzitter van het Comité van bestuur der Nederlandsch-Indische Spoorwegmaatschappij, *Secretaris-Penningmeester*.

Dr. W. Van Lingen, Predikant, *Vice-President*.

F. A. Abeleven, Chef der fabriek der Nederlandsch-Indische Spoorwegmaatschappij, *Vice-Secretaris-Penningmeester*.

A. Van der Schuijt, Chef d'atelier der firma Harris & Co.

L. H. Verhoog, Hoofdonderwijzer.

J. Wilke, Ingenieur van den Waterstaat.

J. M. Rosskopf, Inspecteur van het lager onderwijs.

S. Everts, Superintendent van de Suikerfabrieken der Nederlandsche Handelmaatschappij.

J. J. Munniks de Jongh, Luitenant-Kolonel der Artillerie, en

W. P. H. De Bruijn Kops, benoemd Voorzitter van het Comité van bestuur der Nederlandsch-Indische Spoorwegmaatschappij.

Gedurende het verslagjaar hadden vele mutatiën plaats. Door vertrek naar elders namen hun ontslag de Heeren:

J. Th. Gerlings,

A. Van der Schuijt,

L. H. Verhoog,

J. M. Rosskopf en

J. D. Donker Duijvis.

De Heer C. Swartbol, Kapitein der Genie, in den loop van het jaar tot lid benoemd, moest korten tijd later met verlof wegens ziekte naar *Europa* vertrekken.

De Heeren Donker Duijvis en Gerlings werden tot eereleden van het bestuur benoemd.

Tot nieuwe bestuursleden werden benoemd de Heeren F. S. Van Oppen, Ingenieur van den Waterstaat en R. W. F. Koopmans, lid van het Comité van bestuur der Nederlandsch-Indische Spoorwegmaatschappij.

Achtereenvolgens werden respectievelijk tot Secretaris-Thesaurier en tot President benoemd de Heeren Abeleven en Koopmans.

2. Onderwijzend personeel.

De Heer W. Bakker bleef werkzaam als Directeur, tevens onderwijzer in rechtlijnig teekenen en natuurkunde.

De Heer K. Stroo Westerman bleef onderwijzen in de metaalbewerking en de kennis van materialen.

De Heer C. Sorgdrager, onderwijzer in het handteekenen, moest

wegens ziekte met spoed naar *Europa* vertrekken en werd vervangen door den Heer A. De Gent, even als zijn voorganger openbaar onderwijzer.

De Heer J. Stigter gaf als ten vorigen jare de lessen in rekenkunde en vormleer.

Met het onderwijs in de Nederlandsche taal belastte zich zonder eenige vergoeding de Heer H. H. Moreu; was deze, gelijk vaak gebeurde, door ziekte verhinderd, dan werden die lessen door den Directeur gegeven.

De Heer M. G. Hoekstra, leeraar in de Natuurkunde enz. aan de Hoogere Burgerschool, gaf zonder eenige vergoeding aan de 2e klasse les in de Natuurkunde, waarvoor de Commissie van Toezicht een der lokalen van de H. B. school en de aanwezige instrumenten beschikbaar stelde. De Heer Hoekstra gaf zijne lessen geregeld, doch het trouw bezoek leed onder den verren afstand; weshalve die leeraar met het einde van het schooljaar het onderwijs wenschte te staken.

De Predikant C. Rogge gaf op een daarvoor vastgesteld uur geregeld godsdienstonderwijs.

3. Lokalen.

Nog steeds werden de lessen gegeven in de gebouwen der Vereeniging *Soerja Soemirat*, die daarvoor verreweg het grootste deel der lokaliteit afstaat en zich zelf zoo goed mogelijk behelpt.

Ten vorigen jare werd eene aanvraag gedaan om eene loterij te mogen houden, uit de opbrengst waarvan een eigen gebouw, dat aan de eischen voldeed, zou kunnen worden opgericht.

Met goed vertrouwen op de toekomst werd bij den aanvang van den nieuwen cursus weer een aantal nieuwe leerlingen aangenomen en daarvoor een der lokalen door een houten schot in tweeën gedeeld. Bestond aanvankelijk het plan de smederij zoodanig uit te breiden, dat 45 leerlingen er tegelijk practisch onderwijs konden krijgen, later werd daarvan, vooral om financieele redenen, afgezien en werd het

beter gevonden een lesregeling in te voeren, waarbij de nieuwe leerlingen in den morgen de theoretische en 's namiddags de practische lessen ontvangen. Deze regeling voldoet uitstekend.

4. Leermiddelen.

De inrichting werd gedurende het verslagjaar met vele nieuwe leermiddelen verrijkt. Van verschillende fabrieken werden machinedeelen, die voor deze nagenoeg waardeloos waren, ten geschenke ontvangen. Zij doen uitstekend dienst bij de oefeningen in het repareeren, teekenen enz.

Eene locomobiel, door de jongelieden zelf gereed gemaakt, zal eerlang de draai- en schaafbanken, ventilateur enz. in beweging brengen.

In de werkplaats waren behalve de gewone gereedschappen aanwezig:

1 groote draaibank met loopend support;

3 kleine trapdraaibanken;

1 schaafmachine;

1 boormachine met handbeweging;

1 ventilateur voor 4 vuren, welke tevens gebruikt zal worden voor den smeltoven, die over eenigen tijd gereed zal zijn.

De benoodigdheden voor het theoretisch onderwijs, in het bijzonder teekenbehoeften, waren steeds in ruime mate en van goede kwaliteit voorhanden. Van den Heer Gerlings werd uit *Utrecht* ten geschenke ontvangen de Atlas ten dienste van het vakonderwijs voor timmerlieden en smeden door W. C. Metselaar.

5. Practisch onderwijs.

Door het eerste studiejaar werden verschillende gereedschappen aangemaakt en werd voorts gestreefd naar het zuiver afwerken van verschillende werkstukken, zooals het maken van een kubus, het afdraaien van bouten met verschillende koppen, e. a. Verder werd een begin gemaakt met het vervaardigen van een trapdraaibank op $^1/_4$ der gewone grootte.

De leerlingen van het 2e studiejaar oefenden zich bovendien in het afdraaien van assen, het demonteeren en monteeren van een locomobiel, het pasmaken van metalen en het herstellen van eene verticale machine. De daarbij behoorende ketel diende om de leerlingen te oefenen in het klinken, opzetten van lappen enz.

Bij al het werk, ook bij het meest eenvoudige, worden de eischen van juistheid en nauwkeurigheid op den voorgrond gesteld.

6. Theoretisch onderwijs.

Het ging met dit zoo belangrijk deel van het onderwijs beter dan ten vorigen jare. Lessen werden gegeven in rekenkunde, natuurkunde, stoomwerktuigkunde, rechtlijnig teekenen, handteekenen, materialenkennis en de Hollandsche taal. Daar in het afgeloopen jaar strenger dan vroeger de hand werd gehouden aan de eenvoudige eischen van het toelatingsexamen, was het geven van klassikaal onderwijs veel gemakkelijker en waren de resultaten beter.

7. Leerlingen.

Het schooljaar begon met 31 leerlingen, van welke 16 in het eerste en 15 in het tweede studiejaar.

Sedert verlieten de school:

twee leerlingen van het eerste en drie uit het tweede studiejaar om financieele redenen;

vier leerlingen van het eerste en drie van het tweede studiejaar wegens vertrek naar elders, en eindelijk

drie leerlingen, om in eene betrekking te gaan overeenkomende met hunne opleiding.

Het schooljaar eindigde met 10 leerlingen in de eerste en 10 leerlingen in de tweede klasse.

Wijzen bovenstaande cijfers op talrijke mutatiën, nochtans valt niet te klagen over wispelturigheid en gemis aan volharding: bijna alle leerlingen, die de school verlieten, hadden daarvoor grondige redenen.

Het gedrag der leerlingen liet weinig te wenschen over; hun ijver en hunne weetgierigheid verdienen geroemd te worden.

Bij de openbare promotie bleek, dat alle leerlingen van het tweede studiejaar konden overgaan naar het derde en, op één enkele uitzondering na, die uit het eerste naar het tweede.

Na het toelatingsexamen, waarvoor 22 adspiranten waren opgekomen, werden 18 nieuwe leerlingen ingeschreven, zoodat het totaal aantal leerlingen thans 38 bedraagt.

8. Geldelijke aangelegenheden.

De bijdragen 1, 2 en 3 verschaffen omtrent den geldelijken toestand de noodige gegevens. Zij loopen van 1 Juli 1893 tot ultimo 1894. Aangaande de balans wordt opgemerkt, dat de inventaris en de gereedschappen der werkplaats zijn opgebracht voor de daaraan bestede bedragen. Afschrijving werd niet noodig geacht, omdat de waarde grooter is dan hetgeen er voor is uitgegeven.

In het afgeloopen jaar moest de Loge »*La Constante et Fidèle*" te *Semarang* hare contributie van *f* 50.— maands staken. Overigens bleven de contributiën geregeld vloeien; maar nieuwe contribuanten werden weinig gewonnen.

Ofschoon de uitgaven de inkomsten met een niet onaanzienlijk bedrag overtroffen, zijn toch de noodige middelen voorhanden om een derde studiejaar aan de inrichting te kunnen toevoegen.

SEMARANGSCHE AMBACHTSSCHOOL.

Staat van ontvangsten en uitgaven tot ultimo Juni 1894.

ONTVANGSTEN.				UITGAVEN.			
Aan kassa	ƒ	5160	55	Aan inrichting der school	ƒ	602	34
» bijdragen in eens	»	60	—	» Inventaris	»	1049	83
» jaarlijksche bijdragen	»	1585	—	» Gereedschappen werkplaats	»	310	65
» maandelijksche en driemaandelijksche bijdragen	»	4559	—	» Verbruiksgoederen werkplaats	»	396	48
» Gouvernements subsidie	»	3000	—	» Brandstoffen	»	258	65
» schoolgelden	»	1827	50	» Verbruiksgoederen school	»	391	32⁵
				» Bezoldigingen	»	8438	85
				» Onderhoud en kleine uitgaven	»	390	08
				» Administratiekosten	»	405	45⁵
				Saldo in kas ƒ 567.68⁵			
				» in deposito » 3100.—			
				» bij den Directeur » 280.70⁵			
					»	3948	39
	ƒ	16192	05		ƒ	16192	05

SEMARANGSCHE AMBACHTSSCHOOL.

Winst- en verliesrekening afgesloten op ultimo Juni 1894.

DEBET.				CREDIT.		
Aan inrichting der school	*f*	602	04	Per balans onder ultimo Juni 1893 verminderd met de vooruitbetaalde bijdragen ad *f* 60.—	*f*	10855	29⁵
» Verbruikte goederen (werkplaats)	»	303	58	» bijdragen v/m 1 Juli 1893 t/m 30 Juni 1894	»	6695	—
» Brandstoffen	»	258	65	» Gouvernements subsidie	»	3000	—
» Verbruikte goederen (school)	»	247	29⁵	» Schoolgelden	»	1895	—
» Bezoldigingen	»	8438	85				
» Onderhoud en kleine uitgaven	»	390	08				
» Administratiekosten	»	405	45⁵				
» Balans	»	11799	34⁵				
Totaal...	*f*	22445	29⁵		*f*	22445	29⁵

BALANS.

Afgesloten op ultimo Juni 1894.

DEBET.			CREDIT.		
Aan Inrichting der school	f 602	04	Per Winst- en Verliesrekening	f 11799	34⁵
» Inventaris	» 4822	05⁵			
» Gereedschappen (werkplaats)	» 703	06			
» Verbruikte goederen (werkplaats)	» 176	83			
» idem, (school)	» 535	97			
» Deposito	» 3100	—			
» Directeur in rekening-courant	» 280	70⁵			
» te innen bijdragen en subsidie	» 828	50			
» te innen schoolgelden	» 182	50			
» Kassa	» 567	68⁵			
	f 11799	34⁵		f 11799	34⁵

STATUTEN

DER

SEMARANGSCHE AMBACHTSSCHOOL.

(Goedgekeurd bij Gouvernements besluit van 12 Augustus 1892 N°. 17.)

Art. 1. Met het kapitaal thans bedragende *f* 4200.— en de toegezegde periodieke bijdragen ad *f* 4800.— per jaar, wordt gevormd eene stichting genaamd »*de Semarangsche Ambachtsschool*", welke ten doel heeft jongelieden, practisch en theoretisch, op te leiden in het smids-, bankwerkers- en timmervak en in zoodanige andere vakken als het bestuur der school raadzaam zal achten.

Art. 2. Deze stichting wordt opgericht voor den tijd van negen en twintig jaren en elf maanden.

Art. 3. De stichting wordt beheerd door eene te *Semarang* gevestigde commissie van minstens acht en hoogstens twaalf personen, onder den naam van: »*Bestuur der Semarangsche Ambachtsschool*".

Het bestuur zal minstens voor de helft uit technici bestaan; in het bestuur zal altijd zitting hebben minstens één bestuurslid van de te *Semarang* gevestigde vereeniging *Soeria Soemirat*.

Voor de eerste maal treden als bestuur op de navolgende, door de genoemde vereeniging daartoe aangezochte Heeren:

F. A. Abeleven, J. D. Donker Duijvis, J. Th. Gerlings, K. J. Leeflang, Dr. W. Van Lingen, A. Van der Schuijt, H. F. J. Snijdewint, H. J. Verdam, L. H. Verhoog en J. Wilke.

Art. 4. Het bestuur vult zichzelf aan.

Het kiest uit zijn midden een president en een secretaris-penningmeester, benevens een vice-president en een vice-secretaris-penningmeester, die de beide eerstgenoemden bij ontstentenis vervangen.

Bij staking van stemmen heeft de president eene beslissende stem.

Het bestuur regelt bij huishoudelijk reglement de aftreding zijner leden, die echter weder herkiesbaar zijn, en maakt verder alle zoodanige huishoudelijke verordeningen als het in het belang der school noodig zal achten.

Art. 5. Het bestuur vertegenwoordigt de stichting in en buiten rechten. Het is niet gerechtigd de stichting te verbinden als borg.

Art. 6. De uitgaande stukken worden namens het bestuur geteekend door den president en den secretaris-penningmeester.

Hiervan is uitgezonderd de briefwisseling omtrent huishoudelijke aangelegenheden, welker behandeling door het bestuur aan een of meer zijner leden zelfstandig is opgedragen. Indien zoodanige opdracht de beschikking over geldmiddelen der stichting in zich sluit, wordt steeds het bedrag bepaald waarover mag worden beschikt.

Art. 7. Behalve door vrijwillige bijdragen, schenkingen, legaten enz. kunnen de geldmiddelen versterkt worden door alle zoodanige geoorloofde middelen als het bestuur raadzaam zal achten.

Het beleggen van niet dadelijk benoodigde gelden zal op soliede wijze, met uitsluiting van alle speculatie geschieden.

Art. 8. Binnen eene maand na afloop van ieder schooljaar vergadert het bestuur, en arresteert een verslag van zijne werkzaamheden, van de ontvangsten en uitgaven en in het algemeen van den stand der stichting onder ultimo van het schooljaar.

Van dit verslag wordt een exemplaar aan de Regeering van *Nederlandsch-Indië*, een exemplaar aan den Resident van *Semarang* en een aan de te *Semarang* gevestigde vereeniging *Soeria Soemirat* aangeboden. Het wordt verder op de door het bestuur te bepalen wijze publiek gemaakt.

Art. 9. Na vaststelling dezer statuten in de vergadering van het thans fungeerende, uit de bovengenoemde Heeren bestaande, bestuur zal aan de Regeering goedkeuring dier statuten worden verzocht en erkenning mitsdien der stichting als rechtspersoon.

Art. 10. Tot het brengen van wijzigingen in deze statuten worden behoudens de gevorderde goedkeuring der Regeering, vereischt twee derde der stemmen in eene daartoe opzettelijk belegde vergadering van het bestuur, dat daarvoor minstens 14 dagen te voren, onder schriftelijke mededeeling der voorgestelde wijzigingen, zal worden bijeengeroepen.

PROSPECTUS

DER

SEMARANGSCHE AMBACHTSSCHOOL.

§ 1. Het doel der Ambachtsschool is, jongelieden te vormen tot bekwame smeden, bankwerkers en timmerlieden en aanverwante vakken (1).

Daarenboven wordt zoo mogelijk aan meer ontwikkelden de gelegenheid gegeven, zich voor te bereiden tot bouwkundige, machinist en dergelijke betrekkingen.

§ 2. Als leerlingen worden aangenomen Europeesche jongelieden, niet jonger dan 14 en niet ouder dan 18 jaren.

In bijzondere gevallen kan door het Bestuur uitzondering worden gemaakt op deze bepaling.

§ 3. Voor de toelating wordt vereischt:

1. de kennis van de vier hoofdbewerkingen der rekenkunde met geheele getallen;
2. de kennis van de beginselen der Nederlandsche taal;
3. het schrijven van eene duidelijke hand;
4. een certificaat van goed gestel.

Een en ander is ter beoordeeling van het Bestuur.

Zij, die met goed gevolg het klein-ambtenaarsexamen hebben afgelegd, behoeven alleen het onder 4 vermelde certificaat over te leggen.

§ 4. Aanvragen tot plaatsing geschieden schriftelijk met duidelijke persoons- en adresopgave aan den Secretaris van het Bestuur.

§ 5. Te allen tijde kunnen aanvragen om plaatsing worden ingezonden en leerlingen worden aangenomen.

---

(1) Voorloopig wordt het onderwijs beperkt tot hetgeen voor de eerstgenoemde twee vakken noodig is.

§ 6. Het schoolgeld bedraagt *f* 10.— of *f* 5.— per maand, naar gelang van den maatschappelijken stand der ouders of verzorgers, ter beoordeeling van het Bestuur (1).

§ 7. Het onderwijs omvat de volgende hoofdafdeelingen:

1. de practische lessen;
2. het teekenen;
3. de theoretische lessen;

§ 8. Het practisch onderwijs omvat:

a. het smeden;
b. het bankwerken;
c. het metaaldraaien;
d. het soldeeren, buigen en pasmaken van pijpen en flensen;
e. het timmeren;
f. het houtdraaien en eventueel (2)
g. het meubelmaken;
h. het wagenmaken.

§ 9. Naar gelang van de bestemming der leerlingen wordt door het Bestuur bepaald in welke van de in § 8 genoemde vakken de leerlingen onderricht zullen ontvangen.

§ 10. Het teekenonderwijs omvat:

a. het handteekenen, voornamelijk beoogende het nauwkeurig schetsen van voorwerpen naar de natuur;
b. het rechtlijnig teekenen;
c. het projectieteekenen, bestaande in het vervaardigen van werkteekeningen van onderdeelen van werktuigen en in het teekenen van houtverbindingen, hout- en ijzerconstructiën en metselverbanden:
d. dit alles eventueel met uitbreiding tot de in § 8 onder *g* en *h* vermelde vakken.

---

(1) De Vereeniging *Soeria Soemirat* is bereid, aan behoeftige jongelieden met aanleg en goeden wil tegemoet te komen in de betaling van schoolgelden en de verschaffing van een goed en goedkoop kosthuis.

(2) Voorloopig wordt in deze vakken nog geen onderwijs gegeven.

§ 11. Het theoretisch onderwijs omvat:

a. het rekenen;

b. de vormleer;

c. de eerste beginselen der natuurkunde;

d. de beginselen der kennis van werktuigen en gereedschappen;

e. de kennis van materialen.

Dit onderwijs kan worden uitgebreid in overeenstemming met de ontwikkeling der leerlingen.

§ 12. Bij de vaststelling van het leerplan voor het theoretisch onderwijs wordt op een leertijd van drie jaren gerekend.

§ 13. De materialen en gereedschappen worden door de school aan de leerlingen in gebruik gegeven.

Bij beschadiging of verlies, ontstaan door ruwheid of zorgeloosheid van den kant der leerlingen, moet de schade door de ouders of voogden der leerlingen worden vergoed. Wat het teekenonderwijs betreft, moet ieder leerling teekengereedschappen in eigendom hebben.

§ 14. De leerlingen hebben zich te gedragen naar en te onderwerpen aan de door het Bestuur vast te stellen bepalingen.

§ 15. Bij het verlaten der school wordt aan de leerlingen een diploma uitgereikt, waarop gedetailleerd de door hen verkregen bekwaamheid in de verschillende vakken wordt aangeteekend.

F. Hoogere Burgerschool met vijfjarigen cursus te Soerabaja.

1. Algemeene mededeelingen.

a. *Commissie van toezicht.*

In 1893 kwam geene wijziging in de samenstelling der Commissie van Toezicht.

b. *Onderwijzend personeel.*

Onder het personeel hadden de volgende mutatiën plaats:

1. Den leeraar D. Kolling werd een éénjarig verlof wegens langdurigen dienst naar *Europa* verleend.

De lessen van dezen leeraar in de Engelsche en Fransche talen, in de beginselen der wiskunde en in boekhouden werden gedurende zijne afwezigheid opgedragen aan de leeraren W. L. D. Onken, G. Reeman, B. J. Stofberg en L. B. Van der Kolk.

Den leeraar J. Luijten werd een tweejarig verlof wegens ziekte toegekend.

De betrekking van dezen leeraar was bij het eind van 1893 nog steeds onvervuld. Diens lessen in de Nederlandsche taal en aardrijkskunde waren verdeeld onder de leeraren: F. H. Leroy, K. H. Corporaal, Th. Piper en Dr. J. C. C. W. Van Nooten.

De lessen der leeraren F. H. Leroy en Dr. J. C. C. W. Van Nooten, die ieder twee maanden binnenlandsch verlof genoten, werden voor een gedeelte door den directeur en eenige leeraren overgenomen; voor het grootste gedeelte moest door leeraren in andere vakken er in worden voorzien en stond dus het onderwijs in enkele vakken stil.

In de maanden November en December was de directeur verplicht het aantal lesuren in de 3 hoogste klassen te verminderen wegens ziekte onder het overig personeel; het aantal niet gegeven lessen bedraagt 56.

In dit verslagjaar moest in 395 lessen, hetzij door waarneming, hetzij door tijdelijke vervulling voorzien worden; onder dat getal zijn niet begrepen de lessen van den afwezigen leeraaar D. KOLLING, evenmin de lessen van den nog niet vervangen leeraar J. LUIJTEN.

De toestemming volgens het Gouvernements besluit dd. 1 Januari 1891 n°. 5, noodig tot het geven van privaatlessen, werd in dit verslagjaar door geen der leeraren gevraagd.

II. Bibliotheek en Verzamelingen.

De bibliotheek verkeert in goeden staat en werd aangevuld door voortzetting van tijdschriften en vervolgwerken, alsmede door aankoop van nieuwe werken op het gebied der Nederlandsche letterkunde en van de wiskunde.

De verzamelingen van natuur- en scheikundige instrumenten verkeeren in goeden staat.

Voor den Botanischen tuin werd in dit verslagjaar een afgesloten gedeelte van het erf, behoorende bij de Hoogere Burgerschool, ingericht.

Bij het eind van het vorige verslagjaar werd eene keurige verzameling van gymnastiektoestellen, alsmede van schermgereedschappen, aangeschaft, welke in het begin van dit verslagjaar in gebruik genomen werd; de gymnastiektoestellen werden hier op den Artillerie-Constructiewinkel aangemaakt en verkeeren in uitmuntenden staat; de schermgereedschappen, verstrekt door het magazijn van het Departement van Oorlog, eischen vele reparatiën.

III. Gebouwen.

De gebouwen, zoowel de oude als de nieuwe, verkeeren in goeden staat en voldoen ten volle aan hunne bestemming.

Het gemis aan overdekte gangen van het hoofdgebouw naar de verschillende afzonderlijke gebouwen, alsmede aan een wagenloods op het erf der Hoogere Burgerschool doet zich dagelijks en in het bijzonder in den regentijd gevoelen.

IV. Leerlingen.

1. *Aantal.*

Op 1 Januari 1893 telde school:

in het eerste studiejaar	53	leerlingen,		
» » tweede »	36	»		
» » derde »	18	»	en 1	toehoorder,
» » vierde »	14	»		
» » vijfde »	7	»		
Totaal	128	leerlingen	+ 1	toehoorder.

2. *Vermeerdering en vermindering vóór de vacantie.*

Gedurende het tijdvak van 1 Januari tot 15 Mei werd 1 leerling in de 1e klasse ingeschreven.

Afgevoerd werden:

4 leerlingen van het 1e studiejaar,

2 » » » 2e » .

Van de 4 leerlingen van het 1e studiejaar vertrok er één naar *Nederland* om de studie aldaar voort te zetten; twee andere moesten wegens voortdurende ziekte hunne studie staken; de laatste verliet de school zonder opgave van redenen.

Eén leerling van het 2e studiejaar ging naar het Gymnasium *Willem III* te *Batavia*; de andere vond plaatsing op eene landelijke onderneming.

De cursus sloot dus met:

50 leerlingen in de 1e klasse,
34 » » » 2e »
18 » » » 3e » en 1 toehoorder
14 » » » 4e »
7 » » » 5e »

Totaal 123 leerlingen benevens 1 toehoorder.

3. *Resultaten der examens.*

a. Overgangsexamens.

Hieraan namen alle leerlingen deel.

Van de 50 leerlingen der 1e klasse werden:
34 onvoorwaardelijk,
3 voorwaardelijk,
13 niet bevorderd.

Van de 34 leerlingen der 2e klasse werden:
26 onvoorwaardelijk,
1 voorwaardelijk,
7 niet bevorderd.

Van de 18 leerlingen der 3e klasse werden:
11 onvoorwaardelijk,
3 voorwaardelijk,
4 niet bevorderd.

Van de 14 leerlingen der 4e klasse werden:
12 onvoorwaardelijk,
2 niet bevorderd.

b. Herexamens.

Bij den aanvang van den nieuwen cursus op den 3en Juli werden de opgelegde herexamens afgenomen; het resultaat was dat alsnog:

2 leerlingen van de 1e klasse tot de 2e
2 » » » 3e » » » 4e bevorderd

werden.

In het geheel werden dus bevorderd:

van de 50 leerlingen der 1e klasse 37 dus 74 %,
» » 34 » » 2e » 26 » 76.4 »,
» » 18 » » 3e » 13 » 72.2 »,
» » 14 » » 4e » 12 » 85.7 »,

dus over het geheel ruim 75.8%,

tegen 73.6 » in 1892,
» 77 » » 1891,
» 56 » » 1890,
» 74 » » 1889,
» 73 » » 1888,
» 69 » » 1887,
» 74 » » 1886,
» 69 » » 1885,
» 66 » » 1884,
» 58 » » 1883.

c. Toelatingsexamens.

De toelatingsexamens werden in de eerste week van Mei afgenomen.

Van de 80 candidaten, die zich hadden aangemeld, kwamen er 79 op, waaronder 9 meisjes.

Van de 70 jongens slaagden er 36 dus ruim 51.4%,
» » 9 meisjes » » 7 » » 77 ».

Bij den aanvang van den nieuwen cursus in Juli legde één candidaat met goed gevolg het toelatingsexamen tot de 1e klasse af, één candidaat voor de 2e klasse werd niet toegelaten.

d. Vermeerdering en vermindering na de vacantie bij het begin van den nieuwen cursus 1893/94.

Ingeschreven werden in de 1e klasse:

2 gewezen leerlingen der 1e klasse, die wegens ziekte de school verlaten hadden;

37 leerlingen, waaronder 3 meisjes, die in het admissie-examen waren geslaagd;

2 leerlingen, die met goed gevolg het admissie-examen te *Semarang* hadden afgelegd;

1 gewezen leerling der 1e klasse van de Hoogere Burgerschool te *Semarang*.

In de 2e klasse:

2 oud-leerlingen van de 2e klasse te *Batavia*;

1 oud-leerling van de 2e klasse te *Semarang*.

Afgevoerd werden:

3 leerlingen der 1e klasse, welke niet bevorderd waren; twee van hen werden leerling van het Gymnasium *Willem III* te *Batavia*, de derde werd leerling der Burgeravondschool.

6 leerlingen der 2e klasse, waarvan één tot de 3e klasse was bevorderd; deze vrouwelijke leerling verliet de school om opgeleid te worden tot hulponderwijzeres; een andere die voorwaardelijk was bevorderd, staakte de studie wegens plaatsing op eene landelijke onderneming; ook de 4 overige, die niet bevorderd waren, vonden zoodanige plaatsing.

4 leerlingen der 3e klasse, waaronder twee die tot de 4e klasse waren bevorderd; één van hen werd leerling aan de Hoogere Burgerschool te *Semarang*; de andere vertrok met zijne ouders naar *Nederland*. Een derde vertrok naar *Nederland* om zijne studie aldaar voort te zetten; de vierde werd toehoorder in enkele vakken in de 4e klasse.

2 leerlingen der 4e klasse, die tot de 5e klasse bevorderd waren; één vertrok naar *Nederland* tot voortzetting zijner studie; de andere werd leerling der Hoogere Burgerschool te *Semarang*.

6 leerlingen der 5e klasse, die met goed gevolg het eindexamen hadden afgelegd.

e. Sterkte bij het begin van den nieuwen cursus in Juli 1893.

52 leerlingen in de 1e klasse (waaronder 3 meisjes),
43 » » » 2e »
28 » » » 3e »
13 » » » 4e » + 2 toehoorders,
11 » » » 5e »

te zamen 147 leerlingen, benevens 2 toehoorders.

f. Vermeerdering en vermindering na de opening van den nieuwen cursus.

Afgevoerd werden:

2 leerlingen der 1e klasse (waaronder 1 meisje),
2 » » 2e »
2 » » 3e »
1 leerling » 4e » benevens 2 toehoorders.

te zamen 7 leerlingen, benevens 2 toehoorders.

Een leerling der 1e klasse staakte wegens ziekte de studie, de tweede werd leerling van het Gymnasium *Willem III* te *Batavia*.

Een leerling der 2e klasse staakte de studie en werd op eene landelijke onderneming geplaatst; de tweede werd leerling van de Burgeravondschool.

Een leerling der 3e klasse staakte de studie wegens gebrek aan ijver; de tweede werd leerling van het Gymnasium *Willem III* te *Batavia*.

De leerling der 4e klasse werd op een notariskantoor geplaatst.

De beide toehoorders vonden eene betrekking in den handel.

Ingeschreven werden:

1 leerling in de 1e klasse, benevens 1 toehoorder in die klasse;

1 leerling in bijzondere vakken in de 3e klasse.

De leerling in de 1e klasse was leerling in die klasse op de Rijks-Hoogere Burgerschool te *Tilburg* geweest; de toehoorder kwam uit de 2e klasse van het Gymnasium te *Groningen*, de leerling in de 3e klasse voor bijzondere vakken werd, als zoodanig, na afgelegd examen, toegelaten.

g. Aantal leerlingen op ultimo December 1893.

51 leerlingen in de 1e klasse, waaronder 2 meisjes, benevens 1 toehoorder,
41 » » » 2e »
26 » » » 3e » benevens 1 leerling voor bijzondere vakken,
12 » » » 4e »
11 » » » 5e »

te zamen 141 leerlingen, benevens 1 leerling voor bijzondere vakken en 1 toehoorder, zijnde 14 meer dan aan het einde van het verslagjaar 1892.

V. Mutatiën.

OMSCHRIJVING.	LEERLINGEN EN TOEHOORDERS.						
	1e studiejaar.	2e studiejaar.	3e studiejaar.	4e studiejaar.	5e studiejaar.	Leerlingen v. b. v. en toehoorders.	Totaal.
Ultimo van het verslagjaar 1892.	53	36	18	14	7	1[3]	129
» Januari 1893	53	34	18	14	7	1[3]	127
» Februari »	53	34	18	14	7	1[3]	127
» Maart »	50	34	18	14	7	1[3]	124
» April »	50	34	18	14	7	1[3]	124
» Mei en Juni »	50	34	18	14	7	1[3]	124
Toegelaten van 1 Januari tot 1 Juli '93	1	—	—	—	—	—	1

OMSCHRIJVING.	LEERLINGEN EN TOEHOORDERS.						
	1e studie-jaar.	2e studie-jaar.	3e studie-jaar.	4e studie-jaar.	5e studie-jaar.	Leerlingen v. b. v. en toehoorders.	Totaal.
Afgevoerd van 1 Jan. tot 1 Juli '93.	4	2	—	—	—	—	6
Namen deel a/d overgangsexamens.	50	34	18	14	—	—	116
Namen geen deel a/d overgangsexamens	—	—	—	—	—	—	—
Bevorderd werden	37	26	13	12	—	—	88
Niet bevorderd werden	13	8	5	2	—	—	28
Bij het eindexamen slaagden	—	—	—	—	6	—	6
Bij het eindexamen werden afgewezen	—	—	—	—	1	—	1
Leerlingen van het vorige schooljaar op 4 Juli	10	40	28	13	11	2^4	103
Toelatingsexamens: candidaten	80	1	—	—	—	—	81
Toelatingsexamens: geslaagd	44	—	—	—	—	—	44
Toelatingsexamens: afgewezen	36	1	—	—	—	—	37
Van de geslaagden werden ingeschreven	37	—	—	—	—	—	37
Oud-leerlingen keerden terug	2	—	—	—	1	—	3
Van elders geslaagden werden ingeschreven.	2	—	—	—	-	—	2
Werden toegelaten gewezen leerlingen van andere H. B. scholen	1	3	—	—	—	—	4
Op 4 Juli waren ingeschreven	52	43	28	13	11	2^4	149
» Ultimo Juli 1893	52	43	28	13	11	2^4	149
» » Augustus »	52	42	28	13	11	2^4	148
» » September »	52	41	28	13	11	$1^3 2^4$	148
» » October »	52	41	28	13	11	$1^1 1^3 2^4$	149
Op » November »	52	41	28	12	11	$1^1 1^3 2^4$	148
» » December »	50	41	26	12	11	$1^1 1^3$	142
Toegelaten van 4 Juli tot ultimo December	1	—	—	—	—	$1^1 1^3$	3
Afgevoerd van 4 Juli tot ultimo December	2	2	2	1	—	2^4	9

VI. Herkomst der leerlingen.

De herkomst der leerlingen, die de hoogere burgerschool bezochten, blijkt uit het volgende overzicht.

	Stad Soerabaja.	Residentie Soerabaja.	Oost-Java.	Midden-Java.	Buiten-bezittingen.	Totaal.
Ultimo December 1879.....	67	2	7	1	7	84
» » 1880.....	74	3	10	3	6	95
» » 1881.....	79	3	10	2	6	100
» » 1882.....	66	5	10	1	11	91
» » 1883.....	67	4	8	1	11	91
» » 1884.....	61	3	10	1	13	88
» » 1885.....	77	5	10	3	12	107
» » 1886.....	84	6	11	4	14	119
» » 1887.....	77	6	10	3	6	102
» » 1888.....	82	1	18	2	2	105
» » 1889.....	71	1	26	3	2	103
» » 1890.....	70	2	27	2	5	106
» » 1891.....	75	6	32	2	7	122
» » 1892.....	80	8	28	5	8	129
» » 1893.....	88	4	34	9	8	143

VII. Leeftijd der leerlingen.

In de volgende tabel zijn opgegeven de gemiddelde leeftijd der leerlingen en het aantal hunner van elken leeftijd in de verschillende klassen op ultimo December 1893.

KLASSEN.	van 12—13 jaar.	van 13—14 jaar.	van 14—15 jaar.	van 15—16 jaar.	van 16—17 jaar.	van 17—18 jaar.	van 18—19 jaar.	van 19—20 jaar.	boven de 20 jaar.	Gemiddelde leeftijd.
1e klasse.....	1	7	14	19	6	3	1	—	—	14.7 jaar.
2e »	1	—	9	9	6	10	5	1	—	15.8 »
3e »	—	—	—	2	10	9	3	1	2	16.8 »
4e »	—	—	—	—	4	1	3	3	1	17.6 »
5e »	—	—	—	—	1	2	3	2	3	18.4 »
Totaal.....	2	7	23	30	27	25	15	7	6	

De gemiddelde leeftijd der leerlingen van af 1879 in elke klasse blijkt uit onderstaande tabel.

DATUM.	1e klasse.	2e klasse.	3e klasse.	4e klasse.	5e klasse.
Ultimo December 1879...	14.7 jaar.	15.6 jaar.	17.2 jaar.	17.3 jaar.	—
» » 1880...	14.3 »	15.8 »	16.7 »	18.6 »	18 jaar.
» » 1881...	14.5 »	15.5 »	16.7 »	18 »	19.9 »
» » 1882...	14.4 »	15.7 »	16.7 »	17.4 »	17.8 »
» » 1883...	14.5 »	15.8 »	16.5 »	16 »	17.6 »
» » 1884...	14.8 »	15.8 »	17 »	17.2 »	17.5 »
» » 1885...	14.6 »	16.2 »	17.1 »	18.9 »	17.7 »
» » 1886...	14.3 »	15.5 »	17.1 »	18.6 »	20.4 »
» » 1887...	14.4 »	15.4 »	16.5 »	18.7 »	19.7 »
» » 1888...	14.5 »	15.3 »	16.1 »	18.6 »	19 »
» » 1889...	14.7 »	15.7 »	16.4 »	17.2 »	19.9 »
» » 1890...	15 »	15.8 »	17 »	17.5 »	19 »
» » 1891...	14.7 »	16.3 »	16.6 »	18.3 »	18.4 »
» » 1892...	14.4 »	16.3 »	16.9 »	17.7 »	19.3 »
» » 1893...	14.7 »	15.8 »	16.8 »	17.6 »	18.4 »

VIII. Schoolverzuim, gedrag en vlijt.

Het schoolverzuim bedroeg in dit verslagjaar:

in Januari 2.5%, in Februari 2.1%, in Maart 2.1%,
» April 2.6%, » Mei en Juni —%, » Juli 2.9%,
» Augustus 2.9%, » September 3.2%, » October 3 %,
» November 2.8%, » December 3.5%;

welke percent-cijfers aanmerkelijk gunstiger zijn dan die van het vorige verslagjaar.

Het gemiddelde der maand-percentage's was in 1893 2.96%
tegen 4.8 » in 1892,
» 4.1 » » 1891,
» 3.6 » » 1890,
» 3.4 » » 1889,
» 4 » » 1888,
» 4.6 » » 1887,
» 4 » » 1886.

Gedrag en ijver der leerlingen lieten niet te wenschen over.

IX. Eindexamens.

Aan het eindexamen der Hoogere Burgerscholen met vijfjarigen cursus in *Nederlandsch-Indië* onderwierpen zich 7 leerlingen van het vijfde studiejaar. Aan 6 werd het getuigschrift van voldoend afgelegd eindexamen uitgereikt.

Van deze jongelieden gingen 3 over tot de afdeeling B van het Gymnasium *WillemIII* te *Batavia*, 1 vertrok naar de Indische instelling te *Delft*, 1 studeert voor arts aan de Universiteit te *Utrecht* en een bekwaamt zich voor het adjunct-landmetersexamen in *Indië*.

G. Burgeravondschool te Soerabaja.

1. Algemeene mededeelingen.

a. *Reglement op de Burgeravondschool.*

De regeling, voortvloeiende uit het Gouvernementsbesluit van 23 April 1891 n°. 3, welke sedert Juli 1891 in werking is, bleef bevredigende resultaten geven.

Bij artikel 5 van het Gouvernementsbesluit dd. 6 September 1893 n°. 19, is bepaald, dat de directeur der Burgeravondschool of een der leeraren, steeds zitting heeft in de commissie ter afneming van de examens te *Soerabaja* voor opzichter bij de Burgerlijke Openbare Werken in *Nederlandsch-Indië*.

Werd er in het vorige verslag op gewezen, dat verschillende leerlingen die het diploma der Burgeravondschool hadden verworven, behoefte gevoelden aan hulp in de technische vakken, welke zij voor het opzichters- of machinisten-examen noodig hadden, dit jaar stelde de Regeering door eene tijdelijke vermeerdering van het onderwijzend personeel met twee leeraren de gelegenheid open om aan de Burgeravondschool die hulp te erlangen. Zoo werd aan het derde studiejaar eene tweede afdeeling voor de bovenbedoelde technische vakken toegevoegd.

b. *Toezicht en beheer.*

In de Commissie van Toezicht kwam in dit verslagjaar geene verandering.

c. *Onderwijzend personeel.*

In den loop van het verslagjaar hadden de volgende mutatiën plaats.

De leeraar in de Nederlandsche taal D. KOLLING, die met éénjarig verlof naar *Nederland* vertrok, werd vervangen door den Heer J. VAN DEN BOS, hoofdonderwijzer der openbare 1e lagere school B. Deze leeraar aanvaardde zijne betrekking in Juli bij het begin van den nieuwen cursus 1893/94.

Ten behoeve van de tijdelijke uitbreiding van het onderwijs op de Burgeravondschool werden benoemd bij besluit van den Directeur van Onderwijs, Eeredienst en Nijverheid dd. 24 Augustus 1893 n°. 8911 tot leeraar in de bouw- en werktuigkunde G. F. STEINBUCH, 1e luitenant bij de Genie en tot leeraar in de wis- en bouwkunde, de kapitein der Artillerie F. W. A. NEETESON.

Met de meeste toewijding worden door het leeraarspersoneel de lessen aan deze onderwijs-inrichting gegeven. Slechts 6 lessen moesten in dit verslagjaar worden waargenomen ten gevolge van ziekte en afwezigheid van leeraren.

2. Leerlingen.

a. *Aantal.*

Op 1 Januari 1893 telde de school 66 leerlingen;

waarvan in de 1e klasse 41,
» » » 2e » 16,
» » » 3e » 9.

b. *Vermeerdering en vermindering vóór de vacantie.*

Gedurende dit tijdvak werden geene nieuwe leerlingen ingeschreven, daarentegen werden 6 leerlingen van de 1e klasse en 1 leerling van de 2e klasse afgevoerd om de volgende redenen:

Aan drie leerlingen der 1e klasse werd door de Commissie van Toezicht de toegang tot de lessen der Burgeravondschool ontzegd, omdat zij niet den minsten lust tot studie betoonden; één leerling dier klasse staakte zijne studie wegens verandering van beroepskeuze; de beide overigen hielden op leerling te zijn zonder opgave van redenen.

De leerling van de 2e klasse kon wegens drukke beroepsbezigheden niet langer de lessen volgen.

c. *Sterkte bij het einde van den cursus.*

In de 1e klasse 35 leerlingen.
» » 2e » 15 »
» » 3e » 9 »

Te zamen .... 59 leerlingen, alzoo 17 leerlingen meer dan aan het eind van den cursus 1891/92.

d. *Examens.*

1. Overgangsexamens.

Aan deze examens, die in Mei afgenomen werden, namen alle leerlingen van de 1e en de 2e klasse deel.

Bevorderd werden van de 1e naar de 2e klasse 13, van de 2e naar de 3e klasse 10 leerlingen.

2. Eindexamens.

Aan 6 van de 9 leerlingen der hoogste klasse werd na gehouden examen het diploma der Burgeravondschool uitgereikt.

3. Toelatingsexamens.

De toelatingsexamens voor den cursus 1893/94 werden medio Mei afgenomen; van de 21 candidaten voor de 1e klasse slaagden er 12, terwijl 1 candidaat voor de 2e klasse werd afgewezen, doch toegelaten als leerling in de 1e klasse.

e. *In- en afschrijving van leerlingen bij het begin van den cursus* 1893/94.

Als leerlingen van de 1e klasse werden ingeschreven:

15 gewezen leerlingen dier klasse, die niet bevorderd waren;
11 leerlingen, die het toelatingsexamen hadden afgelegd;
8 » die hoewel bij het toelatingsexamen van de Hoogere Burgerschool niet geslaagd, bewijzen hadden gegeven, dat zij het onderwijs op de Burgeravondschool konden volgen;

te zamen 34 leerlingen.

Als leerlingen van de 2e klasse werden ingeschreven:

3 leerlingen dier klasse, die niet bevorderd waren;
11 » die tot die klasse bevorderd waren;
1 leerling, die in *Nederland* de Ambachtsschool had bezoch;

te zamen 15 leerlingen.

Als leerlingen der 3e klasse 1e afdeeling:

4 gewezen leerlingen dier klasse, waaronder 1 die het diploma der Burgeravondschool in Mei mocht ontvangen;
10 leerlingen, die tot die klasse bevorderd waren;
1 gewezen leerling der 2e klasse, die tusschentijds in *Nederland* de lessen aan een Ambachtsschool had gevolgd;

te zamen 15 leerlingen.

Als leerlingen der 3e klasse 2e afdeeling:

3 gewezen leerlingen der 3e klasse, die in Mei het diploma der Burgeravondschool mochten ontvangen;
2 leerlingen, toegelaten krachtens art. 15 van het Reglement van de Burgeravondschool; deze leerlingen hadden zich reeds eenmaal onderworpen aan het opzichtersexamen bij de Burgerlijke Openbare Werken;

te zamen 5 leerlingen.

De eerste klasse bleef in twee parallel-afdeelingen gesplitst. Het aantal leerlingen bedroeg op den 3en Juli bij de opening der lessen:

in de	1e klasse		34 leerlingen,
» »	2e »		15 »
» »	3e »	1e afd.	15 »
» »	3e »	2e »	5 »
		te zamen	69 leerlingen.

Als leerlingen van de Burgeravondschool werden den 3en Juli afgevoerd:

5 leerlingen van den vorigen cursus, die niet bevorderd waren en wegbleven zonder kennisgeving;

2 leerlingen van den vorigen cursus, die bevorderd waren tot de 2e klasse, doch zonder kennisgeving wegbleven;

1 leerling der 1e klasse, die tot de 2e klasse was bevorderd en na het admissie-examen van de Hoogere Burgerschool te hebben afgelegd, leerling werd van die inrichting;

2 leerlingen der 2e klasse, die niet bevorderd waren en zonder kennisgeving wegbleven;

1 leerling der 3e klasse, die het diploma der Burgeravondschool ontving en benoemd werd tot machinist bij de Dordtsche Petroleum-maatschappij;

1 leerling der 3e klasse, die eveneens het diploma der Burgeravondschool mocht ontvangen en wiens bestemming nog niet werd medegedeeld.

De 69 leerlingen, waarmede de cursus geopend was, waren met het oog op hunne opleiding op ultimo Juli verdeeld als volgt:

BESTEMMING.	Leerlingen der				Totaal.
	1e klasse.	2e klasse.	3e klasse. Afd. I.	3e klasse. Afd. II.	
Bouwkundigen	12	8	8	5	33
Machinisten	22	7	7	—	36
	34	15	15	5	69
Middelbaar en lager onderwijs voor Europeanen over 1895.					6

Met het oog op hunne bestemming waren zij werkzaam gesteld aan de verschillende fabrieken en werkplaatsen als volgt:

INRICHTING.	Leerlingen der				Totaal.
	1e klasse.	2e klasse.	3e klasse. Afd. I.	3e klasse. Afd. II.	
Op den Artillerie-constructiewinkel . . .	15	3	3	—	19
» het Marine-etablissement	6	6	2	—	14
» » atelier der Staatsspoorwegen . .	—	—	2	—	2
» » » » B. O. W.	5	2	4	5	16
» een particulier atelier	2	2	3	—	7
Nog op de lagere school	2	—	—	—	2
Op een handelskantoor	5	—	—	—	5
Nog niet geplaatst	1	2	1	—	4
	34	15	15	5	69

f. *Vermeerdering en vermindering tot ult. December* 1893.

Van het begin van den cursus tot ult. December werden afgevoerd:

8 leerlingen van de 1e klasse,
2 » » » 2e »
te zamen 10 leerlingen.

Vijf leerlingen der 1e klasse staakten de studie, omdat zij buiten *Soerabaja* eene betrekking op eene landelijke onderneming vonden; 2 veranderden van beroepskeuze en een werd na het examen van *leerling-machinist bij de Gouvernements Marine* te hebben afgelegd, als zoodanig in Gouvernements dienst geplaatst.

De twee leerlingen, die de 2e klasse verlieten, vertrokken naar elders.

Verder werden 9 jongelieden na afgelegd examen en 1 gewezen leerling der Hoogere Burgerschool toegelaten en ingeschreven als leerlingen der 1e klasse;

1 leerling, die in *Nederland* een ambachtsschool bezocht had, werd ingeschreven als leerling in de 2e klasse;

één leerling werd tot de lessen der 2e klasse toegelaten en 3 toehoorders voor bijzondere vakken werden toegelaten tot de lessen van de 2e afdeeling der 3e klasse.

De sterkte op ult. December bedroeg:

in de 1e klasse..... 36 leerlingen,
» » 2e » ..... 15 »
» » 3e » afd. I..... 15 »
» » 3e » » II..... 5 » en 3 toehoorders,

Te zamen.. .... 71 leerlingen en 3 toehoorders,

zijnde 8 meer dan op het einde van het vorige verslagjaar.

Met het oog op hunne opleiding zijn de leerlingen verdeeld in:

	1e klasse.	2e klasse.	3e klasse. afd. I.	3e klasse afd. II.	Totaal.
Bouwkundigen.....	8	6	8	5	27
Machinisten.....	23	9	7	—	39
Zonder bepaalde bestemming	5	—	—	—	5
	36	15	15	5	71

Op ult. December waren zij over de verschillende fabrieken en werkplaatsen verdeeld:

INRICHTING.	Leerlingen der				Totaal.
	1e klasse.	2e klasse.	3e klasse afd. I.	3e klasse afd. II.	
Op den Artillerie-constructiewinkel ...	13	2	3	—	18
» het Marine-etablissement.....	7	6	2	—	15
» » atelier der Staatsspoorwegen..	2	—	3	—	5
» » » » B. O. W.....	2	2	4	5	13
» een particulier atelier.....	3	3	3	—	9
Nog op de lagere school.....	3	—	—	—	3
Op Gouv. bureaux werkzaam.....	2	1	—	—	3
Nog niet geplaatst.....	4	1	—	—	5
	36	15	15	5	71

g. *Leeftijd.*

De leeftijd der 71 leerlingen, die op ult. December de school bezochten, wordt in onderstaande tabel aangegeven:

KLASSEN.	OUDERDOM IN JAREN.										Totaal.
	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23 en meer	
1e klasse.....	—	11	16	6	2	1	—	—	—	—	36
2e »	—	—	4	6	3	1	—	—	—	1	15
3e » afd. I.....	—	—	—	4	3	6	2	—	—	—	15
3e » » II.....	—	—	—	—	—	1	—	2	1	1	5
	1	11	20	16	8	9	2	2	1	2	71

De gemiddelde leeftijd (hierbij de leerlingen boven de 23 jaren niet in rekening gebracht) der leerlingen

van de 1e klasse bedraagt 16 tegen 16 in 1892.
» » 2e » 17 » 17.5 » »
» » 3e » afd. I 18.4 » 19 » »
» » 3e » » II 20.7 jaren.

h. *Gedrag, ijver en schoolverzuim.*

Het gedrag der leerlingen, zoowel op de school als in de ateliers, liet niets te wenschen over; hun vlijt was vrij bevredigend.

Aan drie leerlingen der 1e klasse moest echter de toegang tot de lessen ontzegd worden, omdat zij voortdurend toonden niet den minsten lust tot studie te hebben.

3. Verzamelingen en Bibliotheek.

De verzameling machinedeelen ten behoeve van het werktuigkundig, benevens de toestellen voor het natuurkundig onderwijs verkeeren in goeden staat en behoefden in dit verslagjaar niet uitgebreid te worden.

Met den aankoop van technische werken voor de bibliotheek werd langzaam voortgegaan; de noodige schoolboeken en teekenbehoeften werden uit *Nederland* ontboden.

4. Meubilair en verlichtingsmiddelen.

Het meubilair wordt steeds in goeden staat gehouden en behoefde evenmin als in het vorige jaar uitgebreid te worden.

In October werd de tijdelijke electrische verlichting in de teekenzaal vervangen door petroleumverlichting; de daarvoor noodige lampen, enz., waren nog aanwezig; bij de lesregeling was er op gerekend, dat niet alle leerlingen tegelijk teekenonderwijs in die zaal hebben.

5. Gebouwen.

De gebouwen der Hoogere Burgerschool, waarin de lessen gegeven worden, blijven uitstekend voldoen. In den regentijd doet zich echter het gemis aan eene wagenloods, op het erf der Hoogere Burgerschool gevoelen.

Naamlijst der Directeuren en Leeraren der Hoogere Burgerscholen in Nederlandsch-Indië.

NAMEN.	Akten van bekwaamheid tot het geven van: Middelbaar Onderwijs (1).	Lager Onderwijs (2).	Vakken, waarin zij les geven.	Datum van benoeming.
Gymnasium Willem III te Batavia.				
H. J. Hardeman.	A. K V.	H. E. F. D. Teek. W.	Directeur.	11 Juli 1884
Dr. J. G. Van Deventer.	Doctor phil.		Wis- en Natuurkunde.	26 Oct. 1892
Dr. H. Cretier.	Doctor phil.		Met verlof in Europa sinds 5 Mei 1892.	
W. A. Reuhl.	K I.	H. W.	Wiskunde.	29 Juli 1888
Dr. H. Onnen.	Doctor phil.		Wis- en natuurkundige wetenschappen.	26 Nov. 1890

(1) De letters en cijfers in deze kolom hebben de volgende beteekenis:

A. Wis- en werktuigkundige wetenschappen (voor 3-jarigen cursus).
G. Staathuishoudkunde.
K I. Wiskunde (voor 3-j. c.)
K V. Hoogere wiskunde (voor 5-j. c.).
K VII. Nederlandsche taal- en letterkunde.
K VIII. Geschiedenis.
K IX. Aardrijkskunde.
K X. Staathuishoudk. en statistiek van Nederland en zijne Kolonien.
K XI. Gemeente-, provinciale- en staatsinrichting van Nederland.
K XII. Boekhouden.
M I. Handteekenen en perspectief.
M II. Rechtlijnig teekenen en perspectief.
P. Gymnastiek.
Q. Theorie van onderwijs en opvoeding.
S. Tuinbouw.

Bij de akten voor vreemde talen duidt A bevoegdheid tot het geven van onderwijs aan eene H. B. S. met 3-jarigen cursus aan, B die voor eene H. B. S. met 5-jarigen cursus.

Bij art. 83 der Nederlandsche wet op het Middelbaar Onderwijs is bevoegdheid tot het geven van zulk onderwijs verleend aan hen, die bij het in werking treden dier wet reeds les gaven aan eene inrichting van middelbaar onderwijs. Bij art. 89 dier wet wordt die bevoegdheid verleend aan hen, die aan eene der Rijksinstellingen tot opleiding van ingenieurs en officieren der land- en zeemacht den cursus hebben ten einde gebracht.

(2) De letters in deze kolom beduiden:

H. Hoofdonderwijzers-akte, h. hulponderwijzers-akte, F. Fransch, E. Engelsch, D. Duitsch, W. Wiskunde, Teek. Teekenen, G. Gymnastiek, Lbk. Landbouwkunde, Lmk. Landmeetkunde, Hw. Vrouwelijke handwerken.

NAMEN.	Akten van bekwaamheid tot het geven van:		Vakken, waarin zij les geven.	Datum van benoeming.
	Middelbaar Onderwijs.	Lager Onderwijs.		
Dr. C. Ph. Sluiter.	Doctor phil.		Met verlof in Europa sinds 4 Mei 1891.	
Mr. H. Mounier.	Doctor rechten.		Geschiedenis en staatswetenschappen.	12 Juli 1890
H. W. Praasterink.	K VII.	H. F. W	Nederlandsche taal- en letterkunde.	11 Febr. 1882
M. P. Van Lierop.	Fransch A.	H. F. E.	Fransche en Engelsche talen en hare letterkunde.	3 Mei 1885
G. J. P. J. Bolland.	Engelsch B.	h. D. F. E.	Engelsche en Duitsche talen en hare letterkunde.	22 Juni 1881
M. J. H. Ter Linden.		h. D. F.	Duitsche en Engelsche talen en hare letterkunde.	28 Aug. 1882
W. L. Megelink.		H. E. F. D. W.	Moderne talen en de geschiedenis.	15 Dec. 1891
L. G. Gerhard.	K VII.	H. F. D. W. Teek. G.	Moderne talen, meer in het bijzonder de Nederlandsche taal- en letterkunde.	12 Juli 1890
W. C. C. Bleckmann.	M I. (1)		Met verlof in Europa sinds 12 Maart 1893.	
H. Meijll.		H. F. D. E.	Fransche, Duitsche en Engelsche talen en hare letterkunde.	25 Juni 1890
P. Inklaar.		H. W. G.	Wiskunde.	29 Juni 1890
Dr. J. F. Van Bemmelen.	Doctor phil.		Wis- en natuurkundige wetenschappen.	26 Mei 1891
Dr. P. Anema.	Doctor phil.		Scheikunde en warenkennis.	29 Aug. 1893
J. C. Hietink.		H. F. E. G.	Fransche en Engelsche talen en hare letterkunde.	10 Oct. 1892 (wd. tijd.)
J. Vorenkamp.		H. F. D. W.	Wiskunde.	5 Dec. 1892 (wd. tijd.)
C. J. A. Gokkel.	M I.	h. Teek. (2)	Hand- en rechtlijnig teekenen.	4 Oct. 1893
H. G. Trip.	K IX. Q.	h.	Geschiedenis en aardrijkskunde.	9 April 1893

(1) Diploma groot-ambtenaarsexamen.
(2) Diploma Eindex. Rijks-Normaalschool voor teekenonderwijzers te Amsterdam.

NAMEN.	Akten van bekwaamheid tot het geven van:		Vakken, waarin zij les geven.	Datum van benoeming.
	Middelbaar Onderwijs.	Lager Onderwijs.		
Hoogere Burgerschool te Semarang.				
K. L. Van Schouwenburg.	Cand. letteren.		Directeur.	28 Nov. 1891
P. Leendertz.	(1)		Wis- en natuurkundige wetenschappen.	1 Juli 1885
M. G. Hoekstra.	art. 89.		Idem, idem.	13 Juni 1891
L. Van der Est.	K I, Q.	H. W. (2)	Idem, idem.	1 Juli 1885
Dr. J. Haver Droeze.	Doctor phil., art. 89.		Met verlof in Europa sinds 11 April 1891.	
H. W. Brugmans.	K IX, Q.	H. W. G Teek.	Geschiedenis en aardrijkskunde.	23 Feb. 1892
J. H. Op de Coul.	K VII, Q.	h. F. D. Teek.	Nederlandsche en Fransche talen en hare letterkunde.	22 Maart 1878
J. W. Segaar.		H. W. F. Teek. G.	Reken- en stelkunde.	12 Jan. 1882
C. J. Kok De Jong.	G. K X, K XI, K XII, Q.	H. F. E. D. W. Lbk. Lmk.	Geschiedenis, aardrijkskunde, staats- en handelswetenschappen.	14 Sept. 1879
J. Julius.		H. F. E. D.	Engelsche taal- en letterkunde.	12 Jan. 1882
E. Van der Maaten.		F. E. D.	Duitsche taal- en letterkunde.	7 Oct. 1892
H. H. Slangen.		H. F. E.	Nederlandsche en Fransche talen en hare letterkunde.	13 Juni 1891
R. Lamminga.	M I, M II.		Handteekenen en schoonschrijven.	18 Oct. 1877
Dr. E. Ch. De Vries.	Doctor phil.,		Wis- en natuurkunde.	21 Maart 1893
J. Stigter.		H. F. E.	Nederlandsche en Engelsche talen en hare letterkunde.	18 Aug. 1893 (wd. tijd.)
M. J. Meijer.		H. W.	Wiskunde en Geschiedenis.	18 Aug. 1893 (wd. tijd.)
Hoogere Burgerschool te Soerabaja.				
Dr. Th. J. Van Buuren.	Doctor phil., art. 89.		Directeur.	25 Mei 1889
Dr. J. C. C. W. Van Nooten.	Doctor phil. S. Q.		Wis- en natuurkunde.	18 Mei 1885

(1) Diploma van apotheker.
(2) Diploma van landmeter.

NAMEN.	Akten van bekwaamheid tot het geven van: Middelbaar Onderwijs.	Lager Onderwijs.	Vakken, waarin zij les geven.	Datum van benoeming.
Dr. K. H. Mertens.	Doctor phil.		Wis- en natuurkunde.	30 Mei 1888
G. L. Verver.	art. 89.		Idem, idem.	24 Juni 1889
A. D. Holterman.		H. F. W.	Met verlof in Europa sinds 29 Mei 1891.	
B. J. Stofberg.	K. I, Q.	H. W.	Wiskunde.	23 Juni 1887
Mr. C. A. Valk.	Doctor rechten. P.	H.	Met verlof in Europa sinds 26 Februari 1892.	
Th. Piper.	Cand. letteren.		Geschiedenis en aardrijkskunde.	8 Oct. 1884
J. Luijten.		H. W. Teek. G	Met verlof in Europa sinds 8 Juni 1893.	
D. Kolling.	K. XII.	H. F. E. W.	Idem, sinds 8 Juni 1893.	
A. Wijngaard.			Fransche taal- en letterkunde.	25 Mei 1889
M. Wiessing.	Duitsch B, K XI	H. F. E. D. W.	Op non-activiteit.	
F. H. Leroy.		H. F. E. W.	Moderne talen en hare letterkunde.	1 Oct. 1887
K. H. Corporaal.		H. F.	Nederlandsche taal- en letterkunde.	20 Juli 1891
W. L. D. Onken.	Duitsch B.		Duitsche taal- en letterkunde.	20 Aug. 1891
I. Z. Van Dijck.	M I, M II.		Handteekenen en schoonschrijven.	11 Maart 1889
G. Reeman.	K I, Q.	H. F.	Wiskunde.	29 Mei 1891
L. B. Van der Kolk.	K VIII, K IX, KX.		Staatswetenschappen en geschiedenis.	3 Maart 1892

Hoogere Burgerschool voor Meisjes te Batavia.

V. Van der Plaats.		H. F. E. D.	Directrice, tevens leerares in de Fransche taal- en letterkunde.	11 Juni 1882
E. C. B. J. Kuneman.	K VII.	h.	Nederlandsche taal- en letterkunde.	27 Sept. 1891
L. A. H. Wartena.	Duitsch A.	h. E. D.	Duitsche taal- en letterkunde.	27 Juli 1890
M. M. E. C. Tydeman.	Engelsch A.	H. D. E. F.	Engelsche taal- en letterkunde.	25 Sept. 1891

B.

LAGER ONDERWIJS VOOR EUROPEANEN EN MET DEZEN GELIJKGESTELDEN.

§ 1.

Mededeelingen van algemeenen aard.

Bij Gouvernementsbesluit van 1 December 1893 n°. 8 (Staatsblad n°. 292) werd eene regeling getroffen ten aanzien van de berekening der pensioenen van de hoofden der scholen in verband met de door hen genoten aandeelen in de schoolgelden.

Ten vervolge van de vroeger vermelde Gouvernementsbesluiten van 28 Augustus 1891 n°. 11 en 24 Augustus 1892 n°. 7 werd de Directeur van Onderwijs, Eeredienst en Nijverheid bij besluit van 29 October 1893 n°. 46 gemachtigd om bij noodzakelijke verwijdering van een of meer der tot de Europeesche lagere scholen kosteloos toegelaten inlanders, die voor dokter-djawa wenschen te worden opgeleid, deze te vervangen door andere en zulks afgescheiden van de omstandigheid of die verwijdering in het toelatingsjaar of later is geschied.

Bij zijne circulaire van 8 Mei 1893 n°. 5176 schreef genoemde Departementschef voor, dat de geïnde schoolgelden door de hoofden der scholen vóór of op den 15^{en} der loopende maand in 's lands kas moeten gestort worden.

Wegens ontstentenis of ziekte van onderwijzend personeel werden aan 14 openbare lagere scholen de lesuren tijdelijk gewijzigd, zoodanig dat de leerlingen dagelijks in twee elkander afwisselende groepen onderwijs ontvingen; aan 5 dezer scholen had dergelijke wijziging twee malen plaats.

De school te *Maros* (*Celebes*) was gedurende ééne maand gesloten wegens het heerschen van eene besmettelijke ziekte in het gezin van den hoofdonderwijzer.

§ 2.

Toezicht op het lager onderwijs.

In Maart van het verslagjaar werd aan den inspecteur van het lager onderwijs in de 3e afdeeling H. C. VAN RUIJVEN een tweejarig verlof naar *Nederland* wegens ziekte verleend. Hij werd in April d.a.v. als zoodanig vervangen door den hoofdonderwijzer aan de openbare 1e lagere school A te *Batavia*, D. C. J. KOOL.

Ook in dit jaar werden verscheidene scholen niet door de inspecteurs bezocht.

§ 3.

Akten van bekwaamheid tot het geven van onderwijs.

Blijkens de tabel La. A. werden alleen te *Batavia*, *Semarang* en *Soerabaja* examens afgenomen ter verkrijging van akten van bekwaamheid tot het geven van Europeesch lager onderwijs en slaagden 73 van de 102 geëxamineerden (dat is 71.5 percent) tegen 60 van de 95 geëxamineerden (dat is 63 percent) in 1892.

Op genoemden staat zijn niet medegeteld:

a. 14 adspiranten, welke zich vóór den aanvang der examens terugtrokken of niet opkwamen en

b. één Javaan, die te *Magelang* met goed gevolg het examen in de Nederlandsche taal aflegde, bedoeld onder § 5 la. *f.* van het Gouvernementsbesluit van 15 Februari 1886 no. 7 (Staatsblad no. 47).

§ 4.

Opleiding van onderwijzers.

De Gouvernements-normaalschool te *Batavia* werd op ultimo 1892 bezocht door 29 leerlingen: 15 onderwijzers en 14 onderwijzeressen.

In den loop van 1893 werden 8 onderwijzers en 8 onderwijzeressen afgeschreven, waarvan respectievelijk 7 en 3 na het verkrijgen der hoofdakte (allen — op één onderwijzer na — van het openbaar onderwijs); daarentegen lieten zich 12 onderwijzers en 7 onderwijzeressen inschrijven, zoodat bij het einde van 1893 de lessen gevolgd werden door 32 leerlingen: 19 onderwijzers en 13 onderwijzeressen, waarvan respectievelijk 15 en 11 in 's lands dienst en 4 en 2 in particuliere betrekkingen.

De gelijksoortige inrichting te *Soerabaja* telde onder ultimo 1892 7 mannelijke en 13 vrouwelijke leerlingen; gedurende 1893 werden 6 onderwijzers en 5 onderwijzeressen afgeschreven en respectievelijk 4 en 2 toegelaten, zoodat bij het einde van 1893 de lessen gevolgd werden door 5 mannelijke en 10 vrouwelijke of totaal door 15 leerlingen (1). Van de vertrokkenen hadden 1 onderwijzer en 2 onderwijzeressen een voldoend examen ter verkrijging der hoofdakte afgelegd.

Toelagen aan leeraren enz.	te *Batavia*	*f* 4.644.69
	te *Soerabaja*	» 4.624.44
	Totaal	*f* 9.269.13
Geïnde schoolgelden	te *Batavia*	*f* 1.505.—
	te *Soerabaja*	» 1.265.—
	Totaal	*f* 2.770.—
Blijft ten laste van den lande		*f* 6.499.13

Particuliere cursussen ter voorbereiding tot examens werden gevonden:

te *Batavia*: de »Bataviasche normaalschool tot opleiding van hulp-

(1) De onderscheiding in ambtelijke en niet-ambtelijke personen is niet opgegeven.

onderwijzeressen", die op ult. 1893 10 leerlingen telde (1), en de cursussen verbonden aan 2 particuliere meisjesscholen;

te *Soerabaja*: 2 cursussen aan particuliere meisjesscholen.

De aantallen meisjes, die deze cursussen volgden, zijn onder de gewone leerlingen (tabel L[a] K) medegeteld.

Nog vonden adspiranten voor verschillende akten gelegenheid zich voor te bereiden door het nemen van privaatlessen bij leeraren en onderwijzers.

§ 5.

Getal en aard der scholen.

In den loop van 1893 werden drie nieuwe openbare lagere scholen geopend, namelijk: eene *eerste* meisjesschool B ter hoofdplaats *Batavia*, eene *eerste* meisjesschool ter hoofdplaats *Semarang* en eene *tweede* gemengde school te *Malang* (*Pasoeroean*).

Gelijktijdig kreeg de bestaande 1e meisjesschool te *Batavia* den naam van 1e meisjesschool A, de bestaande meisjesschool te *Semarang* die van 2e meisjesschool en de bestaande gemengde school te *Malang* die van 1e school.

Nog werd besloten tot de oprichting van eene nieuwe gemengde school ter hoofdplaats *Batavia* (2) van eene *eerste* gemengde school ter hoofdplaats *Menado*, alsmede tot de heropening der in Januari 1893 wegens te gering aantal leerlingen gesloten school te *Gorontalo* (*Menado*).

De opening der beide eerstbedoelde scholen en de heropening der school te *Gorontalo* hadden eerst in het begin van 1894 plaats.

Daar het onderwijzend personeel voor deze drie scholen reeds onder ult. December 1893 was aangesteld en in § 7 en op de tabel L[a]. C is medegerekend, bedroeg het aantal hoofdonderwijzers op dien datum *drie* meer dan het aantal gemengde scholen.

(1) Van den in het vorige verslag vermelden cursus te *Semarang* werden geen mededeelingen gedaan.

(2) Met den naam van openbare *zevende* lagere school. Ten aanzien van het getal gemengde scholen te *Batavia* is deze school — daar er twee *eerste* scholen zijn — de *achtste*.

De in December 1891 ter hoofdplaats *Djokjakarta* geopende 1e school B werd wegens het overbevolkt raken van de 2e school in eene *derde* school veranderd; tevens herkreeg de 1e school A den naam van 1e school.

Het aantal openbare lagere scholen bedroeg bij het einde van het verslagjaar 152 (of 2 meer dan bij het einde van 1892) namelijk 104 voor gewoon lager onderwijs (alle gemengde) en 48 voor meer uitgebreid lager onderwijs (17 gemengde en 31 meisjesscholen). Van deze 152 scholen telde men op *Java* en *Madoera* 118, verdeeld over 67 plaatsen, en in de buitenbezittingen 34, verdeeld over 25 plaatsen.

Van de 19 onder ult. 1892 bestaande particuliere scholen werden er in 1893 twee gesloten, namelijk die van Mevrouw G. W. Van den Dungen Gronovius-Helbach te *Buitenzorg* en die van den Heer Romans van Schaik te *Demak*; daarentegen werd te *Meester-Cornelis* eene meisjesschool geopend door de Vereeniging tot het oprichten, besturen en in stand houden van scholen met den Bijbel. Dientengevolge bedroeg het aantal particuliere scholen bij het einde van het verslagjaar 18, namelijk 6 te *Batavia*, 5 te *Semarang*, 4 te *Soerabaja*, 1 te *Meester-Cornelis*, 1 te *Manondjaja*, 1 te *Padang*.

De tabel La. B geeft een overzicht van de aantallen openbare, gesubsidiëerde particuliere en niet-gesubsidiëerde particuliere scholen.

De openbare *eerste* gemengde scholen en de openbare meisjesscholen zijn daar opgenomen onder de rubriek: scholen voor meer uitgebreid lager onderwijs.

Een der beide scholen te *Gombong* (*Bagelen*) is uitsluitend bestemd voor de jongens van het daar gevestigde pupillenkorps.

De gesubsidiëerde scholen waren de beide scholen »met den Bijbel"; eene gemengde school te *Batavia* en eene meisjesschool te *Meester-Cornelis*. De eerstgenoemde ontving voor 1893 eene geldelijke ondersteuning uit 's lands kas van *f* 2500.— (1), de andere — op 7 April 1893 geopend — van *f* 1565.— (2).

(1) Gouvernementsbesluit van 23 Januari 1893 n°. 18.

(2) Gouvernementsbesluiten van 13 Augustus 1893 n°. 19 en 30 December d.a.v. n°. 16.

Blijkens de door de ambtenaren bij het Binnenlandsch Bestuur ingediende opgaven bedroeg het aantal van onderwijs verstoken Europeesche kinderen tusschen 6 en 14 jaar oud; in 1892 774 en in 1893 904.

Van deze kinderen bevonden zich op of nabij gewestelijke afdeelingshoofdplaatsen: in 1892 466 (342 op *Java* en *Madoera* en 124 in de buitenbezittingen) en in 1893 657 (480 op *Java* en *Madoera* en 177 in de buitenbezittingen) en verder op of in de buurt van kleinere plaatsen, respectievelijk 308 (269 op *Java* en *Madoera* en 39 in de buitenbezittingen) en 247 (218 op *Java* en *Madoera* en 29 in de buitenbezittingen).

De afzonderlijke namiddagcursussen in het teekenen, die voor leerlingen der openbare lagere scholen te *Batavia*, *Semarang* en *Soerabaja* gehouden worden, werden bij het einde van 1893 respectievelijk gevolgd door 35, 73 en 33 of in 't geheel 141 leerlingen, tegen 142 (30, 90 en 22) op ultimo 1892.

De volgende particuliere inrichtingen voor lager onderwijs zijn op de tabel L[a]. B niet vermeld:

A. namiddag- of avondscholen,

B. teekenscholen,

C. gymnastiekscholen.

Omtrent deze inrichtingen, voor zooverre zij niet reeds hierboven onder § 4 vermeld zijn, volgen hier nog eenige opgaven.

A. Op vijf plaatsen werden onder ult. 1893 namiddagscholen of avondcursussen aangetroffen, namelijk:

te *Semarang* eene herhalingsschool in het Protestantsche weeshuis met 21 leerlingen;

te *Klaten* (*Soerakarta*) een cursus voor vrouwelijke handwerken met 9 leerlingen (nieuw);

te *Koetoardjo* (*Bagelen*) eene door den hoofdonderwijzer aan de Europeesche school aldaar G. B. Feekes gehouden namiddagschool voor Nederlandsche taal en rekenen met 31 Javaansche jongens;

te *Pamakasan* (*Madoera*) eene namiddagschool van Mevrouw C. J. FOURNIER — KUIPERS bestemd voor onderwijs in de vrouwelijke handwerken en in de Fransche taal met 10 leerlingen;

te *Makasser* eene namiddagschool van den onderwijzer S. HERMANIDES voor aanvullend onderwijs in de gewone leervakken met 8 leerlingen (nieuw).

De vroeger vermelde cursussen voor meisjes te *Semarang* en te *Djokjakarta*, alsook de cursus voor handenarbeid of huisvlijt te *Soerabaja* werden gesloten. Binnenkort kan te *Semarang* een particuliere cursus voor handenarbeid geopend worden door een onderwijzer aan eene der openbare lagere scholen aldaar. Bij Gouvernementsbesluit van 25 November 1893 n°. 12 werd aan dien onderwijzer tot wederopzeggens in bruikleen afgestaan eene uit *Europa* ontvangen verzameling benoodigdheden voor het onderwijs in genoemd leervak.

B. De twee in het vorige verslag vermelde particuliere teekenscholen te *Padang* en te *Pekalongan* gingen te niet; dergelijke inrichtingen kwamen dus onder ult. 1893 niet meer voor.

C. Particuliere gymnastiekscholen kwamen voor: te *Semarang* 1, te *Soerakarta* 1, te *Klaten* 1, te *Djokjakarta* 1 en te *Makasser* 1. Op ult. 1893 werden de lessen aan deze scholen gevolgd door 20, 112, 51, 31 en 28 of te zamen door 242 leerlingen (163 jongens en 79 meisjes). De Gymnastiekschool te *Klaten* werd in 1893 geopend. De inrichtingen van dien aard te *Soerabaja* en te *Pekalongan* werden gesloten.

Eindelijk werden op 10 plaatsen van *Java* (één meer dan in 1892) en op 3 van de buitenbezittingen respectievelijk 21 (drie meer dan in 1892) en 4 scholen voor bereidend onderwijs aan jonge kinderen aangetroffen.

Hier volgt eene gespecificeerde opgave van deze scholen, bij het einde van 1893 in werking:

te *Batavia:*

1°. de *eerste* school der Vereeniging tot het verschaffen van voorbereidend onderricht, hoofdzakelijk aan kinderen van minvermo-

gende Europeanen en met dezen gelijkgestelden, met 173 leerlingen (86 jongens en 87 meisjes),

2e. de *tweede* school der Vereeniging met 113 leerlingen (46 jongens en 67 meisjes),

3e. de Fröbelklasse der Ursulinen te *Noordwijk* met 69 leerlingen (26 jongens en 43 meisjes),

4e. die der Ursulinen te *Weltevreden* met 42 leerlingen (20 jongens en 22 meisjes),

5e. de Christelijke bewaarschool met 97 leerlingen (50 jongens en 47 meisjes);

te *Meester-Cornelis*:

6e. de Fröbelschool van de Protestantsche gemeente aldaar met 28 leerlingen (18 jongens en 10 meisjes),

7e. die van de Christelijke gereformeerde kerk te *Kwitang* met 16 leerlingen (6 jongens en 10 meisjes);

te *Cheribon*:

8e. de school der »Vereeniging tot stichting en instandhouding eener Fröbelschool" aldaar (1) met 20 leerlingen (12 jongens en 8 meisjes);

te *Tegal*:

9e. eene bewaarschool met 14 leerlingen (6 jongens en 8 meisjes);

te *Pekalongan*:

10e. eene bewaarschool met 6 leerlingen (4 jongens en 2 meisjes);

te *Semarang*:

11e. de *eerste* school der Vrijmetselaarsloge aldaar met 60 leerlingen (34 jongens en 26 meisjes),

12e de *tweede* school dier vereeniging met 86 leerlingen (39 jongens en 47 meisjes),

---

(1) De statuten dezer vereeniging werden opgenomen in de Javasche Courant van 13 Jun 1893 n°. 47.

13e. de Fröbelklasse der Franciscanessen met 70 leerlingen (36 jongens en 34 meisjes),

14e. die der Mariaschool met 34 leerlingen (14 jongens en 20 meisjes),

15e. die van het Roomsch-Katholieke weeshuis met 34 leerlingen (17 jongens en 17 meisjes),

16e. die van de Protestantsche weeshuisschool met 25 leerlingen (12 jongens en 13 meisjes);

te *Soerakarta:*

17e. de »Solosche Fröbelschool" met 55 leerlingen (31 jongens en 24 meisjes);

te *Djokjakarta:*

18e. de bewaarschool der Vrijmetselaarsloge aldaar met 81 leerlingen (41 jongens en 40 meisjes);

te *Soerabaja:*

19e. de Fröbelklasse der Ursulinen met 110 leerlingen (40 jongens en 70 meisjes),

20e. die der vereeniging »de Meisjesschool" met 18 leerlingen (6 jongens en 12 meisjes);

te *Probolinggo:*

21e. de bewaarschool der Vrijmetselaarsloge aldaar met 35 leerlingen (17 jongens en 18 meisjes);

te *Padang:*

22e. de Fröbelklasse der Zusters van Liefde met 112 leerlingen (44 jongens en 68 meisjes),

23e. de bewaarschool der Vrijmetselaarsloge aldaar met 30 leerlingen (14 jongens en 16 meisjes);

te *Makasser:*

24e. eene bewaarschool met 71 leerlingen (33 jongens en 38 meisjes)

te *Neira* (*Banda*):

25°. eene bewaarschool, waarvan het aantal leerlingen onder ult. 1893 niet is opgegeven.

Dit maakt een totaal van 25 scholen, welke — ongerekend die te *Banda-Neira* — bij het einde van 1893 bezocht werden door 1399 kinderen (652 jongens en 747 meisjes), dat is 64 meer dan onder ult. 1892.

Onder de leerlingen kwamen 12 Javaansche knaapjes voor: 11 te *Djokjakarta* en 1 te *Soerakarta*; alle overige leerlingen waren van Europeesche of daarmede gelijkgestelde afkomst.

§ 6.

Omvang van het onderwijs.

Aan de gemengde school te *Madioen* werden de beginselen der Fransche taal en aan de *eerste* meisjesschool te *Semarang* die der Engelsche taal onder de leervakken opgenomen. Overigens bleef de omvang van het onderwijs aan de openbare lagere scholen onveranderd.

Volgens opgaven van de hoofden der scholen hebben in 1893 179 leerlingen van de openbare en 75 van de particuliere scholen deelgenomen aan de toelatingsexamens voor het middelbaar onderwijs, waarvan respectievelijk 126 en 52 zijn geslaagd (dat is 24 meer en 2 minder dan in 1892). Verder hebben 397 leerlingen van de openbare en 39 van de particuliere scholen het klein-ambtenaarsexamen afgelegd, waarvan respectievelijk 311 en 32 met gunstigen uitslag (dat is 83 en 9 meer dan in 1892).

Telt men de beide categoriën van geëxamineerden te zamen, dan krijgt men voor 1893 576 adspiranten van de openbare scholen, waarvan 457 slaagden, en 112 adspiranten van de particuliere scholen, waarvan 84 slaagden. Voor 1892 waren de cijfers 507 en 115 adspiranten, van welke 330 en 77 slaagden.

Aan 7 openbare scholen waren geene leerlingen ver genoeg gevorderd om eene hoogste klasse te vormen. Onder ult. 1892 was dit het geval met 6 openbare scholen en 1 particuliere school.

Het aantal leerlingen in de hoogste klasse van alle scholen te zamen bedroeg 15.5 percent van de geheele schoolbevolking tegen 15.7 bij het einde van 1892.

§ 7.

Onderwijzend personeel.

De meeste onderwijzers en onderwijzeressen gingen voort hunne taak met toewijding te vervullen.

Administratieve straffen werden in den loop van het verslagjaar niet toegepast.

De onderwijzersvereeniging te *Batavia* telde onder ult. 1893 54, die te *Soerabaja* 16 leden, tegen respectievelijk 36 en 14 op het einde van 1892.

De eerste hield gedurende 1893 12, de tweede 7 vergaderingen ter bespreking van onderwijszaken.

De vereenigingen stelden gezamenlijk voorloopige pogingen in het werk om tot de oprichting van een Nederlandsch-Indisch Onderwijzersgenootschap te geraken.

De tabellen L[a]. C, D en E bevatten opgaven betreffende het personeel bij het lager onderwijs werkzaam, namelijk:

L[a]. C de aantallen onderwijzers, onderwijzeressen en kweekelingen, op het einde van 1893 in elk gewest aan de openbare en de particuliere scholen geplaatst, benevens eene vergelijking van de totalen met die van 1892;

L[a]. D eene naamlijst van de inspecteurs en van het onderwijzend personeel behoorende tot het openbaar lager onderwijs;

L[a]. E. een overzicht van de mutatiën onder dat personeel gedurende het verslagjaar.

Blijkens staat L[a]. C bestond het personeel op ult. 1893 in functie:
a. aan de openbare scholen uit:

124 hoofdonderwijzers (+ 3), (1)

(1) De cijfers tusschen haakjes geven de verschillen met 1892 aan.

31 hoofdonderwijzeressen (+ 2),
199 hulponderwijzers (+ 14),
143 hulponderwijzeressen (+ 3),
4 mannelijke kweekelingen (+ 1) en
2 vrouwelijke kweekelingen (— 4).

b. aan de particuliere scholen uit:

8 hoofdonderwijzers (— 1),
10 hoofdonderwijzeressen (0),
24 hulponderwijzers (0),
83 hulponderwijzeressen (+ 14),
0 mannelijke kweekelingen (0) en
3 vrouwelijke kweekelingen (0).

Nog behoorden tot het openbaar lager onderwijs:

54 onderwijzers en 28 onderwijzeressen met buitenlandsch verlof afwezig,

4 onderwijzers en 4 onderwijzeressen op nonactiviteit,

4 onderwijzers bij het middelbaar en 10 onderwijzers bij het inlandsch onderwijs gedetacheerd.

Het geheele personeel (1) voor het Europeesch lager onderwijs aan 's Lands dienst verbonden, bestond op ult. 1893 uit:

98 onderwijzers der 1e klasse,
153 » » 2e »
80 » » 3e » met hoofdakte en
64 » » 3e » » hulpakte;
14 onderwijzeressen der 1e klasse,
38 » » 2e »
14 » » 3e » met hoofdakte en
140 » » 3e » » hulpakte,

of totaal uit 395 mannen van welke 331, dat is ruim 83% in het bezit der hoofdakte, en 206 vrouwen, van welke 66, dat is 32% in het bezit der hoofdakte.

(1) De kweekelingen, allen onbezoldigd, zijn hier niet medegeteld.

Bij het einde van 1892 waren deze cijfers: 371 mannen en 195 vrouwen, van welke respectievelijk 304 en 58 of 82% en 30% de hoofdakte bezaten.

Onder het personeel aan de openbare scholen zijn niet medegeteld 7 hulponderwijzeressen, die zonder bezoldiging daaraan waren werkzaam gesteld, en onder de opgaven betreffende het personeel aan de particuliere scholen zijn niet begrepen de personen, welke òf niet tot het vaste personeel behoorden maar alleen enkele lessen kwamen geven, òf wel aan de inrichting verbonden waren, maar alleen akten voor enkele vakken — meestal voor vreemde talen en voor vrouwelijke handwerken — bezaten en in die vakken les gaven.

Het volgende overzicht betreffende de mutatiën onder het aan 's Lands dienst verbonden personeel gedurende 1893 is uit staat L^a. E getrokken (1):

a. 5 onderwijzers en
2 onderwijzeressen overleden (+ 3);

b. 5 onderwijzers en
8 onderwijzeressen werden eervol uit 's lands dienst ontslagen (+ 4);

c. 3 onderwijzers en
10 onderwijzeressen werden eervol uit hunne betrekking ontslagen of van tijdelijke werkzaamstelling ontheven (— 5);

d. 9 onderwijzers gingen in andere betrekkingen over (+ 5);

e. 29 onderwijzers en
14 onderwijzeressen vertrokken met verlof naar *Europa* (0);

f. 17 onderwijzers en
6 onderwijzeressen werden herbenoemd na nonactiviteit (+ 1);

---

(1) De cijfers tusschen haakjes geven de verschillen (voor mannen en vrouwen te zamen) met 1892 aan.

39 onderwijzers en
32 onderwijzeressen traden bij het openbaar onderwijs in dienst; van dezen waren er respectievelijk 31 en 5 uit
g. *Nederland* gezonden; van de 8 onderwijzers en 27 onderwijzeressen, die zich in *Indië* hadden aangemeld, waren er respectievelijk 5 en 12, welke hunne akte van bekwaamheid in *Nederland* hadden behaald (+ 12);

2 onderwijzers van het Inlandsch en
h. 1 onderwijzeres van het Middelbaar onderwijs kwamen bij het Lager onderwijs terug (+ 1);

i. terugstelling tot eene lagere klasse kwam niet voor (— 1).

§ 8.

Getal en aard der leerlingen.

De tabellen L^a^. F, G en H bevatten gewestelijke opgaven betreffende den leeftijd en de kunne der kinderen van Europeanen en met dezen gelijkgestelden, welke bij het einde van 1893 de lagere scholen bezochten, benevens eene vergelijking van de totalen met die van het vorige jaar.

Staat L^a^. F heeft betrekking op de openbare, L^a^. G op de particuliere en L^a^. H op *alle* lagere scholen.

Blijkens deze staten bedroeg het aantal Europeesche leerlingen op ult. 1893:

aan de openbare scholen 12262 (6717 jongens en 5545 meisjes), of 369 (176 jongens en 193 meisjes) meer dan in 1892;

aan de particuliere scholen 2720 (812 jongens en 1908 meisjes) of 85 (24 jongens en 61 meisjes) meer dan in 1892;

aan alle scholen te zamen 14982 (7529 jongens en 7453 meisjes) of 454 (200 jongens en 254 meisjes) meer dan in 1892.

De staten L^a^. I en K bevatten voor elke school in het bijzonder — L^a^. I voor de openbare en L^a^. K voor de particuliere scholen — opgaven betreffende de samenstelling van het onderwijzend personeel, de verdeeling

der leerlingen naar landaard, kunne en vorderingen onder ult. 1893 en verder betreffende het schoolverzuim en de aantallen leerlingen, die in den loop van het jaar de school verlieten; de totalen zijn vergeleken met die van 1892.

Aan de openbare scholen werd door 497 personen (de onbezoldigden zijn hier buiten rekening gelaten) onderwijs gegeven aan 13537 leerlingen, dat is gemiddeld één onderwijzer of onderwijzeres op 27.2 leerlingen; in 1892 was deze verhouding 1 op 27.5.

Onder de leerlingen kwamen 1275 kinderen van Inlanders en vreemde Oosterlingen (96 meer dan in 1892) voor, verdeeld als volgt:

411 Inlandsche Christenen (294 jongens en 117 meisjes),

711 Inlanders, niet-Christenen, (670 jongens en 41 meisjes),

153 vreemde Oosterlingen (140 jongens en 13 meisjes).

Van de 12 onder ult. 1892 kosteloos tot de Europeesche scholen toegelaten inlanders, bestemd om later als kweekeling dokter-djawa te worden aangenomen, werden in 1893 4 afgeschreven; daarentegen werden er in dit jaar 10 toegelaten (bovendien werd 1 te *Benkoelen* afgevoerd en te *Fort de Kock* ingeschreven), zoodat het aantal dergelijke jongelieden op ult. 1893 18 bedroeg, namelijk: te *Padang* 1, te *Fort de Kock* 3, te *Padang-Pandjang* 2, te *Solok* 2, te *Padang-Sidempoean* 3, te *Benkoelen* 3, te *Palembang* 3 en te *Bandjermasin* 1.

6519 leerlingen of 48 percent van het totaal genoten kosteloos onderwijs; deze verhouding is dezelfde als die van het vorige jaar.

Naar hunne vorderingen waren de leerlingen aldus verdeeld: 6734 leerlingen bevolkten de laagste, 4986 de middelste en 1817 de hoogste klasse, dat is achtereenvolgens 194, 211 en 60 meer dan in 1892.

Het gemiddeld schoolverzuim der leerlingen bedroeg in 1893 bijna 21 dagen per leerling, dat is 1 dag meer dan het jaar te voren.

Van de scholen, die het geheele jaar in werking waren, had de meisjesschool te *Menado* het geringste cijfer (4 dagen per leerling) en de gemengde school te *Banjoewangi* het hoogste (55 per leerling).

In den loop van het verslagjaar werden 5777 leerlingen van de

schoollijsten afgevoerd, namelijk: 637 na volbrachten leertijd en 5140 om andere redenen; deze werden meerendeels weder elders of aan de scholen, die zij verlaten hadden, ingeschreven. Gedurende 1892 hadden 5608 afschrijvingen plaats, waarvan 550 wegens volbrachten leertijd en 5058 om andere redenen.

Aan de particuliere scholen werd bij het einde van 1893 door 32 onderwijzers en 93 onderwijzeressen, dus door 125 personen, onderwijs gegeven aan 2743 leerlingen, dat is gemiddeld 1 op 21.9 tegen 1 op 23.6 in 1892.

Onder de leerlingen kwamen 23 kinderen van inlanders (niet-Christenen) voor, (9 jongens en 14 meisjes) tegen 17 van denzelfden landaard in het vorige jaar.

De klassenverdeeling was als volgt: 1144 leerlingen waren geplaatst in de laagste, 883 in de middelste en 716 in de hoogste klasse, dat is achtereenvolgens 87 meer, 9 meer en 5 minder dan in 1892.

De opgaven omtrent schoolverzuim en afschrijvingen waren als altijd onvolledig. Voor zooveel opgegeven, bedroeg het getal afgeschreven leerlingen 728, waarvan 204 alle klassen hadden doorloopen; dit is respectievelijk 33 en 20 meer dan in 1892.

§ 9.

Schoollokalen, onderwijzerswoningen, schoolmeubelen, leermiddelen, schoolbibliotheken.

Acht nieuwe landsgebouwen voor scholen kwamen in 1893 gereed, namelijk: 1 te *Batavia*, 1 te *Semarang*, 1 te *Koetoardjo* (*Bagelen*), 1 te *Soerakarta*, 1 te *Djombang* (*Soerabaja*), 1 te *Bangkalan*, 1 te *Padang* en 1 te *Bandjermasin*.

Nog in aanbouw waren op het einde van 1893 één lokaal te *Buitenzorg* en één te *Lawang* (*Pasoeroean*).

Te *Menado* werd een particulier woonhuis aangekocht en voor de meisjesschool ingericht.

Zeven schoolgebouwen kregen uitbreiding en herstelling.

De overige schoollokalen en de onderwijzerswoningen werden behoorlijk onderhouden.

Te *Batavia* werd het gebouw der 5e school om gezondheidsredenen ontruimd en de school overgebracht naar een gehuurd lokaal.

Schoolmeubilair en leermiddelen verkeerden in goeden staat.

De lokaliteit en de inrichting der particuliere scholen waren over het algemeen voldoende.

Aan 149 openbare lagere scholen, dat is op 3 na alle, waren kinderbibliotheken verbonden. Op ult. 1893 bedroeg het aantal daarin voorhanden nummers 32641, dat is 53 minder dan bij het einde van 1892.

Uitgaven en ontvangsten van het openbaar lager onderwijs in Nederlandsch-Indië gedurende 1893.

JAREN.	UITGAVEN.		ONTVANGSTEN.	VERSCHIL.	AANTAL LEERLINGEN.	GEMIDDELDE KOSTEN PER LEERLING.	AANMERKINGEN.
1893	*a.* Aan traktementen, reiskosten enz. van de inspecteurs	f 34541 31⁵					(1) Hierin zijn begrepen de ontvangsten der normaalscholen ad f 2815.
	b. » indemniteit voor schrijfloonen aan de plaatselijke schoolcommissien.	» 3775 —					(2) Idem ad f 2340.
	c.(*) » traktementen en toelagen van onderwijzers, onderwijzeressen en bedienden	» 1501248 22					(3) Verkregen door het aantal kinderen op ultimo December te nemen.
	d.(*) » aandeelen der onderwijzers en onderwijzeressen in de schoolgelden	» 24172 38					(4) Verkregen door het aantal kinderen op ultimo December te vermeerderen met de kinderen, die gedurende het jaar de school verlieten.
	e.(*) » boeken, schoolbehoeften, meubilair, enz.	» 74980 85⁵					
	f. » opleiding van onderwijzers	» 9319 13					
	g. » onderhoud der gebouwen, vernieuwingen en nieuwe werken	» 155606 19					
	h. » lokaalhuur	» 36867 —					
	i. » huishuur-indemniteit aan onderwijzers en onderwijzeressen	» 374680 —					
	Totaal	f 2215190 07	f 244200 18 (1)	f 1970989 89	13537 (3) / 19314 (4)	f 163 63 / » 114 69	
1892	Aan gezamenlijke uitgaven	» 2096281 72⁵	» 232818 38⁵ (2)	» 1863463 34	13072 (3) / 18680 (4)	» 160 36 / » 112 22	
	In 1893 meer	f 118908 35⁵	f 11381 80⁵	f 107526 55	465 (3)	f 3 28	
	In 1893 minder	— —	— —	— —	of 634 (4)	of » 2 47	

(*) De specificatie der ontvangsten en uitgaven hier genoemd wordt voortaan eerst opgenomen in het verslag van het jaar, volgende op dat, waarop zij betrekking heeft.

L^a. **A.**

Uitslag der akte-examens in 1893.

SOORT DER AKTEN VAN BEKWAAMHEID.		Batavia.		Semarang.		Soerabaja.		Padang.		TOTAAL.		Aanmerkingen.
		Geslaagd.	Niet geslaagd.	Geslaagd.	Niet geslaagd.	Geslaagd.	Niet geslaagd.	Geslaagd.	Niet geslaagd.	Geslaagd.	Niet geslaagd.	
I Hoofdonderwijzer		7	1	»	4	1	»	»	»	8	5	
II Hoofdonderwijzeres		3	1	»	»	2	1	»	»	5	2	
III Hulponderwijzer		»	6	1	»	»	1	»	»	1	7	
IV Hulponderwijzeres		22	3	4	5	12	3	»	»	38	11	
V Onderwijzer in:	de Fransche taal	1	1	»	»	2	1	»	»	3	2	
	» Engelsche taal	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	
	» Duitsche taal	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	
	» wiskunde	1	»	»	»	»	»	»	»	1	»	
	» landbouwkunde	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	
	» gymnastiek	»	»	1	»	»	»	»	»	1	»	
	het teekenen	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	
VI Onderwijzeres in:	de Fransche taal	5	1	3	»	»	1	»	»	8	2	
	» Engelsche taal	2	»	»	»	2	»	»	»	4	»	
	» Duitsche taal	»	»	»	»	1	»	»	»	1	»	
	» vrouwelijke handwerken	»	»	3	»	»	»	»	»	3	»	
	het teekenen	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	
	» rekenen	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	
TOTAAL IN 1893		41	13	12	9	20	7	»	»	73	29	
» » 1892		33	20	8	9	17	5	2	1	60	35	
Vermeerdering		8	»	4	»	3	2	»	»	13	»	
Vermindering		»	7	»	»	»	»	2	1	»	6	

L[a]. **B.**

Getal en aard der scholen in Nederlandsch-Indië onder ultimo December 1893.

GEWESTEN.	Openbare scholen.			Gesubsidiëerde bijzondere scholen.			Niet gesubsidieerde bijzondere scholen.			TOTAAL.		
	Gewoon lager onderwijs.	Meer uitgebreid lager onderwijs.	TOTAAL.	Gewoon lager onderwijs.	Meer uitgebreid lager onderwijs.	TOTAAL.	Gewoon lager onderwijs.	Meer uitgebreid lager onderwijs.	TOTAAL.	Gewoon lager onderwijs.	Meer uitgebreid lager onderwijs.	TOTAAL.
Bantam	1	»	1	»	»	»	»	»	»	1	»	1
Batavia	8	9	17	»	2	2	»	5	5	8	16	24
Krawang	2	»	2	»	»	»	»	»	»	2	»	2
Preanger-Regentschappen	4	1	5	»	»	»	1	»	1	5	1	6
Cheribon	2	1	3	»	»	»	»	»	»	2	1	3
Tegal	1	1	2	»	»	»	»	»	»	1	1	2
Pekalongan	1	1	2	»	»	»	»	»	»	1	1	2
Semarang	7	7	14	»	»	»	4	1	5	11	8	19
Japara	4	»	4	»	»	»	»	»	»	4	»	4
Rembang	3	»	3	»	»	»	»	»	»	3	»	3
Soerabaja	8	4	12	»	»	»	»	4	4	8	8	16
Pasoeroean	4	3	7	»	»	»	»	»	»	4	3	7
Probolinggo	3	2	5	»	»	»	»	»	»	3	2	5
Besoeki	5	»	5	»	»	»	»	»	»	5	»	5
Banjoemas	4	»	4	»	»	»	»	»	»	4	»	4
Bagelen	6	1	7	»	»	»	»	»	»	6	1	7
Kedoe	1	2	3	»	»	»	»	»	»	1	2	3
Djokjakarta	2	2	4	»	»	»	»	»	»	2	2	4
Soerakarta	4	2	6	»	»	»	»	»	»	4	2	6
Madioen	2	1	3	»	»	»	»	»	»	2	1	3
Kediri	4	2	6	»	»	»	»	»	»	4	2	6
Madoera	3	»	3	»	»	»	»	»	»	3	»	3
Atjeh en Onderhoorigheden	1	1	2	»	»	»	»	»	»	1	1	2
Sumatra's Westkust	5	2	7	»	»	»	»	1	1	5	3	8
Benkoelen	1	»	1	»	»	»	»	»	»	1	»	1
Palembang	1	»	1	»	»	»	»	»	»	1	»	1
Oostkust van Sumatra	1	»	1	»	»	»	»	»	»	1	»	1
Banka	1	»	1	»	»	»	»	»	»	1	»	1
Riouw	1	»	1	»	»	»	»	»	»	1	»	1
Transporteeren	90	42	132	»	2	2	5	11	16	95	55	150

GEWESTEN.	Openbare scholen.			Gesubsidiëerde bijzondere scholen.			Niet gesubsidiëerde bijzondere scholen.			TOTAAL.		
	Gewoon lager onderwijs.	Meer uitgebreid lager onderwijs.	TOTAAL.	Gewoon lager onderwijs.	Meer uitgebreid lager onderwijs.	TOTAAL.	Gewoon lager onderwijs.	Meer uitgebreid lager onderwijs.	TOTAAL.	Gewoon lager onderwijs.	Meer uitgebreid lager onderwijs.	TOTAAL.
Per transport.....	90	42	132	»	2	2	5	11	16	95	55	150
Westerafdeeling van Borneo.....	1	»	1	»	»	»	»	»	»	1	»	1
Z. en O. afdeeling van Borneo.....	1	1	2	»	»	»	»	»	»	1	1	2
Celebes en Onderhoorigheden.....	4	2	6	»	»	»	»	»	»	4	2	6
Menado.....	3	1	4	»	»	»	»	»	»	3	1	4
Amboina.....	3	2	5	»	»	»	»	»	»	3	2	5
Ternate.....	1	»	1	»	»	»	»	»	»	1	»	1
Timor.....	1	»	1	»	»	»	»	»	»	1	»	1
TOTAAL IN 1893.....	104	48	152	»	2	2	5	11	16	109	61	170
» » 1892.....	104	46	150	»	1	1	7	11	18	111	58	169
Vermeerdering.....	»	2	2	»	1	1	»	»	»	»	3	1
Vermindering.....	»	»	»	»	»	»	2	»	2	2	»	»

L^a. C.

Onderwijzend personeel bij de lagere scholen in Nederlandsch-Indië onder ultimo December 1893.

GEWESTEN.	Bij de openbare scholen.						Bij de bijzondere scholen.						Bij alle lagere scholen.						AANMERKINGEN.
	Hoofdonderwijzers.	Hulponderwijzers.	Kweekelingen (mannelijke).	Hoofdonderwijzeressen.	Hulponderwijzeressen.	Kweekelingen (vrouwelijke).	Hoofdonderwijzers.	Hulponderwijzers.	Kweekelingen (mannelijke).	Hoofdonderwijzeressen.	Hulponderwijzeressen.	Kweekelingen (vrouwelijke).	Hoofdonderwijzers.	Hulponderwijzers.	Kweekelingen (mannelijke).	Hoofdonderwijzeressen.	Hulponderwijzeressen.	Kweekelingen (vrouwelijke).	
Bantam	1	1	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	1	1	»	»	»	»	
Batavia	13	35	»	5	28	»	4	11	»	3	46	2	17	46	»	8	74	2	
Krawang	2	2	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	2	2	»	»	»	»	
Preanger-Regentschappen	4	4	1	1	6	»	»	»	»	1	»	»	4	4	1	2	6	»	
Cheribon	2	2	»	1	2	»	»	»	»	»	»	»	2	2	»	1	2	»	
Tegal	1	2	»	1	2	»	»	»	»	»	»	»	1	2	»	1	2	»	
Pekalongan	1	2	»	1	2	»	»	»	»	»	»	»	1	2	»	1	2	»	
Semarang	10	21	»	4	16	»	2	1	»	3	14	1	12	22	»	7	30	1	
Japara	4	4	»	»	2	»	»	»	»	»	»	»	4	4	»	»	2	»	
Rembang	3	2	»	»	3	1	»	»	»	»	»	»	3	2	»	»	3	1	
Soerabaja	10	21	»	2	14	»	2	12	»	2	17	»	12	33	»	4	31	»	
Pasoeroean	5	7	»	2	8	»	»	»	»	»	»	»	5	7	»	2	8	»	
Probolinggo	4	5	»	1	3	»	»	»	»	»	»	»	4	5	»	1	3	»	
Besoeki	5	5	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	5	5	»	»	»	»	
Banjoemas	4	5	»	»	1	»	»	»	»	»	»	»	4	5	»	»	1	»	
Bagelen	6	12	»	1	4	»	»	»	»	»	»	»	6	12	»	1	4	»	
Kedoe	2	3	»	1	4	»	»	»	»	»	»	»	2	3	»	1	4	»	
Djokjakarta	3	6	»	1	9	»	»	»	»	»	»	»	3	6	»	1	9	»	
Soerakarta	5	11	1	1	9	»	»	»	»	»	»	»	5	11	1	1	9	»	
Madioen	2	3	»	1	3	1	»	»	»	»	»	»	2	3	»	1	3	1	
Kediri	4	4	»	2	7	»	»	»	»	»	»	»	4	4	»	2	7	»	
Madoera	3	4	1	»	»	»	»	»	»	»	»	»	3	4	1	»	»	»	
Atjeh en Onderhoorigheden	2	3	»	»	1	»	»	»	»	»	»	»	2	3	»	»	1	»	
Transporteeren	96	164	3	25	124	2	8	24	»	9	77	3	104	188	3	34	201	5	

GEWESTEN.	Bij de openbare scholen.						Bij de bijzondere scholen.						Bij alle lagere scholen.						AANMERKINGEN.
	Hoofdonderwijzers.	Hulponderwijzers.	Kweekelingen (mannelijke).	Hoofdonderwijzeressen.	Hulponderwijzeressen.	Kweekelingen (vrouwelijke).	Hoofdonderwijzers.	Hulponderwijzers.	Kweekelingen (mannelijke).	Hoofdonderwijzeressen.	Hulponderwijzeressen.	Kweekelingen (vrouwelijke).	Hoofdonderwijzers.	Hulponderwijzers.	Kweekelingen (mannelijke).	Hoofdonderwijzeressen.	Hulponderwijzeressen.	Kweekelingen (vrouwelijke).	
Per transport.....	96	164	3	25	124	2	8	24	»	9	77	3	104	188	3	34	201	5	
Sumatra's Westkust.....	6	8	1	1	5	»	»	»	»	1	6	»	6	8	1	2	11	»	
Benkoelen.....	1	1	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	1	1	»	»	»	»	
Palembang.....	1	1	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	1	1	»	»	»	»	
Oostkust van Sumatra	1	2	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	1	2	»	»	»	»	
Banka.....	1	1	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	1	1	»	»	»	»	
Riouw.....	1	1	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	1	1	»	»	»	»	
Westerafdeeling van Borneo.	1	1	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	1	1	»	»	»	»	
Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo.....	1	2	»	1	2	»	»	»	»	»	»	»	1	2	»	1	2	»	
Celebes en Onderhoorigheden.	5	6	»	1	3	»	»	»	»	»	»	»	5	6	»	1	3	»	
Menado.....	5	5	»	1	3	»	»	»	»	»	»	»	5	5	»	1	3	»	
Amboina.....	3	5	»	2	5	»	»	»	»	»	»	»	3	5	»	2	5	»	
Ternate.....	1	1	»	»	1	»	»	»	»	»	»	»	1	1	»	»	1	»	
Timor.....	1	1	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	1	1	»	»	»	»	
Totaal in 1893.....	124	199	4	31	143	2	8	24	»	10	83	3	132	223	4	41	226	5	
» » 1892.....	121	185	3	29	140	6	9	24	»	10	69	3	130	209	3	39	209	9	
Vermeerdering.....	3	14	1	2	3	»	»	»	»	»	14	»	2	14	1	2	17	»	
Vermindering.....	»	»	»	»	»	4	1	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	4	

L^e. D.

Nominatieve staat der inspecteurs, onderwijzers, onderwijzeressen en kweekelingen bij het openbaar lager onderwijs in Nederlandsch-Indië onder ultimo December 1893.

Inspecteurs.

W. Van der Lee, Inspecteur in de 1e afdeeling, sinds 4 Jan. 1877.
J. M. Rosskopf, » » » 2e » » 6 Mei 1880.
D. C. J. Kool, » » » 3e » » 20 April 1893.
H. C. Van Ruijven, met verlof in Europa.

Onderwijzers der 1e klasse. (Alphabetisch).

NAMEN.	Akten van bekwaamheid en diploma's van voldoend afgelegde examens. (a)	BETREKKING.	DATUM VAN BENOEMING.
G. Adams.		Hoofdonderw. school Bandoeng.	20 Oct. 1892
W. d'Ancona.	M. E. F. Lmk. W. Lbk.	Hoofdonderw. 2e school Magelang.	27 Mei 1892
E. Asbeek Brusse.	F.	Met verlof in Europa.	
W. A. G. Bakker.	F. D.	Hoofdonderw. school Ternate.	16 Feb. 1887

(a) De akten van bekwaamheid en de met voldoenden uitslag afgelegde examens worden in deze kolom in volgender voege aangeduid:

F. = Fransch.
E. = Engelsch.
D. = Duitsch.
G. = Gymnastiek.
Teek. = Teekenen.
W. = Wiskunde.
Lmk. = Landmeetkunde.
Ha. = Handenarbeid.
Hw. = Vrouwelijke handwerken.
V. en O. = Vrije- en Ordeoefeningen der Gymnastiek.
Sr. = Schoonschrijven.
J. = Javaansch.
M. = Maleisch.
S. = Soendaneesch.
L en V. = Land- en volkenkunde.
Lbk. = Landbouwkunde.
De bevoegdheid tot het geven van middelbaar onderwijs is aangeduid door (m) achter den naam van het vak, waarvoor de bevoegdheid is verkregen.
Eindex. (3) of (5) = Eindexamen eener H. B. school met 3-jarigen of 5-jarigen cursus.

Het bezit van de akte van bekwaamheid als hoofdonderwijzer of hoofdonderwijzeres is niet nader aangeduid, omdat de klassenverdeeling van het personeel hieronder reeds doe zien, welke onderwijzers en onderwijzeressen die akte verkregen hebben.

NAMEN.	Akten van bekwaamheid en diploma's van voldoend afgelegde examens.	BETREKKING.	DATUM VAN BENOEMING.
H. W. Beck.		Hoofdonderw. school Kediri.	6 Jan. 1881
L. G. Bertsch.	Lmk. J. M.	Gedetacheerd b/h Inlandsch onderwijs.	14 Aug. 1893
H. S. Blekkink.		Hoofdonderw. school Pasoeroean.	5 Jan. 1891
H. J. H. Bockmeulen.	F. D. W. Teek. G.	» 1e » Salatiga.	25 Maart 1891
A. Boender.		» 2e school Soerabaja.	9 Juni 1892
A. Bommel.		Met verlof in Europa.	
M. P. Boogaard.		Hoofdonderw. 2e school Makasser.	30 Juni 1892
J. Van den Bos.	F.	» 1e » B Soerabaja.	12 Juni 1890
F. J. Bosch.		» 5e » Soerabaja.	14 Maart 1887
G. Brinks.	G.	» 6e » Batavia.	29 Sept. 1893
W. F. Den Broeder.	F.	» 1e » A Batavia.	25 April 1893
P. A. Burger.	F. W. G.	» 1e » Soerakarta.	27 Mei 1892
M. Ten Cate.		» 4e » Soerabaja.	4 Aug. 1892
W. F. Commerell.	W.	» 3e » Soerakarta.	29 Sept. 1893
J. G. L. Dücker.	F. Lmk. W. Lbk.	» 1e » Gombong.	25 Sept. 1891 (tijdl.)
W. E. Endert.	W.	Met verlof in Europa.	
G. J. Van Essel.		Hoofdonderw. school Banjoemas.	13 Mei 1890
W. F. Fels.	F.	» » Bodjonegoro.	27 Mei 1892
J J. Fonteijn.	F. G.	» 3e » Djokjakarta.	13 Nov. 1891
L. Franken.		» » Ambarawa.	20 April 1888
H. Goedhart.		» » Tegal.	8 Feb. 1893
J. J. A. Van Gogh.	F. E.	» » Modjokerto.	24 Mei 1893
H. Grondijs.		» 3e » Soerabaja.	22 Aug. 1893
W. F. G. L. Haanstra.		» 2e » Batavia.	29 Juni 1888
K. M. Hage.		Op non-activiteit.	
E. A. Haitink van der Heide.	F.	Hoofdonderw. 1e school Makasser.	27 Mei 1892
F. J. Hanjoel.	F.	» 2e » Kota-Radja.	9 Juni 1892
D. Harting Pzn.	F.	» 1e » Magelang.	27 Mei 1892
J. Van Heek.	G. W.	Met verlof in Europa.	
G. Hemmes.	F. E. D.	Hoofdonderw. 1e school Probolinggo.	15 Feb. 1893

NAMEN.	Akten van bekwaamheid en diploma's van voldoend afgelegde examens.	BETREKKING.	DATUM VAN BENOEMING.
J. G. Van der Heijden.	F.	Hoofdonderw. 3e school Semarang.	5 Maart 1891
P. M. Heijmans.	W.	» » Pekalongan.	25 Sept. 1891
W. H. Heijtman.	F.	» 7e » Batavia.	29 Dec. 1893
W. P. Hillen.	F. E. (m 3)		
	G. Teek.	» » Bandjermasin.	15 Mei 1893
J. F. Den Hollander.	F. E. D.	» 1e » Djokjakarta.	25 Maart 1891
L. Hovenkamp.	G. W. Teek.	» 2e » Djokjakarta.	9 Nov. 1887
B. Japikse.	F. Ha.	» 1e » Mr.-Cornelis.	20 Mei 1892
G. Van der Kaaden.	F. E.	» 1e » A Soerabaja.	13 Juli 1893
J. B. Kampschuur.	G.	» » Lawang.	8 Febr. 1893 (tijdl.)
J. Kastelijn.	F.	» » Soekaboemi.	11 Jan. 1893
J. Kluiver.	F. M.	Gedetacheerd b/h Inlandsch onderwijs.	14 Aug. 1893
A. Knoppert.		Hoofdonderw. 2e school Semarang.	7 Sept. 1893
D. A. P. Kok.	F. M. Lmk.		
	Lbk. W.	» 1e » Malang.	25 Aug. 1892
G. Koldewijn.		Met verlof in Europa.	
J. W. te Kolsté.	G.	Hoofdonderw. 2e school Probolinggo.	3 Mei 1891
D. M. Kruseman.		Met verlof in Europa.	
P. Lakeman.		» » » »	
D. W. Lantermans.		Hoofdonderw. 2e school Buitenzorg.	5 Aug. 1889
G. Lavell.		Met verlof in Europa.	
J. Van der Lof.		» » » »	
J. J. Looijé.		» » » »	
W. H. A. van Meerkerk.		Hoofdonderw. 2e school Salatiga.	25 April 1891
S. J. H. van Merkom.		» » Klatten.	3 Nov. 1891
R. Metelerkamp.	F. W.	Met verlof in Europa.	
H. O. Van der Meij.		Hoofdonderw. 2e school Soerakarta.	13 Juli 1893
A. Van Moerkerken.	F. E	» 1e » Menado.	21 Dec. 1893
C. W. Mulder.	W. Aardr.		
	(m)	» » Tjilatjap.	27 Nov. 1893
J. W. H. Muller.	F. D. W.	Met verlof in Europa.	

NAMEN.	Akten van bekwaamheid en diploma's van voldoend afgelegde examens.	BETREKKING.	DATUM VAN BENOEMING.
F. B. Nunnink.	F. D. W M L. en V.	Gedetacheerd b/h Inlandsch onderwijs.	27 Aug. 1892 (tijdl.)
A. Nuysink.	F.	Hoofdonderw. 1e school Kota-Radja.	1 Oct. 1892
H. G. P. Obdeijn.		» 5e » Batavia.	19 Nov. 1892
J. Oostenbroek.		» 2e » Mr.-Cornelis.	20 April 1889
A. M. Overeijnder.		Met verlof in Europa.	
G. Plantema.	F. W.	» » » »	
A. J. J. H. Van Riemsdijk.		Hoofdonderw. school Poerworedjo.	12 Mei 1893
J. C. Rikkers.	F. E.	Met verlof in Europa.	
L. P. C. Roskott.	M. L en V. Lbk. Lmk. W.	Hoofdonderw. school Amboina.	29 Jan. 1887
S. Van Rijnbach.	F.	» » Blitar.	14 Juli 1893 (tijdl.)
P. Schippers.		» 3e » Batavia.	19 Nov. 1892
A. Schouten.	F. D. W. (m³).	» 4e » Batavia.	9 Dec. 1892
D. G. Sigmond.	W.	» » Tjandi.	8 Febr. 1893
J. W. Spekschot.	F.	Met verlof in Europa.	
W. J. Stok.	F.	» » » »	
B. Stoutjesdijk.	Lmk. G.	Gedetacheerd b/h Inlandsch onderwijs.	10 Febr. 1890
E. G. A. Taenzer.	Lmk. W. M.	Hoofdonderw. school Cheribon.	16 Feb. 1889
J. L. Van der Toorn.	M. L. en V. Lmk. Lbk.	» » Fort de Kock.	27 Nov. 1893 (tijdl.)
J. Uhl.		» » Rembang.	4 Juni 1890
J. Valk.	Teek. F. E. G. (m).	» 1e » B Semarang.	17 Juni 1881
P. Veen.	Lbk.	» 2e » Padang.	3 Maart 1892
W. Van der Veen.	Teek. G. D.	» » Bojolali.	22 Aug. 1893
A. J. Verbeek.	F.	» 1e » Padang.	14 April 1892
L. H. Verhoog.	Teek.	Met verlof in Europa.	
J. Verschuil.		» » » »	
H. Volten.	F.	Hoofdonderw. 1e school B Batavia.	13 Juli 1893
J. A. J. Vorderman.	F.	Met verlof in Europa.	

NAMEN.	Akten van bekwaamheid en diploma's van voldoend afgelegde examens.	BETREKKING.	DATUM VAN BENOEMING.
C. Wegenaar.	F. Teek.	Hoofdonderw. 1e school A Semarang.	9 Feb. 1887
C. G. Wemmerslager.	G.	» » Pati.	12 Juni 1890
J. Westerbeek.	G. Teek.	» 2e » Menado.	26 April 1893
L. J. Westrik.		» » Ngawi.	25 Maart 1891
J. F. W. Winterberg.	F. D.	» 1e » Buitenzorg.	25 April 1893
H. P. Ph. Witkamp.	W. G. (1)	» 2e » Gombong.	27 Mei 1892
J. Van der Woude.	G. Teek.	» » Banda-Neira.	1 April 1892
H. Z. Zegers de Beijl.		» » Madioen.	26 » 1893
W. J. R. Zieck.		Met verlof in Europa.	

(1) Gezworen landmeter.

Onderwijzers der 2e klasse.

DOORLOOPEND NUMMER.	NAMEN.	Akten van bekwaamheid en diploma's van voldoend afgelegde examens.	BETREKKING.	DATUM VAN BENOEMING.
1	C. Van Duuren.		Hoofdonderw. school Maros.	5 Nov. 1891
2	P. Van Vlodrop.	F D.	» » Loemadjang.	15 Juni 1892
3	H. Sonius.	G.	Op non-activiteit.	
4	S. A. Van der Kolff.	W. D. E. F.	Met verlof in Europa.	
5	J. Postma.	F.	Hoofdonderw. aan de school voor Inl. geneeskundigen te Weltevreden.	2 Juli 1892
6	A. Van Nieuwenhuizen.	W. F.	Hoofdonderw. school Oengaran.	26 April 1892
7	W. Nieuwenhuijs.		» » Bangil.	18 Mei 1893
8	J. Tj. Visser.		» » Djember.	5 Jan. 1892
9	G. J. Kerlen.	G. W.	1e hulponderw. 3e » Batavia.	29 Dec. 1891
10	W. Kooiman.	W.	Met verlof in Europa.	
11	J. Borgesius.	F. D.	1e hulponderw. 1e school B Soerabaja.	14 April 1892
12	J. J. Werst.	F.	Hoofdonderw. school Bangkalan.	22 Juni 1889
13	D. J. Pont.		» » Benkoelen.	25 Maart 1891
14	A. C. J. Fournier.		» » Pamekasan.	24 Oct. 1888
15	M. Scheele.	Lbk. Lmk. F. Teek. W. (m^2).	» » Djoewana.	24 Nov. 1888
16	T. Kromhout	Teek. F.	Met verlof in Europa.	
17	H. D. J. Rijnenberg.		1e hulponderw. 2e school Soerabaja.	13 Feb. 1893
18	G. Tacoma.		1e » » Pati.	1 April 1893
19	J. L. Van der Made.	Teek. G. W. D. F.	1e » 2e » Batavia.	7 Sept. 1893
20	M. H. Burger.	W. E. F.	Hoofdonderw. school Banjoewangi.	28 Juli 1891
21	M. P. L. G. Hansen.		» » Poerwakarta.	2 Dec. 1890
22	J. Van Leeuwen.	Lmk. W G.F. Eindex. (5).	1e hulponderw. 1e » Kota-Radja.	4 Sept. 1891
23	W. Schuit.	Teek.	Met verlof in Europa.	
24	D. A. Detmar.		Hoofdonderw. school Japara.	9 Mei 1889
25	H. Van Bockel.	F.	1e hulponderw. 2e school Djokjakarta.	4 Sept. 189
26	H. Schaap.	F.	Hoofdonderw. » Soebang.	2 Dec. 1890

DOORLOOPEND NUMMER.	NAMEN.	Akten van bekwaamheid en diploma's van voldoend afgelegde examens	BETREKKING.	DATUM VAN BENOEMING.
27	G. Valk.		Met verlof in Europa.	
28	J. E. G. v. Lookeren.	Ha.	» » » »	
29	A. Roose.		Hoofdonderw. school Indramajoe.	30 Oct. 1891
30	G. R. Le Bruijn.	F	1e hulponderw. school Bandoeng.	26 April 1895
31	A. Verdam.		Hoofdonderw. school Grissee.	30 Juni 1885
32	C. J. F. Gaillard.		1e hulponderw. 5e » Batavia.	8 Feb. 1893
33	P. F. H. Ockers.		Met verlof in Europa.	
34	H. Voskuil.	G.	1e hulponderw. 2e school Mr.-Cornelis.	2 Mei 1889
35	G. Bakker.	G.	Met verlof in Europa.	
36	A. Van Limborgh.	W. F.	1e hulponderw. 2e school Padang.	26 Juli 1892
37	H. Stoel.	G. Teek. W.	1e » 4e » Soerabaja.	1 Aug. 1888
38	W. Van der Spek.	G. F. W.	Met verlof in Europa.	
39	H. W. De Vriendt.	D. W. F.	1e hulponderw. 2e school Magelang.	20 April 1891
40	P. Ch. W. Bopp.	Lbk.	Hoofdonderw. 2e » Malang.	15 Feb. 1893
41	R. H. A. Thierbach.		Met verlof in Europa.	
42	J. Kaptijn.		Hoofdonderw. school Saparoca.	8 Feb. 1893
43	J. Lammens.	F. W.	Met verlof in Europa.	
44	L. Visser.	G. F. W.	Op non-activiteit.	
45	G. B. Feekes.	G. W.	Hoofdonderw. school Koetoardjo.	26 Juni 1890
46	A. Van der Kolff.	Lbk.	» » Tondano.	16 Maart 1893
47	Th. P. Rienstra.		» » Kraksaän.	3 Nov. 1891
48	L. De Pagter.		» » Kendal.	17 Jan. 1891
49	D. Koumans.	F. E. D.	1e hulponderw. » Bandjermasin.	29 Juni 1888
50	W. Grondijs.	F.	Hoofdonderw. » Keboemen.	25 April 1893
51	P. Prins.	G. Teek. W. D. F.	» » Toeban.	13 Juli 1892
52	R. A. Schoonhoven.	Lbk. F. E. D.	1e hulponderw. 1e » A Semarang.	1 Aug. 1888
53	R. Smit.	F. Teek. G.	1e » 1e » A Batavia.	25 Juni 1889
54	J. Poetsma.	Teek. G.	1e » 2e » Buitenzorg.	5 Aug. 1892
55	D. H. v. d. Maaten.	W. E.	Met verlof in Europa.	
56	S. Hermanides.	G.	1e hulponderw. 2e school Makasser.	29 Jan. 1889
57	H. H. Muntinghe.	F.	1e » » Tjandi.	8 Feb. 1893

DOORLOOPEND NUMMER.	NAMEN.	Akten van bekwaamheid en diploma's van voldoend afgelegde examens.	BETREKKING.	DATUM VAN BENOEMING.
58	E. Vogelzang.	W.	1e hulponderw. school Tjilatjap.	27 Mei 1892
59	J. Jaspers.	Lbk. F. M. D. E. (m³)	Met verlof in Europa.	
60	F. J. Eijsenburger.	Teek. W. G.	1e hulponderw. 2e school Soerakarta.	30 Oct. 1891
61	O. Van Ganswijk.		1e » 1e » Makasser.	13 Mei 1893
62	W. J. Gerards.		1e » 1e » Mr.-Cornelis.	10 Mei 1889
63	B. G. Hogewind.	G. Teek. W. F.	Met verlof in Europa.	
64	P. A. Biegman.		1e hulponderw. school Cheribon.	23 Sept. 1891
65	A. J. D. J. Jans.	F. D.	Hoofdonderw. » Depok.	26 Juni 1890
66	J. J. F. Krügers.	F. Teek. G.	Met verlof in Europa.	
67	H. Maassen.	W.	» » » »	
68	A. W. Hoesen.	F. W. Teek. G.	1e hulponderw. 1e school Menado.	21 Dec. 1893
69	M. De Haas.	W.	1e » 1e » Malang.	1 April 1890
70	J. Oudkerk.	F. E. W.	1e » 1e » Padang.	12 Mei 1890
71	C. De Rooij.	F. E. G.	1e » 1e » A Soerabaja.	13 Mei 1893
72	C. Van der Velde.	F	1e » » Kediri.	13 Mei 1890
73	H. Van Strieland.	F. D. W.	Hoofdonderw. » Sidoardjo.	13 Mei 1890
74	H. F. Heijmann.	F.	» » Boelekomba.	13 Feb. 1893
75	B. Bakker.	F. W. Teek.	1e hulponderw. 7e » Batavia.	29 Dec. 1893
76	L. Stroband.	E. W.	Met verlof in Europa.	
77	F. Van der Woude.		Hoofdonderw. school Toel.-Agoeng.	1 April 1892
78	W. L. Vogelesang.	G.	1e hulponderw. 1e » Probolinggo.	8 Feb. 1893
79	A. E. J. Roskott.		Met verlof in Europa.	
80	Th. W. Roes.	F.	Hoofdonderw. school Pad.-Pandjang.	2 Juli 1890
81	W. G. Reinking.		» » Medan.	5 Aug. 1892
82	H. J. Duijvelaar.		1e hulponderw. 1e » Gombong.	11 Juli 1890
83	H. M. Van Haften.		1e » » Klaten.	3 Nov. 1891
84	G. J. De Zwaan.		1e » 2e » Kota-Radja.	11 Juni 1893
85	L. Hazelhoff.	F.	1e » 6e » Batavia.	7 Sept. 1892
86	Ch. J. Cornelis.	Teek.	1e » 1e » Buitenzorg.	5 Aug. 1890

DOORLOOPEND NUMMER.	NAMEN.	Akten van bekwaamheid en diploma's van voldoend afgelegde examens.	BETREKKING.	DATUM VAN BENOEMING.
87	P. Van Duijn.	F. D.	1e hulponderw. 1e school Soerakarta.	16 Aug. 1890
88	J. H. L. Teutelink.	F.	1e » » Pasoerocan.	27 Mei 1892
89	W. Brouwer.	F. B. G.	Met verlof in Europa.	
90	J. J. Van Eupen.	F.	1e hulponderw. 1e school Salatiga.	1 Juli 1891
91	M. De Rooij.	F.	1e » » Ambarawa.	2 Dec. 1890
92	C. Blom.	F (m²).	Hoofdonderw. » Besoeki.	12 Dec. 1890
93	D. Pronk.	F.	» » Padang-Sidempoean.	31 Oct. 1892
94	W. H. Pieters.	F. G.	» » Solok.	26 April 1893
95	C. H. Brouwer.	F.	Met verlof in Europa.	
96	H. Van Braam.		1e hulponderw. school Soekaboemi.	25 Maart 1891
97	H. H. L. Van Bakel.		Met verlof in Europa.	
98	H. P. Van der Hoorn.		Hoofdonderw. school Koedoes.	18 April 1891
99	J. J. Van de Geijn.		1e hulponderw. » Bodjonegoro.	10 Juni 1892
100	P. Van Geelen.	F.	1e » » Madioen.	25 Maart 1891
101	A. Van Witzenburg.		1e » 2e » Salatiga.	6 Dec. 1893
102	P. J. Van Ravesteijn.	Teek.	1e » 4e » Batavia.	9 April 1891
103	A. G. Boes.	F. G.	1e » 1e » Magelang.	27 April 1891
104	A. Tj. Van der Meulen.	Teek.	Met verlof in Europa.	
105	J. P. Van Ekris.		1e hulponderw. 5e school Soerabaja.	15 Juni 1892
106	P. Van de Steeg.	W. G. Teek.	Hoofdonderw. » Garoet.	11 Juli 1893
107	W. Westerhof.		Met verlof in Europa.	
108	E. J. Van Dijk.		1e hulponderw. school Amboina.	7 Aug. 1891
109	W. Van der Meulen.	F. B.	Hoofdonderw. » Palembang.	29 Sept. 1893
110	B. Van Gelder.		1e hulponderw. 3e » Soerakarta.	10 Aug. 1891
111	J. Vorenkamp.	F. D. W Eindex. (3)	Tijd. bij het middelbaar onderwijs.	5 Dec. 1892
112	L. Valk.	(1)	Hoofdonderw. school Wonosobo.	3 Nov. 1891
113	E. F. Moll.		1e hulponderw. 2e » Menado.	21 Dec. 1893
114	H. H. Buijs.		1e » » Rembang.	13 Nov. 1891
115	J. Keijman.		1e » 1e » Djokjakarta.	13 Nov. 1891

(1) Gezworen landmeter.

DOORLOOPEND NUMMER.	NAMEN.	Akten van bekwaamheid en diploma's van voldoend afgelegde examens.	BETREKKING.	DATUM VAN BENOEMING.
116	J. C. E. Bartelds.	F.E.D. Eindex. (5)	Met verlof in Europa.	
117	A. Le Clercq.		» » » »	
118	W. Rijkee.		1e hulponderw. school Bojolali.	10 Juni 1892
119	D. De Boer.		Hoofdonderw. » Bonthain.	10 Juni 1892
120	A. Hofman.		1e hulponderw. 2e » Gombong.	9 Juni 1892
121	K. Sanders.	F.	Hoofdonderw. » Djombang.	27 Mei 1892
122	D. Van Gems.	Eindex. (5)	1e hulponderw. » Tegal.	10 Juni 1892
123	L. G. E. Sprengers.		Hoofdonderw. » Muntok.	27 Mei 1892
124	F. W. Eckenhausen.		1e hulponderw. 3e » Soerabaja.	9 Juni 1892
125	W. C. A. Goedbloed.	F.	Hoofdonderw. » Soemenep.	10 Juni 1892
126	L. Monteban.	Teek. G.	1e hulponderw. » Banjoemas.	18 Juni 1892
127	H. W. Bredée.		Hoofdonderw. » Bandjarnegara.	13 Juli 1892
128	J. Brouwers.		» » Riouw.	5 Aug. 1892
129	A. Van der Mee.	F. E.	1e hulponderw. 2e school Semarang.	24 Aug. 1892
130	R. C. Draaisma.		1e » » Pekalongan.	7 Sept. 1892
131	S. De Ruijter.		Hoofdonderw. » Ngandjoek.	8 Oct. 1892
132	J. Ph. Hillebrandt.		» » Pontianak.	19 Aug. 1893
133	J. Pull.	G. W.	1e hulponderw. 2e » Probolinggo.	31 Oct. 1892
134	D. Koster.		Hoofdonderw. school Koepang.	5 Jan. 1893
135	H. P. Silvester.		1e hulponderw 1e » B Semarang.	5 Jan. 1893
136	S. A. Bartstra.		1e » » Lawang.	8 Feb. 1893
137	J. P. Van Dam.		Hoofdonderw. » Amoerang.	16 Maart 1893
138	D. Rottier.		» » Tjiandjoer.	4 Mei 1893
139	J. Mooi.		» » Poerbolinggo.	12 Mei 1893
140	W. J. Van 't Sant.	W.	1e hulponderw. 3e » Djokjakarta.	13 Mei 1893
141	A. Gerla.	E.	1e » » Modjokerto.	15 Mei 1893
142	L. Zeilmaker.		Hoofdonderw. » Sitoebondo.	24 Mei 1893
143	R. C. Dauvillier.	F.	1e hulponderw. 1e » B Batavia.	24 Mei 1893
144	H. M. Vrijheid.	F. E. W.	Hoofdonderw. » Serang.	13 Juli 1893
145	G. H. Prinsen Geerligs	F. G.	1e hulponderw. » Blitar.	13 Juli 1893
146	T. Hellwig.		1e » » Ternate.	17 Juli 1893
147	D. Koornwinder.	Teek.	1e » » Poerworedjo.	25 Juli 1893

DOORLOOPEND NUMMER.	NAMEN.	Akten van bekwaamheid en diploma's van voldoend afgelegde examens.	BETREKKING.	DATUM VAN BENOEMING.
148	M. Van Dijk.		Hoofdonderw. school Bondowoso.	19 Aug. 1893
149	J. B. Wouda.		1e hulponderw. » Banda-Neira.	6 Dec. 1893
150	H. A. Stocker.		1e » » Ngawi.	10 Oct. 1893
151	D. H. Ten Berge.		1e » » Fort de Kock.	27 Nov. 1893
152	J. Ennen.	W. D. G. M. J. L. en V. Lbk. Lmk.	Hoofdonderw. » Gorontalo.	6 Dec. 1893 (tijd.)
153	J. Van Assendorp.		1e hulponderw. 3e » Semarang.	7 Dec. 1893

Onderwijzers der 3e klasse,

met akte van bekwaamheid als hoofdonderwijzer.

DOORLOOPEND NUMMER.	NAMEN.	Akten van bekwaamheid en diploma's van voldoend afgelegde examens.	BETREKKING.	DATUM VAN BENOEMING.
1	P. E. Bredée.	F.	Hulponderw. 1e school Soerakarta.	10 Aug. 1891
2	P. J. Van Efveren.	(1)	» 1e » Soerakarta.	22 Sept. 1891
3	J. B. Tj. Mulder.		» » Bangkalan.	1 Oct. 1891
4	W. Puister.		» 2e » Djokjakarta.	5 Oct. 1891
5	A. F. Hamelijnck.		» » Depok.	21 Oct. 1891
6	A. Van der Weerdt		» 2e » Semarang.	3 Nov. 1891
7	N. W. Francken.	F. G. W.	» 1e » A Batavia.	3 Nov. 1891
8	A. J. Beauchez.		» » Garoet.	4 Nov. 1891
9	A. C. Van Stralen.	G. F.	» 1e school Makasser.	4 Aug. 1893
10	C. Van Overeem.	G.	» » Koedoes.	21 Nov. 1891
11	H. A. Borggreve.	F.	» » Grissee.	21 Nov. 1891
12	J. Coenraad.		» » Madioen.	5 April 1892
13	J. Stada.	F. (1)	» » Soebang.	30 Jan. 1892
14	J. Stigter.	F. E.	Tijd. bij het middelbaar onderwijs.	18 Aug. 1893
15	J. Groenema.		Hulponderw. school Padang-Sidempoean.	22 Sept. 1893
16	P. Ch. Kruisbrink.	F.	» school Pekalongan.	7 Sept. 1892
17	W. Karssen.	F. G.	» 3e » Semarang.	1 Maart 1892
18	J. A. Bonnerman.	F.	Met verlof in Europa.	
19	W. J. Stapel.	F. E. V. & O.	Hulponderw. 1e school Kota-Radja.	22 Maart 1892
20	W. Schols.	F. Eindex. (3)	» » Besoeki.	24 Maart 1892
21	M. A. Huijsmans.	F. E.	» » Medan.	5 April 1892
22	C. Verheul.	F.	» » Toel.-Agoeng.	13 April 1892
23	A. J. A. Van Driem.	F. G.	» 1e » Magelang.	22 Nov. 1892
24	J. H. H. Van Willigen.	F.	» » Ngandjoek.	25 April 1892
25	B. Schaafsma.	F. D. Eindex. (3)	» 1e » Buitenzorg.	24 Mei 1892
26	C. Sorgdrager.	F. Teek.	Met verlof in Europa.	
27	M. Ouwerkerk.	F.	Hulponderw. school Benkoelen.	27 Mei 1892

(1) Heeft getuigschrift voor koorgezang, uitgereikt door de Maatschappij tot bevordering van toonkunst.

DOORLOOPEND NUMMER.	NAMEN.	Akten van bekwaamheid en diploma's van voldoend afgelegde examens.	BETREKKING.	DATUM VAN BENOEMING.
28	M. Blommers.	F. V. & O.	Hulponderw school Banda-Neira.	10 Juni 1892
29	P. J. C. Paulen.	F.	» 1e » Gombong.	10 Juni 1892
30	R. Dekker.	F. G.	» » Poerbolinggo.	15 Juni 1892
31	J. W. Croes.	F.	» » Djember.	18 Juni 1892
32	J. P. Lancel.	F.	» 1e » Djokjakarta.	24 Mei 1893
33	J. C. Hietink.	F. E. V. & O	Tijdl. bij het middelbaar onderwijs.	15 Oct. 1892
34	L. Krijgsman.	F. E.	Hulponderw. school Kraksaän.	23 Juni 1892
35	C. C. J. L. Manuel.	F.	» » Solok.	13 Juli 1892
36	R. Smelt.		» » Pamakasan.	10 Juni 1892
37	J. C. G. Ottow.		» 1e school Gombong.	17 Juli. 1893
38	J. C. Van der Bie.	F.	» 1e » Gombong.	8 Oct. 1892
39	D. A. Scholten.	F. E.	» » Sidoardjo.	20 Oct. 1892
40	P. J. Maureau.	F.	» » Bandjarnegara.	22 Oct. 1892
41	L. Van der Sluijs.	F. Eindex. (3)	» » » A Soerabaja.	31 Oct. 1892
42	J. Rood.	F.	» 3e » Soerakarta.	5 Jan. 1893
43	P. J. Jansen.	F V. & O.	» » Poerwakarta.	20 Jan. 1893
44	L. Roelofsen.	F. V. & O. (1)	» » Djombang.	8 Feb. 1893
45	G. Van Eijken.		» » Tegal.	27 Nov. 1893
46	M. J. Meijer.	W. Eindex. (3)	Tijd. bij het middelbaar onderwijs.	18 Aug. 1893
47	J. C. Van der Meijden.		Hulponderw. 1e school B Batavia.	4 Sept. 1891
48	J. H. Correljé.		» » » B Soerabaja.	9 Jan. 1890
49	G. J. R. Gosenson.		» » » A Semarang.	13 Juni 1893
50	W. M. Haije.	F. V. & O.	» » Bojolali.	27 Maart 1893
51	E. Van Leeuwen.	Teek. G.	Tijd. Hulponderw. 2e school Buitenzorg.	25 Mei 1893
52	H. A. Boijmans.	F.	Hulponderw. school Pontianak.	9 Juni 1893
53	A. J. Velthuijsen.	F.	» » Pamekasan.	9 Juni 1893
54	J. C. J. Van Bemmel.		Tijd. Hulponderw. 2e school Probolinggo.	13 Juni 1893
55	A. J. Tiel.	F. G.	Hulponderw. 1e » Malang.	13 Juli 1893

(1) Heeft getuigschrift voor koorgezang, uitgereikt door de Maatschappij tot bevordering van toonkunst.

DOORLOOPEND NUMMER.	NAMEN.	Akten van bekwaamheid en diploma's van voldoend afgelegde examens.	BETREKKING.	DATUM VAN BENOEMING.
56	A. De Geus.	F V. & O.	Hulponderw. 1e school B Semarang.	17 Juli 1893
57	J. N. Rusting.		» » Japara.	25 Juli 1893
58	W. G. Schouten:	V. & O.	» 1e » Gombong.	13 Juli 1993
59	E. De Fillietaz Bousquet.	F. Eindex. (5)	» » Koetoardjo.	5 Sept. 1893
60	J. F. Janssen.	(F. V. & O.	» » Bondowoso.	19 Aug. 1893
61	D. Veer.		» » Palembang.	19 Aug. 1893
62	J. H. Schophuijs.	F.W.V. & O.	» 2e » Djokjakarta.	19 Aug. 1893
63	K. J. Janse.	V. & O.	» » Lawang.	19 Aug. 1893
64	A. F. W. Loep.	F. D.	» 1e » A Batavia.	19 Aug. 1893
65	J. P. Van der Kleijn.	F. V. & O.	» » » B Batavia.	23 Aug. 1893
66	D. A. Vermeulen.	W. V. & O.	» » » B Semarang.	23 Aug. 1893
67	F. E. V. A. Goossens		» » Keboemen.	16 Sept. 1893
68	L. A. Schuld.	V. & O.	» » Tjilatjap.	16 Sept. 1893
69	B. B. Borghardt.	Teek. Sr. (m) V. & O.	» » Tondano.	26 Sept. 1893
70	E. Baretta.	V. & O.	» » Modjokerto.	4 Oct. 1893
71	H. Niehaus.	V. & O.	» 2e » Makasser.	4 Oct. 1893
72	H. J. Bessem.	V. & O.	» » Serang.	10 Oct. 1893
73	F. H. H. Moquette.	F. E.	» » Soemenep.	10 Oct. 1893
74	M. A. A. Van Mook.	IIa.	» 2e » Semarang.	19 Oct. 1893
75	F. Koster.	V. & O.	» 1e » Salatiga.	4 Nov. 1893
76	J. Schotsman.	F. V. & O.	» 2e » Semarang.	21 Nov. 1893
77	J. G. den Exter van den Brink.	V. & O.	» » Kendal.	7 Dec. 1893
78	P. H. Poldewaart.	V. & O.	» » Pati.	13 Dec. 1893
79	J. J. Jellema.	G.	» » Ambarawa.	14 Dec. 1893
80	T. Bons.		» » Bandjermasin.	29 Dec. 1893

Onderwijzers der 3e klasse,

niet bezittende eene akte van bekwaamheid als hoofdonderwijzer.

DOORLOOPEND NUMMER.	NAMEN.	Akten van bekwaamheid en diploma's van voldoend afgelegde examens.	BETREKKING.	DATUM VAN BENOEMING.
1	L. Jollij.		Hulponderw. school Bonthain.	30 Juni 1891
2	Th. A. Den Daas.		Gedetacheerd b/h Inlandsch onderwijs.	13 Nov 1891
3	H. Vanger.		Met verlof in Europa.	
4	H. E. Bock.		Hulponderw. 2e school Soerakarta.	6 Jan. 1888
5	W. Hiemstra.		Op wachtgeld.	
6	H. W. De Beijl.		Gedetacheerd b/h Inlandsch onderwijs.	21 Nov. 1891
7	D. K. N. Selier.	G. Teek.	» » » »	21 Nov. 1891
8	J. Boekstal.		Hulponderw. school Boelekomba.	29 Dec. 1893
9	Th. Luijtjes.	G.	Met verlof in Europa.	
10	C. A. Van der Reest.	(1)	» » » »	
11	F. W. Krüss.		» » » »	
12	B. De Vries.		Hulponderw. 1e school Gombong.	8 Sept. 1891
13	T. F. Viersen.		» 2e » Menado.	24 Juni 1890
14	J. Van Kwawegen Azn.		» 1e » Padang.	5 Sept. 1893
15	J. F. Young.		» 1e » Gombong.	24 Aug. 1892
16	S. K. Sanders.		» » Wonosobo.	1 Juli 1889
17	C. C. Van Helsdingen.		» » Amboina.	27 Jan. 1893
18	F. Van Gulick.		» » Amoerang.	15 Mei 1893
19	M. Van Broeckhuijsen.	Teek. G.	» » Muntok.	5 Jan. 1893
20	J. Ploeger.		Met verlof in Europa.	
21	W. J. Krijgsman.		Hulponderw. 1e school B Batavia.	4 Mei 1893
22	H. Kedde.		» » » Mr.-Cornelis.	15 Sept. 1891
23	P. Vermeulen.		» 4e » Batavia.	22 Sept. 1893
24	W. Jager Dekker.		Met verlof in Europa.	
25	J. N. Drigny.	Eindex. (5). E.	Hulponderw. school Banjoewangi.	18 Aug. 1893
26	G. Verwijk.		» 1e » A Soerabaja.	18 April 1891

(1) Heeft getuigschrift voor koorgezang, uitgereikt door de Maatschappij tot bevordering van toonkunst.

DOORLOOPEND NUMMER.	NAMEN.	Akten van bekwaamheid en diploma's van voldoend afgelegde examens.	BETREKKING.	DATUM VAN BENOEMING.
27	H. J. Stroband.		Hulponderw. 2e school Mr.-Cornelis.	24 Mei 1893
28	J. Brink.	W.	Gedetacheerd b/h Inlandsch onderwijs.	23 Juli 1890
29	C. W. Hoogendoorn.		Hulponderw. school Sitoebondo.	22 Aug. 1893
30	Th. J. A. Hilgers.	G.	» 6e » Batavia.	13 Juni 1893
31	F. A. F. W. Körnmann.		» 3e » Batavia.	1 Maart 1892
32	W. Wardenaar.		» 2e » Batavia.	8 Sept. 1891
33	E. H. Ramakers.	Teek.	» 3e » Soerabaja.	9 Juni 1892
34	L. Tobi.		Gedetacheerd b/h Inlandsch onderwijs.	8 Feb. 1893
35	G. A. Tuijl Schuitemaker.	G. (m).	Hulponderw. 2e school Batavia.	5 Sept. 1893
36	E. F. Meerdink.	Eindex. (3).	» 4e » Soerabaja.	18 Aug. 1893
37	K. H. Van Leijen.		» 3e » A Soerabaja.	29 Dec. 1893
38	S. Ritsma.	G.	» 5e » Batavia.	18 Nov. 1892
39	B. Priester.		» 2e » Soerabaja.	5 Jan. 1893
40	H. A. J. Van Waesberge.	G.	» 1e » B Soerabaja.	13 Juni 1893
41	W. Th. M. Van Rooij.		» 3e » Batavia.	17 Juni 1892
42	Ch. J. G. Dufour.	F.	» 2e » Batavia.	24 Aug. 1892
43	J. Scholten.		» 4e » Batavia.	13 Juni 1893
44	R. A. Ezerman.		Tijd. hulponderw. » Loemadjang.	2 Juni 1893
45	W. Verbrugge.		Hulponderw. 7e school Batavia.	29 Dec. 1893
46	F. F. C. Cordesius.	Eindex. (5). Teek.	» 1e » A Batavia.	5 Sept. 1893
47	W. B. Van Hogezand.		Tijd. hulponderw. » Indramajoe.	7 Sept. 1892
48	J. W. A. Van Welsem.		» » » Saparoea.	27 Jan. 1893
49	J. G. Dammerboer.		Hulponderw. 1e » A Batavia.	22 Sept. 1893
50	L. Moens.	F.	» 2e » Malang.	17 Juni 1890
51	C. Van Noort.		» 2e » Soerabaja.	4 Oct. 1893
52	A. Van Weelderen.		» 2e » Padang.	25 Maart 1891
53	J. A. Knoop.		Tijd. hulponderw. 6e » Batavia.	26 Sept. 1893
54	W. J. Buddingh.		Hulponderw. » Koepang.	18 April 1891

DOORLOOPEND NUMMER.	NAMEN.	Akten van bekwaamheid en diploma's van voldoend afgelegde examens.	BETREKKING.	DATUM VAN BENOEMING.
55	P. R. H. Laemers.		Tijd. hulponderw school Pad. Pandjang.	4 Dec. 1891
56	J. De Jong.		» » » Bangil.	18 Jan. 1892
57	J. H. Boddendijk.	F. E.	» » 2e » Salatiga.	27 Juli 1892
58	M. Zonneveld.	W. G.	» » » Riouw.	5 Aug. 1892
59	K. Kruidering.	G.	» » 3e » Soerakarta.	5 Jan. 1893
60	A. J. Roskam.		» » » Medan.	18 Maart 1893
61	F. J. W. B. Van Ginkel.	F.	» » » Bandoeng.	6 April 1893
62	D. H. W. Weenink van Loon.		» » 1e » A Semarang.	4 Mei 1893
63	J. B. Ruzius.		» » » Ambarawa.	9 Mei 1893
64	J. Leien.		Hulponderw. 2e » Soerabaja.	21 Nov. 1893

Onderwijzeressen der 1e klasse. (Alphabetisch).

NAMEN.	Akten van bekwaamheid en diploma's van voldoend afgelegde examens.	BETREKKING.	DATUM VAN BENOEMING.
W. A. P. De Bruijn Ouboter.	Hw. F. E. D.	Hoofdonderw. 2e meisjessch. Semarang.	28 Maart 1893
S. E. Géraud.	Hw. F. E.	Met verlof in Europa.	
C. C. Van Geuns.	Hw. F. E.	Hoofdonderw. 2e meisjessch. Batavia.	18 April 1888
A. H. Jansen.	F. E. Hw.	» » Mr.-Cornelis.	4 April 1892
M. F. Der Kinderen.	F. E. D.	» » Soerakarta.	17 April 1891
M. Koopal.	F. G. W. Hw.	» » Pasoeroean.	21 Mei 1892
R. A. Krull.	Hw. F. E. D.	» 2e » Soerabaja.	14 Maart 1892
E. A. Van der Meijden.	F. E.	» » Buitenzorg.	6 Oct. 1890
M. Nauta.	E. F.	» » Djokjakarta.	6 Febr. 1888
A. C. A. Nieuwenhuijs.	G(m). F Hw.	Met verlof in Europa.	
J. E. Van Oeveren, geb. Van Schaik.	Hw. F. E. D.	Hoofdonderw. 1e meisjessch. Semarang.	23 Maart 1893
M. L. Schäfer.	F. E. D.	» 1e » A Batavia.	11 Aug. 1887
M. L. Steinbuch.	Hw. F. E. D.	» 1e » B Batavia.	21 Sept. 1893
C. H. Verwohlt.	Hw. F. E. D	» 1e » Soerabaja.	4 April 1892

Onderwijzeressen der 2e klasse.

DOORLOOPEND NUMMER.	NAMEN.	Akten van bekwaamheid en diploma's van voldoend afgelegde examens.	BETREKKING.	DATUM VAN BENOEMING.
1	M. G. Meijer.	Hw. F. E. D.	1e hulponderw. meisjessch. Buitenzorg.	21 Mei 1892
2	N. F. E. Filet.	F. E.	Met verlof in Europa.	
3	E. Van Loon.	F. (m²) E. Hw.	Hoofdonderw. meisjessch. Madioen.	28 Sept. 1895
4	C. G. Van Thielen.	F. E. D.	» » Magelang.	18 April 1888
5	C. H. A. Merz.	F. E.	» » Blitar.	23 Nov. 1891
6	M. J. Van Lessen.	Hw. F. E. D.	Met verlof in Europa.	
7	H. C. Sandt van Nooten.	Hw. F. E. D.	Hoofdonderw. meisjessch. Poerworedjo.	12 April 1892
8	A. J. Rosskopf.	F. E.	» » Tegal	6 Oct. 1890
9	L. M. Janssen, geb. Andeweg.		» » Salatiga.	14 Dec. 1885
10	A. E. Stolp, geb. Hoekstra.	N. (m).	» » Pekalongan.	22 Maart 1892
11	T. Zijlstra.	Hw. G. W. F. D.	» » Padang.	9 Juli 1892
12	P. A. M. Lange.	F. E. D.	» » Probolinggo.	28 Jan. 1888
13	L. W. Ovink.	Hw. F. E. D. N. (m.)	» » Malang.	9 April 1890
14	M. Burgdorffer.	F. E. D.	Met verlof in Europa.	
15	W. A. De Jong.	F.	Hoofdonderw. meisjessch. Cheribon.	23 Juli 1887
16	L. Ch. Slot.	F. E.	Met verlof in Europa.	
17	G. Dijkstra.	F.	Hoofdonderw. meisjessch. Banda-Neira	24 Maart 1891
18	A. R. Kiewiet de Jonge.	F. E. D. Hw.	1e hulponderw. » Pasoeroean.	9 Juli 1892
19	M. S. Van der Willigen.	F. D. E.	» 1e » A Batavia.	9 April 1890
20	C. C. C. Gude.	F. E. Hw.	Hoofdonderw » Makasser.	4 Oct. 1893

DOORLOOPEND NUMMER.	NAMEN.	Akten van bekwaamheid en diploma's van voldoend afgelegde examens.	BETREKKING.	DATUM VAN BENOEMING.
21	J. M. Van der Voort.	F.	Hoofdonderw. meisjessch. Menado.	21 Juli 1892
22	A. E. L. Steens Zijnen	F. D. E.	» » Amboina.	11 Juli 1890
23	B. S. A. Gastmann.	F. E. D. Teek.	Met verlof in Europa.	
24	W. A. Van den Nieuwenhof.	F.	» » » »	
25	J. A. Frölich.	F.	» » » »	
26	C. C. H. Hesselberg.	F E. Hw. Eindex. (5)	Hoofdonderw. meisjessch. Bandong.	17 April 1891
27	C. Wilmes.	F.	» » Bandjermasin.	3 Maart 1893
28	N. Scheltema.	F. Hw.	1e hulponderw. 2e » Semarang.	6 April 1893
29	J. L. van Stipriaan Luiscius.	F. E. D. W.	1e » 1e » Soerabaja.	24 Aug. 1892
30	Z. Boelman.	F. E. D.	Hoofdonderw. » Kediri.	23 Jan. 1893
31	M. J. Ch. C. Schokker.	F. E.	1e hulponderw. » Soerakarta.	3 Maart 1893
32	K. J. Haverbult.	F. D.	1e » 1e » Semarang.	8 April 1893
33	F. L. Heynen.	F.	1e » » Mr.-Cornelis.	6 April 1893
34	A. Voswinkel Dorselen.	F. E.	Hoofdonderw. » Ambarawa.	19 Aug. 1893
35	W. C. Kroon.	F.	1e hulponderw. 2e » Batavia.	28 Sept. 1893
36	C. G. Veenhuijzen.	F. E.	1e » 1e » B Batavia.	28 Sept. 1893
37	C. L. Ter Meer.	F. E.	1e » 2e » Soerabaja.	4 Oct. 1893
38	A. W. Ch. Hoevers.	F.	1e » » Djokjakarta.	14 Nov. 1893

Hulponderwijzeressen

met akte van bekwaamheid als hoofdonderwijzeres.

DOORLOOPEND NUMMER.	NAMEN.	Akten van bekwaamheid en diploma's van voldoend afgelegde examens.	BETREKKING.	DATUM VAN BENOEMING.
1	F. M. Sauerbier.	F. E.	Wd. hulponderw. meisjessch. Padang	24 Mei 1893
2	J. J. C. Nagel, geb. Bouman.	F.	Hulponderw. » Cheribon.	31 Oct. 1888
3	M. C. W. Van Dijck.		Tijd. hulponderw. 1e » A Batavia.	6 April 1893
4	M. M. Beckers.	F. (m^3) E. Hw. V.&O.	Hulponderw. school Tjandi.	21 April 1893
5	H. W. Pilger.	F. E.	» » Klaten.	24 Mei 1893
6	H. S. Lorey.	F.	» 2e » Magelang.	24 Mei 1893
7	M. J. L. Sanders.	F.	Tijd. hulponderw. gem. » Amboina.	4 Nov. 1893
8	E. C. Wiselius, geb. Van Holst Pellekaan.	F. Hw.	Hulponderw. » » Poerworedjo	22 Sept. 1893
9	A. M. Witbols Feugen.		» 1e » » A Batavia.	6 Oct. 1890
10	S. E. Colder.	Hw.	» meisjessch. Mr.-Cornelis.	10 Nov. 1890
11	M. J. A. De Boer.	F.	» 2e school Probolinggo.	29 Dec. 1893
12	M. H. Marda.	F. E. D. Hw.	» 1e meisjessch. A Batavia.	4 Oct. 1893
13	J. C. Van der Staay.	F. E. D.	» 2e » Batavia.	4 Oct. 1893
14	G. Ch. M. W. Van Zeijl.	F. E. Hw.	Tijd. » 2e school Makasser.	7 Nov. 1893

Hulponderwijzeressen

niet bezittende eene akte van bekwaamheid als hoofdonderwijzeres.

DOORLOPEND NUMMER.	NAMEN.	Akten van bekwaamheid en diploma's van voldoend afgelegde examens.	BETREKKING.	DATUM VAN BENOEMING.
1	L. Heijnneman.		Met verlof in Europa.	
2	C. L. Homburg.		» » » »	
3	A. Immink.	F. E.	Hulponderw. 1e school Malang.	15 Jan. 1884
4	A.M. Hoogenstraaten.	F.	Met verlof in Europa.	
5	S. E. Wijnveldt.	F. E.	Hulponderw. 1e school Probolinggo	11 Nov. 1895
6	E. M. Sexauer.	F.	» » Rembang.	25 April 1892
7	A. W. M. S. Muller, geb. Kobold.	F. E.	» » Klaten.	14 Nov. 1888
8	E. A. Sacré.	Hw. F.	» 1e » Djokjakarta.	23 Jan. 1895
9	W. P. L. De Roos.	Hw. F.	» gem. » Kediri.	15 Dec. 1888
10	J. A. F. Maeijer.	D. E. F.	Met verlof in Europa.	5 Juli 1893
11	S. A. Muller.		Hulponderw. gem. school Bandjermasin.	4 Sept. 1891
12	J. E. M. Mastholf.	Hw. F. E.	Met verlof in Europa.	
13	J. P. M. Kamerling.	F. E.	» » » »	
14	A. H. J. Vrendenberg.		» » » »	
15	J. J. Ankringa.		Hulponderw. gem. school Pasoeroean.	5 Dec. 1881
16	F. M. Bianendijk.	F.	Met verlof in Europa.	
17	H. Lorej.		» » » »	
18	A. F. S. Kessler.		Hulponderw. meisjesschool Buitenzorg.	26 April 1882
19	A. M. Rosskopf.	Hw. F.	» 1e school B Semarang.	19 Juli 1888
20	F.W. D. E. Scheltema Beduin.		Met verlof in Europa.	
21	J. A. F. Zelle.	Hw. F.	» » » »	
22	S. J. C. Bosscher.	E.	Hulponderw. 2e school Djokjakarta.	5 Sept. 1893
23	J. W. Slot.	F. E.	» meisjessch. Poerworedjo.	18 Nov. 1892
24	A. C. Collard.	Hw. F. E.	Met verlof in Europa.	
25	F. E. A. Van Bloemen Waanders.		Hulponderw. 1e meisjessch. Soerabaja.	5 April 1892
26	F. Bausch.		» 1e school Salatiga.	26 Mei 1886
27	H. E. Michaelis.		Met verlof in Europa.	

DOORLOOPEND NUMMER.	NAMEN.	Akten van bekwaamheid en diploma's van voldoend afgelegde examens.	BETREKKING.	DATUM VAN BENOEMING.
28	J. A. G. Arndt.		Hulponderw. 1e school B Soerabaja.	13 Jan. 1892
29	C. A. H. De Rooij.	Hw. F. E.	Met verlof in Europa.	
30	D. Haertlein.		Hulponderw. school Ngawi.	27 Juni 1889
31	A. W. Voll.		» meisjessch. Blitar.	4 Oct. 1893
32	C. A. Buning.		Op wachtgeld.	
33	M. A. L. Van Welij, geb. Bar. van Hoëvell.	F.	Hulponderw. 6e school Batavia.	24 Maart 1884
34	H. J. B. Elberg.		Op non-activiteit.	
35	S. J. G. Schiotling.		Hulponderw. 4e school Batavia.	5 Sept. 1893
36	M. J. H. Ch. Joosten.		» meisjessch. Pasoeroean.	7 Sept. 1887
37	E. Somermeijer.		» 1e school A Semarang	16 Nov. 1889
38	M. M. Raket.	F.	Met verlof in Europa.	
39	C. M. Van Goens.		Hulponderw. 2e school Mr.-Cornelis.	23 Dec. 1890
40	L. M. Vintcent.	F. E.	» 1e » Buitenzorg.	23 Febr. 1887
41	J. C. Mattern, geb. Hamar de la Bréthonière.		» » Tjiandjoer.	11 Maart 1887
42	L. M. E. Velders.		Op wachtgeld.	
43	L. M. Kam.	F.	Hulponderw 2e meisjessch. Semarang.	7 Dec. 1891
44	E. E. Kloer.		» » Amboina.	5 Maart 1890
45	H. J. W. Bensbach.		» 2e gem. school Soerabaja.	9 April 1891
46	C. W. Süverkropp.		» meisjessch. Menado.	4 Sept. 1891
47	A. E. Van der Weert, geb. Pietersz.		» 3e school Semarang.	21 Nov. 1893
48	M. A. E. Honig.		» 2e » Magelang.	22 Nov. 1892
49	F. A. Mensinga.	D.	Met verlof in Europa.	
50	M. B. Nijhoff.		Hulponderw. 2e school Padang.	5 Sept. 1893
51	H. Pothoff.		Met verlof in Europa.	
52	A. J. Elenbaas.		Hulponderw. school Bodjonegoro.	19 Oct. 1887
53	M. Ch. Van Overvest.		» meisjessch. Ambarawa.	28 Juli 1891
54	C. E. Bosch, geb. Baptist.	Hw. E. F.	» » Makasser.	15 Jan. 1893

DOORLOOPEND NUMMER.	NAMEN.	Akten van bekwaamheid en diploma's van voldoend afgelegde examens.	BETREKKING.	DATUM VAN BENOEMING.
55	H. A. Tamson.		Hulponderw. school Lawang.	25 Aug. 1892
56	M. J. A. Harloff.		» gem. school Cheribon.	20 Juli 1893
57	P. A. Bruining, geb. van Maarseveen.	F. Hw.	Met verlof in Europa.	
58	J. C. De Bruijn Kops.	D.	Hulponderw. school Koedoes.	12 Mei 1893
59	E. Razoux Kuhr.		» 2e gem. school Batavia.	27 April 1892
60	J. A Kock.	F.	» 1e school Soerakarta.	23 Dec. 1890
61	M. A. Bogaardt.		Met verlof in Europa.	
62	E. M. Rosman.	E. (m³) Hw.	Hulponderw. school Sidoardjo.	21 Sept. 1893
63	J. H. L. Op de Laeij.		» » Garoet.	22 Mei 1889
64	E. F. Ch. M. Abbema.		» meisjessch. Probolinggo.	14 Aug. 1889
65	L. J. Hissink geb. Snellebrand.	Teek.	» » Buitenzorg.	16 Sept. 1893
66	A. M. Kiess, geb. Zwennes.		Tijd. » » Malang.	21 Nov. 1893
67	G. J. Frölich.	F. E.	» 1e gem. school B Batavia.	5 Juni 1893
68	A. Mac.-Gillavry.	F. Eindex. (5).	» meisjessch. Soerakarta.	4 Nov. 1893
69	E. A. Odenthal.	F. E.	» 3e school Soerabaja.	6 Aug. 1892
70	E. M. L. Weijhenke		» meisjessch. Tegal.	5 April 1893
71	H. W. Agerbeek.		» 1e school A Semarang.	11 Maart 1890
72	Ch. H. A. M. Scheltens		» gem. » Kediri.	17 April 1890
73	L. M. Gravenhorst.		» 3e school Soerabaja.	18 Aug. 1893
74	K. S. E. Zaalberg.		Op wachtgeld.	
75	A. Rookmaaker.		Hulponderw. gem. school Pasoerocan.	23 Dec. 1890
76	J. L. Laurens.		» 2e » Buitenzorg.	22 Mei 1890
77	M. Ch. K. Vonk Robbers.		» » Djoewana.	11 Juli 1890
78	M. E. Kuitert.		Tijd. » gem. » Amboina.	11 Juli 1890
79	C. A. Berends.		» 5e » Soerabaja.	21 Juli 1890
80	L. H. Voet.		» 1e meisjessch. Soerabaja.	2 Dec. 1891
81	J. W. Holle.		» » Bandjermasin.	18 Aug. 1893

DOORLOOPEND NUMMER.	NAMEN.	Akten van bekwaamheid en diploma's van voldoend afgelegde examens.	BETREKKING.	DATUM VAN BENOEMING.
82	S. M. Weintré.		Hulponderw. gem. school Banda-Neira.	23 Juli 1890
83	C. M. Haighton.		» 2e meisjessch. Soerabaja	18 Febr. 1893
84	S. De Nijs.		» school Toeban.	26 Juli 1890
85	E. P. L. Zaalberg.		» 5e school Batavia.	18 Aug. 1893
86	E. F. J. Olislaeger.		» meisjessch. Bandoeng.	4 Nov. 1893
87	A. S. Van Essen.		Tijd. » 2e school Menado.	4 April 1891
88	H. G. Van Zutphen	Eindex. (5)	» 1e meisjessch. A Batavia	23 April 1891
89	C. M. Poel.	F. D. (m^3)	» school Modjokerto.	31 Juli 1891
90	A. J. De Kanter.		» 1e meisjessch. Semarang.	21 April 1893
91	D. E. J. Termijtelen.	F.	» school Soekaboemi.	25 Nov. 1891
92	Ch. L. Van Bennekom.	F.	» 3e school Batavia.	7 Nov. 1893
93	M. G. W. Langeveld.	F. Hw.	» meisjessch. Kediri.	22 Dec. 1891
94	A. E. H. Lohmann.		» » Madioen.	2 Jan. 1892
95	H. Ch. E. Domingo.		» 2e » Soerabaja.	4 Nov. 1893
96	V. A. L. Ahn.	F. E. Eindex. (5).	» 1e school Padang.	15 Jan. 1892
97	M. J. Ch. v. d. Willigen.		» 3e » Djokjakarta.	16 Sept. 1893
98	J. B. W. d'Ancona.		Tijd. » gem. school Poerworedjo.	4 Feb. 1892
99	H. Ch. van Leeuwen, geboren Rosskopf.	F. E.	» » 2e » Kota-Radja.	16 Maart 1892
100	J. H. G. Lang.		» » Banjoemas.	23 Maart 1892
101	A. M. Langeveld.	F. Hw.	» meisjessch. Pekalongan.	4 April 1892
102	A. W. A. Matthijssen.	F. (1)	» » 1e meisjessch. A Batavia.	24 Aug. 1892
103	H. O. Hagenaar.		» » 2e school Soerakarta.	4 Aug. 1892
104	M. H. H. van Eijbergen.	F.	» » gem. » Semarang.	4 Mei 1893
105	C. C. Strootman.	F.	» » 2e » Djokjakarta.	6 Aug. 1892
106	J. J. C. Reuvekamp Gille.	F.	» » gem. » Blitar.	24 Aug. 1892

(1) Heeft getuigschrift der Koninklijke muziekschool te 's Gravenhage.

DOORLOOPEND NUMMER.	N A M E N.	Akten van bekwaamheid en diploma's van voldoend afgelegde examens.	BETREKKING.	DATUM VAN BENOEMING.
107	M. H. J. Van Heerdt.		Tijd. hulponderw. 2e school Salatiga.	6 Sept. 1892
108	J. H. Walbeeum.	F.	Hulponderw. 1e meisjessch. B Batavia.	26 Sept. 1893
109	M. A. Knoop.		Tijd. hulponderw. 2e school Menado.	7 Oct. 1892
110	A. M. Van der Meer.		» » gem. » Bandoeng.	7 Oct. 1892
111	H. A. Quast.	F. D.	» » 1e » Magelang.	9 Nov. 1892
112	L. Ruys.	F. E.	» » meisjessch. Djokjakarta.	19 Aug. 1893
113	H. E. Humme.	F.	» » » Malang.	25 Nov. 1892
114	J. H. S. Von Mauntz.	E.	» » 1e school Makasser.	15 Dec. 1892
115	H. S. G. Buijs.	F. E. N. (m) Hw.	Wd. » meisjessch. Salatiga.	5 Juni 1893
116	C. E. M. Hamers.	F.	Tijd. » 1e school Buitenzorg.	6 Feb. 1893
117	S. R. Ter Haar.		» » 1e » Padang.	18 Feb. 1893
118	E. J. A. Hildering.		» meisjessch. Soerakarta.	3 Maart 1893
119	L. G. F. A. Goossens.	F. V. & O.	» » » Banda-Neira.	5 Maart 1893
120	M. E. Kuipers.	F. Hw.	» » 2e school Gombong.	10 Maart 1893
121	L. H. Coster van Voorhout.		» » gem. » Madioen.	2 Dec. 1893
122	S. J. F. Oudshoorn.	F. (1)	» » 3e » Djokjakarta.	18 Maart 1893
123	C. M. H. Willer.		» » gem. » Tegal.	5 April 1893
124	C. J. L. De Vos.		» » 5e » Soerabaja.	14 April 1893
125	J. S. E. Straatman.		» » meisjessch. Magelang.	17 April 1893
126	H. A. Van Zanten.		» » 3e school Soerakarta.	21 April 1893
127	J. M. Van Vleuten.	F. E.	» » 2e meisjessch. Batavia.	3 Mei 1893
128	M. E. Blokzeijl.		» » gem. school Pekalongan.	9 Mei 1893
129	H. Tijl.	E. V. & O.	» » » » Blitar.	12 Mei 1893
130	R. Faulhaber.		» » 1e school Djokjakarta.	13 Mei 1893
131	E. L. J. Benz.		» » » Ternate.	15 Mei 1893
132	S. F. E. Th. Van Eersel.		» » 2e » Soerakarta.	24 Mei 1893
133	A. H. De Haan.		» » » Oengaran.	5 Juni 1893
134	B. C. W. Lammerée.		» » 1e » Mr.-Cornelis.	24 Mei 1893

(1) Heeft getuigschrift voor koorgezang, uitgereikt door de Maatschappij tot bevordering van toonkunst.

DOORLOOPEND NUMMER.	N A M E N.	Akten van bekwaamheid en diploma's van voldaend afgelegde examens.	BETREKKING.	DATUM VAN BENOEMING.
135	C. Van der Lee.	F.	Tijd. hulponderw. gem. sch. Bandong.	24 Mei 1893
136	M. Voet.	F.	» » school Fort de kock.	25 Mei 1893
137	M. Kraal.	F.	» » 2e school Buitenzorg.	5 Juni 1893
138	M. H. Somermeijer.		» » 1e meisjessch. Semarang.	4 Nov. 1893
139	D. M. Reiche, geb. Walter.		» » school Toeloeng-Agoeng.	2 Dec. 1893
140	M. L. Deibel.	F.	» » meisjessch. Djokjakarta.	14 Nov. 1893

Onbezoldigde hulponderwijzeressen.

DOORLOOPEND NUMMER.	N A M E N.	Akten van bekwaamheid en diploma's van voldoend afgelegde examens.	GEPLAATST AAN:	DATUM VAN BENOEMING.
1	M. W. F. Heskes.	F. E.	1e meisjesschool Batavia.	22 Juli 1893
2	M. S. G. Verloop.	F.	School Lawang.	11 Oct. 1893
3	A. L. Gravenhorst.	E.	2e school Soerabaja.	11 Oct. 1893
4	B. E. Quast.	D.	4e » Batavia.	11 Oct. 1893
5	W. G. Zeijdel.	F.	2e » Magelang.	11 Oct. 1893
6	M. A. Logher.		1e » B Soerabaja.	11 Oct. 1893
7	A. Van der Tas.		1e » Meester-Cornelis.	25 Oct. 1893

Kweekelingen.

DOORLOOPEND NUMMER.	NAMEN.	GEPLAATST AAN:	DATUM VAN BENOEMING
1	F. Hamers.	School Padang-Pandjang.	22 Aug. 1890
2	Mej. L. H. Van Deun.	» Bodjonegoro.	5 Feb. 1892
3	A. O. Hinse.	» Bandong.	16 Maart 1892
4	Mej. G. M. C. Camerik.	Meisjesschool Madioen.	11 Oct. 1892
5	W. N. Briel.	2e school Soerakarta.	29 Nov. 1892
6	J. Westhoff.	» Soemenep.	4 Nov. 1893

L^a. E.

Mutatiën onder het onderwijzend personeel van de openbare lagere scholen in Nederlandsch-Indië, gedurende het jaar 1893.

Onderwijzers en onderwijzeressen.

OVERLEDEN.

L. J. Idsinga,	laatst	onderwijzer	der	1e	klasse,	met	verlof	in Europa.
C. Prins,	»	»	»	1e	»	»	»	»
C. Van der Wende,	»	»	»	2e	»	»	»	»
J. Veltens,	»	»	»	2e	»	»	»	»
H. L. H. Bartels,	»	»	»	3e	»	»	»	»
J. Boeglos,	»	hoofdonderwijzeres			meisjessch.		Ambarawa.	
M. L. Visscher van Gaasbeek	»	hulponderwijzeres			met	verlof	in	Europa.

ONTSLAGEN:

Eervol uit 's Lands dienst:

K. J. Razelius,	laatst	hoofdonderwijzer	1e	school A	Soerabaja.
N. Stark,	»	»	»		Modjokerto.
W. Teunissen,	»	1e hulponderwijzer	3e	»	Semarang.
H. Van Goor,	»	1e »	»		Blitar.
L. H. J. Van Douveren,	»	onderwijzer der	3e	klasse met verlof	in Europa.
G. Monteban,	»	hoofdonderwijzeres		meisjessch.	Kediri.
A. A. Wilmes,	»	1e hulponderwijzeres		»	Djokjakarta.
A. M. Smulders,	»	»		met verlof	in Europa.
A. E. Heijnis,	»	»		meisjessch.	Djokjakarta.
M. A. Schadée,	»	»	6e	school	Batavia.
J. La Fontaine,	»	»		»	Koedoes.
M. Crietée,	»	»		meisjessch.	Malang.
J. A. Van Bremen.	»	»	2e	school	Soerabaja.

Eervol uit de betrekking:

W. Hiemstra,	laatst	hulponderwijzer	1e	school	Gombong.
C. M. H. Engelhard,	»	hulponderwijzeres	1e	»	Padang.

L. M. E Velders,	laatst bend.	hulponderwijzeres	gem. school Cheribon.
J. A. L. Van Bloemen Waanders,	»	»	meisjessch. Banda-Neira.
A. A. Van den Berg,	»	»	1e school Buitenzorg.
E. S. C. De Gelder,	»	»	meisjessch. Makasser.
K. S. E. Zaalberg,	»	»	3e school Djokjakarta.

EERVOL ONTHEVEN:

Van de werkzaamstelling als:

Tijd.	hulponderwijzer	school Poewarkarta, N. Janse.
»	»	» Ambarawa, J. A. A. Van Dongen.
»	hulponderwijzeres	» Oengaran, M. H. Somemeijer.
»	»	» Tegal, E. M. Schansman.
»	»	» Pati, A. E. A. Ahn.
»	»	gem. school Ambarawa, A. Keasberry.

OVERGEGAAN IN ANDERE BETREKKINGEN:

L. G. Bertsch, ambtenaar op non-activiteit, laatstelijk onderwijzer der 1e klasse, als hoofdonderwijzer a/d hoofdenschool te Magelang.

W. Van Gelder, tijd. onderwijzer der 1e klasse, waarnd. hoofdonderwijzer a/d hoofdenschool te Tondano, als inspecteur b/h Inlandsch onderwijs.

D. C. J. Kool,' onderwijzer der 1e klasse, hoofdonderwijzer 1e school A. Batavia, als inspecteur b/h Europeesch onderwijs.

W. Meijer Ranneft, onderwijzer der 1e klasse. hoofdonderwijzer a/d hoofdenschool te Magelang, als adjunct-inspecteur b/h Inlandsch onderwijs.

L. D. Van Cappelle, onderwijzer der 3e klasse, tijdelijk hulponderwijzer a/d kweekschool te Probolinggo, definitief geplaatst b/h Inlandsch onderwijs.

J. Stigter, onderwijzer der 3e klasse, hulponderwijzer 1e school B Semarang, als tijdelijk leeraar a/d Hoogere Burgerschool te Semarang.

M. J. Meijer, onderwijzer der 3e klasse, hulponderwijzer 1e school B Batavia, als tijdelijk leeraar a/d Hoogere Burgerschool te Semarang.

L. Tobi, onderwijzer der 3e klasse, hoofdonderwijzer school Tjandi, als hulponderwijzer a/d hoofdenschool te Bandoeng.

OVERGEGAAN BIJ HET EUROPEESCH LAGER ONDERWIJS.

J. Ennen, ambtenaar op non-activiteit, laatstelijk tijdelijk schoolopziener b/h Inlandsch onderwijs, als waarnd. onderwijzer der 2e klasse, hoofdonderwijzer school Gorontalo.

J. G. Dammerboer, tijdelijk hulponderwijzer a/d kweekschool te Padang-Sidempoean, als hulponderwijzer school Padang-Sidempoean.

H. S. G. Buijs, ambtenares op non-activiteit, laatstelijk leerares a/d hoogere burgerschool voor meisjes te Batavia, als waarnd. hulponderwijzeres school Oengaran.

VERLOF NAAR EUROPA VERLEEND AAN:

A. Le Glercq,	hoofdonderwijzer school Koepang.
A. Tj. Van der Meulen,	1e hulponderwijzer 1e school B Semarang.
C. Prins,	hoofdonderwijzer school Soekaboemi.
M. J. Van Lessen,	hoofdonderwijzeres meisjesschool Bandjermasin.
H. Vanger,	onderwijzer der 3e klasse, gedetacheerd b/h Inlandsch onderwijs.
W. J. Stok,	hoofdonderwijzer 1e school Probolinggo.
J. A. Bonnerman,	hulponderwijzer » Lawang.
H. L. H. Bartels,	» » Loemadjang.
F. W. D. E. Scheltema Beduin,	hulponderwijzeres 2e » Gombong.
B. G. Hogewind,	hoofdonderwijzer » Tondano.
J. A. Frolich,	1e hulponderwijzeres meisjesschool Semarang.
H. Lorey.	hulponderwijzeres 3e school Soerakarta.
A. M. Hoogenstraaten,	» meisjesschool Magelang.
J. W. H. Muller,	hoofdonderwijzer school Menado.
W. Westerhof,	» » Keboemen.
Th. Luijtjes,	hulponderwijzer » Bandoeng.
H. Pothoff,	hulponderwijzeres 2e school Semarang.
D. H. Van der Maaten.	1e hulponderwijzer 1e » A Soerabaja.
J. Van Heek,	hoofdonderwijzer » Bandjermasin.
L. Heijnneman,	hulponderwijzeres gem. » Pekalongan.
G. Valk.	hoofdonderwijzer » Tjiandjoer.
M. Maassen,	1e hulponderwijzer » Modjokerto.
A. C. Collard,	hulponderwijzeres meisjesschool Soerakarta.
P. Lakeman,	hoofdonderwijzer school Poerworedjo.
B. A. H. Thierbach,	» » Bangil.
J. Boekstal,	hulponderwijzer » Amoerang.
A. E. J. Roskott,	hoofdonderwijzer » Sitoebondo.
J. Ploeger,	hulponderwijzer » Loemadjang.
H. E. Michaëlis,	hulponderwijzeres 1e school B Batavia.
R. Metelerkamp,	hoofdonderwijzer 1e » B Batavia.
J. A. F. Maijer,	hulponderwijzeres gem. » Cheribon.
J. J. F. Krügers,	1e hulponderwijzer » Ternate.

L. J. Idsinga,	hoofdonderwijzer school Blitar.
F. Kromhout,	» » Garoet.
L. H. Verhoog,	» 2e » Semarang.
J. P. M. Kamerling,	hulponderwijzeres meisjesschool Buitenzorg.
L. Ch. Slot,	hoofdonderwijzeres » Makasser.
D. M. Kruseman,	hoofdonderwijzer 6e school Batavia.
F. W. Krüss,	hulponderwijzer » Soemenep.
C. Sorgdrager,	» 2e » Semarang.
W. E. Endert,	hoofdonderwijzer » Tjilatjap.
F. A. Mensinga,	hulponderwijzeres meisjesschool Soerakarta.
C. A. H. De Rooy,	» 3e school Batavia.

HERBENOEMD NA NON-ACTIVITEIT OF NA TERUGKEER VAN VERLOF:

C. E. Bosch, geboren Baptist,	hulponderwijzeres meisjesschool Makasser.
E. A. Sacré,	» 1e school Djokjakarta.
G. Van der Kaaden,	wd. onderwijzer 2e klasse, 1e hulponderwijzer school Blitar.
J. Kastelijn,	Hoofdonderwijzer school Soekaboemi.
J. Kluiver,	» 3e school Soerabaja.
W. L. Vogelsang,	1e hulponderwijzer 1e » Probolinggo.
G. R. Le Bruijn,	» » » Bandoeng.
G. Tacoma,	» » » Pati.
W. P. Hillen,	hoofdonderwijzer school Bandjermasin.
W. Grondijs,	» » Keboemen.
W. A. P. De Bruijn Ouboter,	hoofdonderwijzeres 2e meisjesschool Semarang.
J. F. W. Winterberg,	hoofdonderwijzer 1e school Buitenzorg.
W. Nieuwenhuijs,	» » Bangil.
J. C. De Bruijn Kops,	hulponderwijzeres » Koedoes.
M. J. A. Harloff,	» gem. » Cheribon.
C. W. Hoogendoorn,	hulponderwijzer » Sitoebondo.
E. M. Rosman,	hulponderwijzeres » Sidoardjo,
J. L. Van der Made,	1e hulponderwijzer 2e » Batavia.
E. F. Moll,	» » 2e » Menado.
W. H. Heijtman	hoofdonderwijzer 7e » Batavia.
A. Van Moerkerken,	» 1e » Menado.
B. Bakker,	1e hulponderwijzer 7e » Batavia.
J. Boekstal,	hulponderwijzer » Boelekomba.

IN DIENST GETREDEN:

Onderwijzers:

J. Rood.
K. Kruidering.
P. J. Jansen.
L. Roelofsen.
A. J. Roskam.
W. M. Haije.
F. J. W. B. Van Ginkel.
D. H. W. Weenink van Loon.
J. B. Ruzius.
E. Van Leeuwen.
H. A. Boymans.
A. J. Velthuysen.
J. C. J. Van Bemmel.
A. J. Tiel.
A. De Ceus.
J. N. Rusting.
W. G. Schouten.
J. F. Jansen.
D. Veer Az.
J. H. Schophuijs.
K. J. Janse.
A. F. W. Loep.
J. P. Van der Kleijn.
D. A. Vermeulen.
F. E. V. A. Goossens.
L. A. Schuld.
B. B. Borghardt.
E. Baretta.
H. Niehaus.
H. J. Bessem.
F. H. H. Moquette.
M. A. A. Van Mook.
F. Koster.
J. Schotsman.
J. Leijen.
J. G. Den Exter van den Brink.
P. H. Poldervaart.
J. J. Jellema.
F. Bons.

Onderwijzeressen:

C. E. M. Hamers.
S. R. Ter Haar.
E. J. A. Hildering.
L. G. F. A. Goossens.
M. E. Kuipers.
L. H. Coster van Voorhout.
S. J. F. Oudshoorn.
C. M. H. Willer.
M. C. W. Van Dijck.
C. J. L. De Vos.
J. S. E. Straatman.
H. A. Van Zanten.
M. M. Beckers.
J. M. Van Vleuten.
M. E. Blokzeijl.
H. Tijl.
R. Faulhaber.
E. L. J. Benz.
S. F. E. Th. Van Eersel.
H. W. Pilger.
H. S. Lorey.
A. H. De Haan.

B. C. W. Lammerée.
C. Van der Lee.
M. Voet.
M. Kraal.
M. H. Marda.

J. C. Van der Staay.
G. Ch. M. W. Van Zeijl.
M. H. Somermeijer.
D. M. Reiche, geb Walter.
M. L. Deibel.

L^a. F.

Staat van den ouderdom der kinderen van Europeanen en met dezen gelijkgestelden, die

GEWESTEN.	6 jaar		7 jaar		8 jaar		9 jaar		10 jaar		11 jaar	
	jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.
Bantam	»	1	3	1	2	5	3	2	1	»	3	6
Batavia	77	66	145	100	162	143	174	141	160	157	146	133
Preanger-Regentschappen	18	15	23	21	16	26	21	27	26	22	20	17
Krawang	»	1	5	1	4	2	6	3	2	2	»	1
Cheribon	3	3	8	6	8	14	4	8	8	11	7	7
Tegal	3	»	7	6	4	13	9	9	8	7	5	6
Pekalongan	3	3	4	8	10	9	7	6	10	16	9	9
Semarang	32	35	80	59	92	64	96	72	101	71	84	73
Japara	10	5	14	15	12	13	6	18	6	10	10	10
Rembang	3	3	9	11	9	9	10	4	15	8	3	4
Soerabaja	53	35	68	61	82	67	69	59	75	57	86	55
Pasoeroean	15	21	41	32	31	39	19	37	32	36	35	25
Probolinggo	12	18	14	33	28	21	26	19	24	16	12	16
Besoeki	8	8	9	5	14	10	11	4	9	7	5	8
Kediri	15	9	25	18	29	25	24	17	20	23	21	25
Madioen	13	8	16	16	17	22	18	17	6	12	11	14
Soerakarta	22	21	46	41	48	36	40	39	54	49	39	38
Djokjakarta	14	22	28	23	31	35	43	38	26	41	39	37
Kedoe	18	8	18	12	14	8	15	9	11	11	7	6
Bagelen	12	9	19	10	22	12	38	13	41	14	52	15
Banjoemas	11	8	17	7	9	5	12	7	10	8	11	8
Madoera	6	5	10	7	8	5	10	7	8	9	6	7
Atjeh en Onderhoorigh	6	6	7	9	6	11	9	6	2	4	8	5
Sumatra's Westkust	22	18	38	23	33	14	42	28	35	27	36	21
Benkoelen	7	6	5	1	7	2	6	1	7	2	1	2
Transporteere	383	334	659	524	698	610	718	591	697	620	656	548

onder ultimo December 1893 de openbare lagere scholen in Nederlandsch-Indië bezochten.

12 jaar		13 jaar		14 jaar		15 jaar		16 jaar en ouder		Totaal		Totaal Generaal.	Aanmerkingen
jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.		
»	1	4	»	4	»	»	2	1	»	21	18	39	
143	105	142	87	115	83	71	55	16	25	1351	1095	2446	
19	19	20	12	7	6	13	10	2	3	185	178	363	
1	1	2	»	3	»	3	1	1	3	27	15	42	
9	4	»	10	4	5	4	2	3	2	58	72	130	
14	5	5	5	3	7	2	6	1	2	61	66	127	
5	4	10	5	4	2	2	5	»	2	64	69	133	
97	62	76	48	71	49	50	21	11	10	790	564	1354	
7	13	10	11	9	7	8	2	2	»	94	102	196	
10	13	6	7	10	2	4	3	3	»	82	64	146	
88	52	74	66	64	44	39	27	9	9	707	532	1239	
19	24	23	35	20	30	18	17	4	5	257	301	558	
18	18	11	13	10	12	9	5	3	4	167	175	342	
8	4	8	6	9	6	3	»	4	1	88	59	147	
20	21	12	25	16	9	7	7	5	3	194	182	376	
11	12	9	14	5	13	5	10	»	4	111	142	253	
46	36	48	40	33	22	25	23	15	12	416	357	773	
29	27	36	26	15	21	7	9	4	3	272	282	554	
11	10	5	13	5	7	1	6	1	3	106	93	199	
52	18	49	11	68	6	52	4	4	1	409	113	522	
8	7	9	10	11	5	1	2	2	1	101	68	169	
8	5	9	5	5	3	6	6	1	»	77	59	136	
3	5	3	4	1	1	1	2	»	1	46	54	100	
32	17	25	18	20	15	10	13	1	4	294	198	492	
»	1	3	2	1	2	1	1	1	»	39	20	59	
658	484	599	473	513	357	342	239	94	98	6017	4878	10895	

GEWESTEN.	6 jaar		7 jaar		8 jaar		9 jaar		10 jaar		11 jaar	
	jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.
Per transport.....	583	554	659	524	698	610	718	591	697	620	656	548
Palembang.....	4	1	3	4	3	4	1	2	3	7	2	2
Oostkust van Sumatra..	6	7	11	7	3	6	5	3	7	1	1	1
Banka.....	2	2	2	3	3	2	»	1	2	1	1	2
Riouw.....	1	1	5	3	3	1	6	1	0	1	2	3
Westerafd. van Borneo .	»	1	3	1	10	»	3	»	4	1	2	2
Z. en O. afd. van Borneo.	12	12	7	9	7	9	11	4	8	3	3	3
Celebes en Onderh.....	16	14	17	17	19	22	17	21	18	19	22	12
Menado.....	7	3	11	7	16	11	16	9	5	14	12	9
Amboina.....	15	11	26	24	22	23	26	28	21	26	21	22
Ternate.....	3	3	7	1	2	2	4	4	3	3	3	4
Timor.....	2	2	1	»	5	2	1	3	2	2	2	»
TOTAAL IN 1893...	451	391	732	600	791	692	808	667	770	698	727	608
» » 1892...	423	362	729	536	780	675	790	697	758	615	738	539
Vermeerdering	28	29	23	64	11	17	18	»	12	83	»	69
Vermindering.....	»	»	»	»	»	»	»	30	»	»	11	»

12 jaar		13 jaar		14 jaar		15 jaar		16 jaar en ouder		Totaal		Totaal Generaal.	Aanmerkingen.
jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.		
658	484	599	473	513	357	342	239	94	98	6017	4878	10895	
3	1	2	2	1	2	1	1	»	»	23	26	49	
3	4	4	2	»	2	3	1	»	»	43	34	77	
1	1	2	3	»	1	1	1	»	»	14	17	31	
»	1	»	3	1	»	»	»	»	»	18	14	32	
2	3	2	2	1	1	»	1	»	»	27	12	39	
9	5	2	7	3	2	3	4	1	3	66	61	127	
21	23	15	17	13	7	11	4	4	6	173	162	335	
12	8	10	11	2	14	5	7	4	1	100	94	194	
14	18	21	23	17	14	12	12	1	2	196	203	399	
»	6	1	2	1	3	»	1	»	»	24	29	53	
2	2	»	»	1	2	»	1	»	1	16	15	31	
725	556	658	545	553	405	378	272	104	111	6717	5545	12262	
690	585	604	515	548	423	363	290	118	115	6541	5352	11893	
35	»	54	30	5	»	15	»	»	»	176	193	369	
»	29	»	»	»	18	»	18	14	4	»	»	»	

L^e. G.

Staat van den ouderdom der kinderen van Europeanen en met dezen gelijkgestelden, die

GEWESTEN.	6 jaar		7 jaar		8 jaar		9 jaar		10 jaar		11 jaar	
	jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.
Batavia.....	29	42	45	56	36	68	33	55	38	74	26	70
Preanger-Regentschappen	1	1	»	»	»	1	1	1	1	1	»	1
Semarang.....	12	13	20	25	22	45	20	53	22	55	21	46
Soerabaja.....	20	18	28	49	34	53	27	48	34	35	32	43
Sumatra's Westkust....	8	16	»	14	»	20	»	14	»	24	»	16
TOTAAL IN 1893...	70	90	93	144	92	187	81	171	95	189	79	176
» » 1892...	57	107	76	172	78	181	81	181	86	177	96	160
Vermeerdering....	13	»	17	»	14	6	»	»	9	12	»	16
Vermindering.....	»	17	»	28	»	»	»	10	»	»	17	»

onder ultimo December 1893 de bijzondere scholen in Nederlandsch-Indië bezochten.

12 jaar		13 jaar		14 jaar		15 jaar		16 jaar en ouder		Totaal		Totaal Generaal.	Aanmerkingen.
jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.		
35	73	22	88	22	69	33	72	15	168	334	835	1169	
»	1	»	1	»	»	»	1	»	»	3	8	11	
22	42	19	41	12	48	11	35	3	26	184	429	613	
32	35	32	51	25	49	11	35	8	73	283	489	772	
»	10	»	10	»	10	»	9	»	4	8	147	155	
89	161	73	191	59	176	55	152	26	271	812	1908	2720	
80	189	90	177	65	163	35	166	44	174	788	1847	2635	
9	»	»	14	»	13	20	»	»	97	24	61	85	
»	28	17	»	6	»	»	14	18	»	»	»	»	

Le. **H.**

Staat van den ouderdom der kinderen van Europeanen en met dezen gelijkgestelden,

GEWESTEN.	6 jaar		7 jaar		8 jaar		9 jaar		10 jaar		11 jaar	
	jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.
Bantam.....	»	1	3	1	2	5	3	2	1	»	3	6
Batavia.....	106	108	190	156	198	211	207	196	198	231	172	203
Preanger-Regentschappen	19	16	23	21	16	27	22	28	27	23	20	18
Krawang.....	»	1	5	1	4	2	6	3	2	2	»	1
Cheribon.....	3	3	8	6	8	14	4	8	8	11	7	7
Tegal.....	3	»	7	6	4	13	9	9	8	7	5	6
Pekalongan.....	3	3	4	8	10	9	7	6	10	16	9	9
Semarang.....	44	48	100	84	114	109	116	125	123	126	105	119
Japara.....	10	5	14	13	12	13	6	18	6	10	10	10
Rembang.....	3	3	9	11	9	9	10	4	15	8	3	4
Soerabaja.....	73	53	96	110	116	120	96	107	109	92	118	98
Pasoeroean.....	15	21	41	32	31	39	19	37	32	36	35	25
Probolinggo	12	18	14	33	28	21	26	19	24	16	12	16
Besoeki.....	8	8	9	5	14	10	11	4	9	7	5	8
Kediri.....	15	9	25	18	29	25	24	17	20	23	21	25
Madioen.....	13	8	16	16	17	22	18	17	6	12	11	14
Soerakarta.....	22	21	46	41	48	36	40	39	54	49	39	38
Djokjakarta	14	22	28	25	31	35	43	38	26	41	39	37
Kedoe.....	18	8	18	12	14	8	15	9	11	11	7	6
Bagelen	12	9	19	10	22	12	38	13	41	14	52	15
Banjoemas.....	11	8	17	7	9	5	12	7	10	8	11	8
Madoera.....	6	5	10	7	8	5	10	7	8	9	6	7
Atjeh en Onderhoorigh.	6	6	7	9	6	11	9	6	2	4	8	5
Sumatra's Westkust...	30	34	38	37	33	34	42	42	35	51	36	37
Benkoelen.....	7	6	5	1	7	2	6	1	7	2	1	2
Transporteere.....	453	424	752	668	790	797	799	762	792	809	735	724

die onder ultimo December 1893 alle lagere scholen in Nederlandsch-Indië bezochten.

12 jaar		13 jaar		14 jaar		15 jaar		16 jaar en ouder		Totaal		Totaal Generaal.	Aanmerkingen.
jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.		
»	1	4	»	4	»	»	2	1	»	21	18	39	
178	178	164	175	137	152	104	127	31	193	1685	1930	3615	
19	20	10	13	7	6	13	11	2	3	188	186	374	
1	1	2	»	3	»	3	1	1	3	27	15	42	
9	4	»	10	4	5	4	2	3	2	58	72	130	
14	5	5	5	3	7	2	6	1	2	61	66	127	
5	4	10	5	4	2	2	5	»	2	64	69	133	
119	104	95	89	83	97	61	56	14	36	974	993	1967	
7	13	10	11	9	7	8	2	2	»	94	102	196	
10	13	6	7	10	2	4	3	3	»	82	64	146	
120	87	106	117	89	93	50	62	17	82	990	1021	2011	
19	24	23	35	20	30	18	17	4	5	257	301	558	
18	18	11	13	10	12	9	5	3	4	167	175	342	
8	4	8	6	9	6	3	»	4	1	88	59	147	
20	21	12	25	16	9	7	7	5	3	194	182	376	
11	12	9	14	5	13	5	10	»	4	111	142	253	
46	36	48	40	33	22	25	23	15	12	416	357	773	
29	27	36	26	15	21	7	9	4	3	272	282	554	
11	10	5	13	5	7	1	6	1	3	106	93	199	
52	18	49	11	68	6	52	4	4	1	409	113	522	
8	7	9	10	11	5	1	2	2	1	101	68	169	
8	5	9	5	5	3	6	6	1	»	77	59	136	
3	5	3	4	1	1	1	2	»	1	46	54	100	
32	27	25	28	20	25	10	22	1	8	302	345	647	
»	1	3	2	1	2	1	1	1	»	39	20	59	
747	645	672	664	572	533	397	391	120	369	6829	6786	13615	

GEWESTEN.	6 jaar		7 jaar		8 jaar		9 jaar		10 jaar		11 jaar	
	jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.
Per transport.....	453	424	752	668	790	797	799	762	792	809	735	724
Palembang.....	4	1	3	4	3	4	1	2	3	7	2	2
Oostkust van Sumatra..	6	7	11	7	3	6	5	3	7	1	1	1
Banka.....	2	2	2	3	3	2	»	1	2	1	1	2
Riouw.....	1	1	5	3	3	1	6	1	»	1	2	3
Westerafd. van Borneo.	»	1	3	1	10	»	3	»	4	1	2	2
Z. en O. afd. van Borneo.	12	12	7	9	7	9	11	4	8	3	3	3
Celebes en Onderh.....	16	14	17	17	19	22	17	21	18	19	22	12
Menado.....	7	3	11	7	16	11	16	9	5	14	12	9
Amboina.....	15	11	26	24	22	23	26	28	21	26	21	22
Ternate.....	3	3	7	1	2	2	4	4	3	3	3	4
Timor.....	2	2	1	»	5	2	1	3	2	2	2	»
TOTAAL IN 1893...	521	481	845	744	883	879	889	838	865	887	806	784
» » 1892...	480	469	805	708	858	856	871	878	844	792	834	699
Vermeerdering....	41	12	40	36	25	23	18	»	21	95	»	85
Vermindering.....	»	»	»	»	»	»	»	40	»	»	28	»

12 jaar		13 jaar		14 jaar		15 jaar		16 jaar en ouder		Totaal		Totaal Generaal.	Aanmerkingen.
jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.		
747	645	672	664	572	533	397	391	120	369	6829	6786	13615	
3	1	2	2	1	2	1	1	»	»	23	26	49	
3	4	4	2	»	2	3	1	»	»	43	34	77	
1	1	2	3	»	1	1	1	»	»	14	17	31	
»	1	»	3	1	»	»	»	»	»	18	14	32	
2	3	2	2	1	1	»	1	»	»	27	12	39	
9	5	2	7	3	2	3	4	1	3	66	61	127	
21	23	15	17	13	7	11	4	4	6	173	162	335	
12	8	10	11	2	14	5	7	4	1	100	94	194	
14	18	21	23	17	14	12	12	1	2	196	203	399	
»	6	1	2	1	3	»	1	»	»	24	29	53	
2	2	»	»	1	2	»	1	»	1	16	15	31	
814	717	731	736	612	581	433	424	130	382	7529	7453	14982	
770	774	694	692	613	586	398	456	162	289	7329	7199	14528	
44	»	37	44	»	»	35	»	»	93	200	254	454	
»	57	»	»	1	5	»	32	32	»	»	»	»	

L^a. I.

Staat van het onderwijzend personeel en van de leerlingen aan de openbare

SCHOLEN.	Aantal						Getal leerlingen	Getal leerlingen onder ultimo December 1893.							
					Kweekelingen			Europeanen.		Inlandsche Christenen.		Inlanders niet Christ.		Vreemde Oosterl.	
	Hoofdonderwijzers.	Hoofdonderwijzeressen.	Hulponderwijzers.	Hulponderwijzeressen.	mannelijke.	vrouwelijke.	Ultimo 1892.	jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.
															1ste Inspectie-
Batavia 1e school A	1	»	5	1	»	»	234	221	42	»	»	»	»	3	»
» 1e » B	1	»	4	1	»	»	215	162	40	»	»	2	1	2	»
» 2e »	1	»	4	1	»	»	222	168	50	»	»	»	»	»	»
» 3e »	1	»	3	1	»	»	174	104	74	1	1	11	»	5	»
» 4e »	1	»	3	1	»	»	164	102	43	»	»	6	»	10	»
» 5e »	1	»	2	1	»	»	96	47	56	»	»	1	»	5	»
» 6e »	1	»	3	1	»	»	196	105	67	»	»	»	»	»	»
» 7e »	1	»	2	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»
» 1e meisjesschool A	»	1	»	5	»	»	201	»	208	»	»	»	»	»	»
» 1e » B	»	1	»	2	»	»	»	»	28	»	»	»	»	»	»
» 2e »	»	1	»	3	»	»	125	»	120	»	»	»	»	»	»
Meester-Cornelis 1e school	1	»	2	1	»	»	117	102	43	»	»	»	»	6	1
» 2e »	1	»	2	1	»	»	111	67	41	»	»	5	»	2	»
» meisjesschool	»	1	»	2	»	»	73	»	57	»	»	»	»	»	»
Depok	1	»	1	»	»	»	52	23	19	»	1	1	»	»	»
Buitenzorg 1e school	1	»	2	2	»	»	195	130	62	»	»	2	»	»	»
» 2e »	1	»	2	2	»	»	157	120	36	4	»	10	2	2	»
» meisjesschool	»	1	»	3	»	»	105	»	109	»	»	»	»	»	»
Poerwakarta	1	»	1	»	»	»	32	6	11	»	»	13	»	2	»
Soebang	1	»	1	»	»	»	27	21	4	1	»	1	»	»	»
Bandoeng	1	»	2	2	1	»	145	100	48	5	3	20	5	»	»
» meisjesschool	»	1	»	1	»	»	48	»	49	»	3	»	»	»	»
Tjiandjoer	1	»	»	1	»	»	39	13	15	»	»	8	1	1	»
Soekaboemi	1	»	1	1	»	»	80	42	48	2	2	6	2	»	»
Garoet	1	»	1	1	»	»	63	30	18	»	»	3	»	»	»
Cheribon	1	»	1	1	»	»	81	51	19	»	»	10	1	1	»
» meisjesschool	»	1	»	1	»	»	27	»	38	»	»	»	»	»	»
Transporteere	20	7	42	36	1	»	2979	1614	1345	13	10	99	12	39	1

lagere scholen in Nederlandsch-Indië, onder ultimo December 1893.

Totaal.	Waarvan gratis leerlingen.	Getal leerlingen in de laagste klasse.	Getal leerlingen in de middelste klasse.	Getal leerlingen in de hoogste klasse.	Verzuimde schooldagen. Totaal in het jaar.	Verzuimde schooldagen. Gemiddeld per kind.	Getal leerlingen, die de school verlieten, na al de vakken te hebben doorloopen.	Getal leerlingen, die de school verlieten, om verschillende redenen.	AANMERKINGEN.
afdeeling.									
266	9	110	82	74	4506	17	21	81	
207	4	100	65	42	3247	16	12	60	
218	189	126	57	35	5391	25	12	78	
196	166	130	42	24	2038	10	9	62	
161	125	88	57	16	5135	32	9	72	
109	93	55	49	5	3154	29	»	59	
172	108	72	79	21	4399	26	5	122	
»	»	»	»	»	»	»	»	»	Op 3 Januari 1894 geopend.
208	14	»	136	72	2955	14	23	65	
28	6	»	21	7	88	3	»	3	» 19 October 1893
120	82	»	85	35	1730	14	17	31	
152	5	74	52	26	1950	13	7	52	
115	84	68	36	11	2477	22	2	49	
57	34	»	37	20	1158	20	7	27	
44	22	20	12	12	637	14	5	23	
194	1	124	47	23	4118	21	5	95	
174	150	119	44	11	3812	22	6	55	
109	57	»	82	27	2143	20	4	39	
32	14	14	11	7	441	14	»	7	
27	7	21	4	2	576	21	»	6	
181	80	129	29	23	1894	10	2	48	
52	20	»	40	12	535	10	4	17	
38	21	21	12	5	736	19	2	13	
102	44	51	35	16	1396	14	3	19	
51	24	27	20	4	1134	22	»	55	
82	50	52	25	5	2232	27	3	34	
38	20	»	28	10	490	13	4	6	
3133	**1427**	**1401**	**1187**	**545**	**58372**	**—**	**162**	**1176**	

SCHOLEN.	Aantal						Getal leerlingen	Getal leerlingen onder ultimo December 1893.							
					Kweekelingen.			Europeanen.		Inlandsche Christenen.		Inlanders niet Christ.		Vreemde Oosterl.	
	Hoofdonderwijzers.	Hoofdonderwijzeressen.	Hulponderwijzers.	Hulponderwijzeressen.	Mannelijke.	Vrouwelijke.	Ultimo 1892.	jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.
Per transport	20	7	42	36	1	»	2979	1614	1345	13	10	99	12	39	1
Indramajoe	1	»	1	»	»	»	24	7	15	»	»	»	»	»	»
Serang	1	»	1	»	»	»	44	21	18	»	»	2	1	»	»
Benkoelen	1	»	1	»	»	»	56	39	20	»	»	4	»	»	»
Padang 1e school	1	»	2	2	»	»	169	111	50	»	»	»	»	»	»
» 2e school	1	»	2	1	»	»	138	104	22	»	»	8	»	2	»
» meisjesschool	»	1	»	1	»	»	45	»	53	»	»	»	»	»	»
Fort de Kock	1	»	1	1	»	»	66	45	24	»	»	7	»	»	»
Padang-Pandjang	1	»	1	»	1	»	40	16	23	»	»	2	»	»	»
Solok	1	»	1	»	»	»	32	5	15	»	»	4	»	2	»
Padang Sidempoean	1	»	1	»	»	»	20	13	11	1	»	5	»	»	»
Kotta-Radja 1e school	1	»	2	»	»	»	62	29	40	»	»	»	»	»	»
» 2e »	1	»	1	1	»	»	67	17	14	14	15	»	»	»	»
Medan	1	»	2	»	»	»	64	43	34	»	»	9	1	»	»
Muntok	1	»	1	»	»	»	39	14	17	2	»	2	1	6	»
Palembang	1	»	1	»	»	»	63	23	26	»	»	3	»	»	»
Riouw	1	»	1	»	»	»	51	18	14	»	»	3	»	»	»
Pontianak	1	»	1	»	»	»	46	27	12	»	»	»	»	1	»
TOTAAL IN 1893	36	8	62	42	2	»	4005	2146	1753	30	25	146	15	50	1
															2de Inspectie-
Semarang 1e school A	1	»	3	2	»	»	189	168	31	»	»	2	»	1	»
» 1e » B	1	»	3	1	»	»	200	112	21	»	»	4	»	»	»
» 2e »	1	»	4	1	»	»	251	155	53	6	1	18	1	»	»
» 3e »	1	»	2	1	»	»	107	63	34	4	2	5	»	»	»
» 1e meisjesschool	»	1	»	3	»	»	»	»	107	»	»	»	»	»	»
» 2e »	»	1	»	2	»	»	113	»	69	»	»	»	»	»	»
» school te Tjandi	1	»	1	1	»	»	76	43	45	»	»	1	»	»	»
Salatiga 1e school	1	»	2	1	»	»	93	65	40	1	1	3	»	»	2
» 2e »	1	»	2	1	»	»	116	74	26	»	»	12	»	»	»
» meisjesschool	»	1	»	1	»	»	51	»	46	»	»	»	»	»	»
Ambarawa	1	»	3	»	»	»	118	64	36	13	2	8	»	4	»
» meisjesschool	»	1	»	1	»	»	26	»	21	»	»	»	»	»	»
Kendal	1	»	1	»	»	»	50	19	18	»	»	9	»	»	»
Oengaran	1	»	»	1	»	»	46	27	17	»	»	2	1	1	»
Transporteere	10	4	21	16	»	»	1436	790	564	24	6	64	2	6	2

Totaal.	Waarvan gratis leerlingen.	Getal leerlingen in de laagste klasse.	Getal leerlingen in de middelste klasse.	Getal leerlingen in de hoogste klasse.	Verzuimde schooldagen. Totaal in het jaar.	Verzuimde schooldagen. Gemiddeld per kind.	Getal leerlingen, die de school verlieten, na al de vakken te hebben doorloopen.	Getal leerlingen, die de school verlieten, om verschillende redenen.	AANMERKINGEN.
3133	1427	1401	1187	545	58372	»	162	1176	
22	9	12	9	1	383	17	»	6	
42	26	20	16	6	1024	23	»	22	
63	37	29	30	4	572	9	2	12	
161	2	62	70	29	2255	14	12	35	
136	107	79	42	15	2673	20	9	45	
53	13	»	24	29	529	10	2	11	
76	32	39	24	13	1080	14	»	33	
41	17	23	8	10	550	13	»	23	
26	8	11	9	6	337	13	»	21	
28	15	21	7	»	606	22	»	7	
69	3	37	18	14	1227	18	2	30	
60	59	48	11	1	1428	24	»	44	
87	24	51	23	13	1560	18	2	23	
42	19	24	15	3	558	13	»	16	
52	23	31	12	9	534	10	»	36	
35	22	21	13	1	1454	41	»	26	
40	24	21	12	7	407	10	3	15	
4166	1867	1930	1530	706	75549	18	194	1577	
afdeeling.									
202	1	100	69	33	6190	30	20	82	
137	1	66	47	24	3232	23	18	126	
234	199	167	51	16	8934	38	5	166	
108	103	83	20	5	4624	43	2	51	
107	2	»	70	37	1752	16	5	19	Op 4 April 1893 geopend.
69	58	»	60	9	3462	50	9	67	
89	32	41	38	10	2015	23	»	24	
112	6	53	46	13	2598	23	4	41	
112	97	58	43	11	2629	24	2	38	
46	24	»	29	17	757	16	11	11	
127	95	96	25	6	3347	26	1	53	
21	17	»	15	6	212	10	2	15	
46	22	32	9	5	907	19	2	13	
48	23	29	13	6	1070	22	»	26	
1458	680	725	535	198	41729	—	74	732	

SCHOLEN.	Aantal						Getal leerlingen.	Getal leerlingen onder ultimo December 1893.							
					Kweekelingen.			Europeanen		Inlandsche Christenen.		Inlanders niet Christ.		Vreemde Oosterl.	
	Hoofdonderwijzers.	Hoofdonderwijzeressen.	Hulponderwijzers.	Hulponderwijzeressen.	mannelijke.	vrouwelijke.	Ultimo 1892.	jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.
Per transport	10	4	21	16	»	»	1436	790	564	24	6	64	2	6	2
Pekalongan	1	»	2	1	»	»	102	64	31	»	»	8	»	»	»
» meisjesschool	»	1	»	1	»	»	32	»	38	»	»	»	»	»	»
Tegal	1	»	2	1	»	»	104	61	30	»	»	10	»	»	»
» meisjesschool	»	1	»	1	»	»	37	»	36	»	»	»	»	»	»
Koedoes	1	»	1	1	»	»	52	35	29	»	»	1	»	»	»
Japara	1	»	1	»	»	»	43	18	23	1	»	9	3	»	»
Pati	1	»	2	»	»	»	75	28	36	»	»	19	»	»	1
Djoewana	1	»	»	1	»	»	34	13	14	»	»	7	»	1	»
Rembang	1	»	1	1	»	»	59	37	20	»	»	9	1	»	»
Toeban	1	»	»	1	»	»	44	21	12	»	»	8	1	»	»
Bodjonegoro	1	»	1	1	»	1	61	24	32	»	»	4	3	1	»
Banjoemas	1	»	1	1	»	»	80	25	23	»	»	28	»	»	1
Tjilatjap	1	»	2	»	»	»	64	50	27	»	»	5	»	»	»
Bandjarnegara	1	»	1	»	»	»	59	10	11	»	»	21	»	»	»
Poerbolinggo	1	»	1	»	»	»	29	16	7	»	»	3	»	»	»
Poerworedjo	1	»	1	2	»	»	135	64	22	3	1	39	»	»	»
» meisjesschool	»	1	»	1	»	»	32	»	33	»	»	»	»	»	»
Keboemen	1	»	1	»	»	»	45	16	7	»	»	18	»	»	»
Koetoardjo	1	»	1	»	»	»	51	17	18	»	»	12	1	»	»
Gombong	1	»	7	»	»	»	293	273	»	»	»	»	»	»	»
» pupillenschool	1	»	1	1	»	»	73	27	21	4	1	14	»	4	»
Wonosobo	1	»	1	»	»	»	50	12	12	»	»	28	»	»	»
Magelang 1e school	1	»	2	1	»	»	107	73	21	»	»	13	»	2	»
» 2e »	1	»	1	2	»	»	93	33	19	46	21	10	»	»	»
» meisjesschool	»	1	»	1	»	»	34	»	53	»	3	»	»	»	»
Djokjakarta 1e school	1	»	2	2	»	»	180	114	62	»	»	2	»	»	»
» 2e »	1	»	3	2	»	»	222	99	63	22	9	24	1	6	»
» 3e »	1	»	1	2	»	»	101	59	41	»	»	12	3	»	»
» meisjesschool	»	1	»	3	»	»	119	»	116	»	7	»	1	»	»
Soerakarta 1e school	1	»	3	1	»	»	169	117	61	»	»	23	4	»	»
» 2e »	1	»	2	2	1	»	177	108	40	11	2	11	1	»	»
» 3e »	1	»	3	1	»	»	157	95	42	»	»	6	»	10	4
» meisjesschool	»	1	»	3	»	»	130	»	132	»	»	»	»	»	»
Klaten	1	»	1	2	»	»	96	57	54	1	»	»	»	»	»
Transporteere	39	10	66	52	1	1	4575	2356	1750	122	50	398	21	30	8

Totaal.	Waarvan gratis leerlingen.	Getal leerlingen in de			Verzuimde schooldagen.		Getal leerlingen, die de school verlieten,		AANMERKINGEN.
		laagste klasse.	middelste klasse.	hoogste klasse.	Totaal in het jaar.	Gemiddeld per kind.	na al de vakken te hebben doorloopen.	om verschillende redenen.	
1458	680	725	535	198	41729	—	74	732	
103	67	64	31	8	1544	15	4	29	
38	27	»	31	7	549	14	»	6	
101	48	70	25	6	2087	21	3	44	
36	16	»	30	6	673	19	1	14	
65	28	25	28	12	1064	16	3	14	
54	26	25	23	6	999	18	1	14	
84	33	45	33	6	1524	16	5	20	
35	20	19	12	4	568	16	»	12	
67	32	37	23	7	1067	17	7	15	
42	15	19	20	3	686	16	2	10	
64	29	32	23	9	1169	18	2	8	
77	24	36	31	10	2305	30	2	35	
82	58	60	18	4	2699	33	»	28	
42	12	21	15	6	747	18	»	22	
26	8	19	5	2	559	21	2	23	
129	54	84	40	5	2614	20	5	103	
33	12	»	20	13	615	19	3	14	
41	13	22	17	2	630	15	2	19	
48	21	33	15	»	1276	26	1	26	
275	273	81	164	28	5193	19	23	38	
71	34	40	23	8	1494	21	4	29	
52	12	26	22	4	957	18	»	19	
109	1	70	32	7	1672	15	3	44	
129	119	107	20	2	2957	23	2	34	
56	23	»	39	17	748	13	1	8	
178	5	102	55	25	2895	16	14	56	
224	177	156	55	13	4337	20	9	83	
115	33	87	28	»	2305	20	»	59	
124	52	»	96	28	2048	16	2	37	
205	3	127	58	20	2875	14	10	70	
173	153	113	50	10	3758	22	3	63	
157	102	102	42	13	3426	22	3	65	
132	74	»	102	30	1779	14	9	25	
112	88	72	36	4	3143	28	6	23	
4735	2372	2419	1795	521	104471	—	206	1841	

SCHOLEN.	Aantal						Getal leerlingen.	Getal leerlingen onder ultimo December 1892.							
					Kweekelingen.			Europeanen		Inlandsche Christenen		Inlanders niet Christ.		Vreemde Oosterl.	
	Hoofdonderwijzers.	Hoofdonderwijzeressen.	Hulponderwijzers.	Hulponderwijzeressen.	mannelijke.	vrouwelijke.	Ultimo 1891.	jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.
Per transport	38	10	66	52	1	1	4575	2356	1750	112	50	408	21	30	8
Bojolali	1	»	2	»	»	»	70	39	28	»	»	»	»	»	»
Madioen	1	»	2	1	»	»	140	80	56	»	»	19	»	»	»
» meisjesschool	»	1	»	1	»	1	50	»	33	»	»	»	»	»	»
Ngawi	1	»	1	1	»	»	77	31	33	»	»	12	»	2	»
Kediri	1	»	1	2	»	»	113	78	26	»	»	»	»	»	»
» meisjesschool	»	1	»	1	»	»	43	»	18	»	»	»	»	»	»
Blitar	1	»	1	2	»	»	100	57	36	1	»	11	»	»	»
» meisjesschool	»	1	»	1	»	»	36	»	30	»	»	»	»	»	»
Toeloeng-Agoeng	1	»	1	1	»	»	64	41	22	2	1	6	»	»	»
Ngandjoek	1	»	1	»	»	»	35	18	20	»	»	4	3	»	»
Bandjermasin	1	»	2	1	»	»	94	66	31	2	1	1	»	»	»
» meisjesschool	»	1	»	1	»	»	31	»	30	»	1	»	»	»	»
TOTAAL IN 1893	46	14	77	64	1	2	5430	2766	2163	117	53	461	24	32	8
3de Inspectie-															
Soerabaja 1e school A	1	»	4	»	»	»	155	127	44	»	»	»	»	»	»
» 1e » B	1	»	3	1	»	»	153	125	39	»	»	»	»	»	»
» 2e »	1	»	4	1	»	»	183	120	62	»	»	5	»	2	1
» 3e »	1	»	2	2	»	»	142	67	46	1	»	6	»	5	»
» 4e »	1	»	2	»	»	»	63	43	24	»	»	»	»	»	»
» 5e »	1	»	1	2	»	»	102	88	14	»	»	»	»	»	»
» 1e meisjesschool	»	1	»	3	»	»	126	»	91	»	»	»	»	»	»
» 2e »	»	1	»	3	»	»	86	»	110	»	»	»	»	»	»
Grissee	1	»	1	»	»	»	36	24	13	»	»	2	»	»	1
Modjokerto	1	»	2	1	»	»	93	64	38	»	»	»	»	3	»
Djombang	1	»	1	»	»	»	40	16	24	»	»	»	»	1	»
Sido-ardjo	1	»	1	1	»	»	60	33	27	»	»	2	»	3	»
Pamekasan	1	»	2	»	»	»	63	33	24	»	»	10	»	4	»
Soemenep	1	»	1	»	1	»	47	27	24	»	»	1	»	»	»
Bangkalan	1	»	1	»	»	»	27	17	11	»	»	2	»	»	»
Pasoeroean	1	»	1	2	»	»	133	82	31	»	»	1	»	5	»
» meisjesschool	»	1	»	2	»	»	65	»	54	»	»	»	»	»	»
Malang 1e school	1	»	2	1	»	»	157	70	40	»	»	3	»	1	»
Transporteere	15	3	28	19	1	»	1733	936	716	1	»	34	»	24	2

Totaal.	Waarvan gratis leerlingen.	Getal leerlingen in de laagste klasse.	Getal leerlingen in de middelste klasse.	Getal leerlingen in de hoogste klasse.	Verzuimde schooldagen. Totaal in het jaar.	Verzuimde schooldagen. Gemiddeld per kind.	Getal leerlingen, die de school verlieten, na al de vakken te hebben doorloopen.	Getal leerlingen, die de school verlieten, om verschillende redenen.	AANMERKINGEN.
4735	2372	2419	1795	521	104471	—	206	1841	
67	61	47	15	5	762	11	3	23	
155	86	122	25	8	2715	18	8	32	
53	30	»	34	19	611	11	3	19	
78	49	48	30	»	2136	27	8	32	
104	53	61	38	5	2599	25	3	66	
48	17	»	36	12	761	16	2	24	
105	49	65	28	12	2702	26	»	57	
30	13	»	21	9	964	32	4	14	
72	42	44	24	4	1218	17	»	26	
45	33	31	11	3	542	12	1	12	
101	62	67	15	19	1998	20	5	37	
31	18	»	26	5	596	19	2	15	
5624	2885	2904	2098	622	122075	22	245	2198	

afdeeling.

171	13	78	59	34	3600	21	22	46	
164	3	76	66	21	3079	19	11	80	
190	118	138	41	11	6216	33	3	91	
125	90	86	35	4	4934	39	1	111	
67	19	39	21	7	788	12	1	12	
102	98	63	26	13	3021	29	3	28	
91	»	»	57	34	2468	27	20	54	
110	71	»	92	18	2429	22	6	39	
40	25	13	19	8	787	19	2	8	
105	61	52	29	24	1783	18	»	36	
41	14	27	14	»	726	17	2	25	
65	32	41	18	6	1431	22	4	33	
71	36	34	25	12	1560	22	3	6	
52	31	27	18	7	1068	21	2	15	
30	16	15	12	3	727	24	1	13	
119	61	73	30	16	2155	17	7	42	
54	31	»	34	20	814	15	3	24	
116	3	72	31	13	2339	20	2	144	
1713	722	834	627	252	39925	—	94	807	

SCHOLEN.	Aantal						Getal leerlingen.	Getal leerlingen onder ultimo December 1893.							
					Kweekelingen.			Europeanen.		Inlandsche Christenen		Inlanders niet Christ.		Vreemde Oosterl.	
	Hoofdonderwijzers.	Hoofdonderwijzeressen.	Hulponderwijzers.	Hulponderwijzeressen.	mannelijke.	vrouwelijke.	Ultimo 1891.	jongens.	meisjes.	jongens	meisjes.	jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.
Per transport.....	15	3	28	19	1	»	1733	936	716	1	»	34	»	24	2
Malang 2e school	1	»	1	»	»	»	»	33	26	»	»	3	»	»	»
» meisjesschool.....	»	1	»	2	»	»	69	»	72	»	»	»	»	»	»
Bangil.....	1	»	1	»	»	»	46	25	24	»	»	3	»	1	»
Lawang	1	»	2	1	»	»	88	47	54	»	»	1	»	»	»
Probolinggo 1e school.....	1	»	1	1	»	»	78	45	28	»	»	»	»	»	»
» 2e »	1	»	2	1	»	»	90	73	52	»	»	1	»	»	»
» meisjesschool.....	»	1	»	1	»	»	49	»	39	»	»	»	»	»	»
Loemadjang.....	1	»	1	»	»	»	30	34	33	»	»	5	»	»	»
Kraksaän	1	»	1	»	»	»	32	15	23	»	»	»	»	»	»
Besoeki.....	1	»	1	»	»	»	21	16	9	»	»	1	»	»	»
Sitoebondo	1	»	1	»	»	»	48	31	19	»	»	5	»	1	»
Banjoewangi.....	1	»	1	»	»	»	37	18	12	»	»	1	»	»	»
Bondowoso.....	1	»	1	»	»	»	21	14	5	»	»	3	»	»	»
Djember.....	1	»	1	»	»	»	26	9	14	2	»	»	»	»	»
Makasser 1e school.....	1	»	2	1	»	»	120	66	44	»	»	»	»	6	»
» 2e »	1	»	2	1	»	»	119	62	42	»	»	2	»	7	»
» meisjesschool.....	»	1	»	1	»	»	23	»	38	»	»	»	»	»	»
Maros.....	1	»	»	»	»	»	25	9	16	»	»	»	»	»	»
Bonthain	1	»	1	»	»	»	38	23	15	»	»	»	»	1	»
Boelekomba.....	1	»	1	»	»	»	28	13	7	»	»	»	»	»	»
Menado 1e school.....	1	»	1	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»
» 2e »	1	»	2	2	»	»	159	83	34	37	»	»	»	»	»
» meisjesschool.....	»	1	»	1	»	»	37	»	39	»	1	»	»	»	»
Tondano.....	1	»	1	»	»	»	56	8	9	31	4	»	»	»	»
Gorontalo.....	1	»	»	»	»	»	21	»	»	»	6	»	»	»	»
Amoerang.....	1	»	1	»	»	»	59	9	12	31	»	»	»	»	»
Amboina	1	»	2	2	»	»	202	119	53	9	8	»	»	10	»
» meisjesschool.....	»	1	»	1	»	»	41	»	44	»	3	»	»	»	»
Banda-Neira.....	1	»	2	1	»	»	133	54	38	12	2	1	»	7	1
» meisjesschool.....	»	1	»	1	»	»	34	»	44	»	3	»	»	»	1
Saparoea.....	1	»	1	»	»	»	70	23	24	14	2	»	»	»	»
Ternate.....	1	»	1	1	»	»	62	24	29	»	8	3	2	1	»
Timor-Koepang.....	1	»	1	»	»	»	42	16	15	10	2	»	»	»	»
TOTAAL IN 1893...	42	9	60	37	1	»	3637	1805	1629	147	39	63	2	58	4

Totaal.	Waarvan gratis leerlingen.	Getal leerlingen in de laagste klasse.	Getal leerlingen in de middelste klasse.	Getal leerlingen in de hoogste klasse.	Verzuimde schooldagen. Totaal in het jaar.	Verzuimde schooldagen. Gemiddeld per kind.	Getal leerlingen, die de school verlieten na al de vakken te hebben doorloopen.	Getal leerlingen, die de school verlieten om verschillende redenen.	AANMERKINGEN.
1713	722	834	627	252	39925	—	94	807	
62	59	45	17	»	599	9	»	15	Op 20 Maart 1893 geopend.
72	27	»	59	13	1182	17	1	36	
53	22	39	14	»	1320	24	5	22	
102	33	49	33	20	2482	24	1	56	
73	2	39	26	8	1372	19	»	52	
126	88	85	35	6	2563	22	2	30	
39	19	»	15	24	850	22	7	21	
72	31	60	10	2	712	10	»	7	
38	13	20	15	3	1119	29	3	9	
26	8	13	9	4	823	32	»	9	
56	23	32	18	6	1044	18	»	13	
31	14	19	9	3	1728	55	2	17	
22	12	8	11	3	244	11	1	12	
25	11	16	5	4	401	16	1	11	
116	2	60	47	9	1652	14	13	25	
113	97	68	36	9	2398	21	11	28	
38	20	»	23	15	579	15	2	5	
25	22	17	7	1	571	23	2	12	
39	34	18	15	6	850	22	5	5	
20	16	7	8	5	383	19	»	12	
»	»	»	»	»	»	»	»	»	In Januari 1894 geopend.
155	100	114	29	12	3169	20	6	27	
43	20	»	33	10	167	4	1	2	
54	16	24	24	6	989	18	6	11	
»	»	»	»	»	»	»	»	»	Idem idem.
60	19	35	24	1	1730	29	»	12	
194	137	115	53	26	3862	19	10	32	
46	26	»	32	14	506	11	»	14	
116	50	84	27	5	3187	27	6	36	
47	16	»	39	8	846	18	2	4	
69	46	37	27	5	1134	16	5	4	
61	36	37	20	4	1972	32	9	11	
41	26	25	11	5	956	23	3	8	
3747	1767	1900	1358	489	81315	22	198	1365	

SCHOLEN.	Aantal.						Getal leerlingen.	Getal leerlingen onder ultimo December 1893.							
	Hoofdonderwijzers.	Hoofdonderwijzeressen.	Hulponderwijzers.	Hulponderwijzeressen.	Kwekelingen.			Europeanen.		Inlandsche Christenen.		Inlanders niet Christ.		Vreemde Oosterl.	
					mannelijke.	vrouwelijke.	Ultimo 1892.	jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.
Recapi															
1e afdeeling	36	8	62	42	2	»	4005	2146	1753	30	25	146	15	50	1
2e »	46	14	77	64	1	2	5430	2766	2163	117	53	461	24	32	8
3e »	42	9	60	37	1	»	3637	1805	1629	147	39	63	2	58	4
TOTAAL IN 1892	124	31	199	143	4	2	13072	6717	5545	294	117	670	41	140	13
» » 1891	121	29	185	140	3	6	»	6541	5352	296	99	594	29	144	17
Vermeerdering	3	2	14	3	1	»	»	176	193	»	18	76	12	»	»
Vermindering	»	»	»	»	»	4	»	»	»	2	»	»	»	4	4

		Getal leerlingen in de			Verzuimde schooldagen.		Getal leerlingen, die de school verlieten,		AANMERKINGEN.
Totaal.	Waarvan gratis leerlingen.	laagste klasse.	middelste klasse.	hoogste klasse.	Totaal in het jaar.	Gemiddeld per kind.	na al de vakken te hebben doorloopen.	om verschillende redenen.	
tulatie.									
4166	1867	1930	1530	706	75549	18	194	1577	
5624	2885	2904	2098	622	122075	22	245	2198	
3747	1767	1900	1358	489	81315	22	198	1365	
13537	6519	6734	4986	1817	278939	21	637	5140	
13072	6324	6540	4775	1757	260549	20	550	5058	
465	195	194	211	60	18590	1	87	82	
,	,	,	,	,	,	,	,	,	

Lit. K.

Staat van het onderwijzend personeel en van de leerlingen aan de bijzondere

SCHOLEN.		Aantal.						Getal leerlingen onder ultimo December 1892.	Getal leerlingen onder ultimo					
						Kweekelingen.			Europeanen.		Inlandsche Christenen.		Inlanders niet Christenen.	
WAAR.	VAN WIEN.	Hoofdonderwijzers.	Hoofdonderwijzeressen.	Hulponderwijzers.	Hulponderwijzeressen.	Mannelijke	Vrouwelijke		Jongens.	Meisjes.	Jongens.	Meisjes.	Jongens.	Meisjes.
1ste Inspectie-														
Batavia	G. Gorter en F. G. Stein.....	1	»	3	»	»	»	137	84	2	»	»	»	»
»	Mej. Philipsen (Ursulinen).....	»	1	»	10	»	1	288	11	285	»	»	»	»
»	» Weskamp (idem).....	»	1	»	31	»	1	463	40	463	»	»	»	»
»	J. Beck.....	1	»	3	1	»	»	83	62	24	»	»	»	»
»	G. Van Genderen (school met den bijbel)	1	»	2	1	»	»	67	62	21	»	»	»	»
»	K. Nanning.....	1	»	3	1	»	»	52	75	»	»	»	»	»
Meester-Cornelis.	Mej. L. E. Steller (school met den bijbel)	»	1	»	2	»	»	»	»	40	»	»	»	»
Buitenzorg	Mevr. Van den Dungen Gronovius...	»	»	»	»	»	»	15	»	»	»	»	»	»
Manondjaja	Mej. B. W. C. Gerlings.....	»	1	»	»	»	»	16	3	8	»	»	6	9
Padang	Mej. E. Boerkamp (zusters van liefde)	»	1	»	6	»	»	136	8	147	»	»	»	»
	Totaal in 1893	4	5	11	52	»	2	1257	345	990	»	»	6	9
2de Inspectie-														
Semarang	Van het R. K. Weeshuis:													
»	*a.* de jongensschool.....	1	»	»	1	»	»	73	63	»	»	»	»	»
»	*b.* » meisjesschool.....	»	1	»	4	»	»	184	17	169	»	»	»	»
»	Van het Protest. Weeshuis.....	1	»	1	2	»	»	141	81	55	»	»	»	»
»	Mej. J. M. Claessens (Franciscanessen)	»	1	»	5	»	»	182	13	153	»	»	»	5
»	» E. M. M. Lissone (idem).....	»	1	»	2	»	1	76	10	52	»	»	»	»
Demak	L. W. J. Romans van Schaïk.....	»	»	»	»	»	»	16	»	»	»	»	»	»
	Totaal in 1893	2	3	1	14	»	1	672	184	429	»	»	»	5

lagere scholen in Nederlandsch-Indië onder ultimo December 1893.

December 1893.			Getal leerlingen in de			Verzuimde schooldagen.		Getal leerlingen, die de school verlieten,		AANMERKINGEN.
Vreemde Oosterlingen.										
Jongens.	Meisjes	Totaal.	laagste klasse.	middelste klasse.	hoogste klasse.	Totaal in het jaar.	Gemiddeld per kind.	na al de vakken te hebben doorloopen.	om verschillende redenen.	
afdeeling.										
»	»	86	25	27	34	586	7	27	18	Waar een † is ingevuld ontbreken de opgaven.
»	»	296	105	90	101	592	2	12	55	
»	»	503	218	130	155	3012	6	35	62	
»	»	86	21	45	20	†	†	†	†	
»	»	83	44	25	14	960	12	8	16	
»	»	75	16	41	18	656	9	14	18	
»	»	40	9	10	21	†	†	»	1	in April 1893 geopend.
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	in 1893 gesloten.
»	»	26	10	14	2	130	5	2	7	
»	»	155	81	38	36	†	†	14	20	
»	»	1350	529	420	401	»	»	112	197	
afdeeling.										
»	»	63	30	27	6	1129	18	4	9	
»	»	186	107	56	23	2447	13	17	24	
»	»	136	66	49	21	2487	18	10	10	
»	»	171	81	50	40	2532	15	10	68	
»	»	62	29	29	4	1353	22	»	5	
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	in 1893 gesloten.
»	»	618	313	211	94	9948	86	41	116	

SCHOLEN.		Aantal						Getal leerlingen onder ultimo					
						Kweekelingen.		Europeanen.		Inlandsche Christenen.		Inlanders niet Christenen.	
WAAR.	VAN WIEN.	Hoofdonderwijzers.	Hoofdonderwijzeressen.	Hulponderwijzers.	Hulponderwijzeressen.	Mannelijke.	Vrouwelijke.	Getal leerlingen onder ultimo December 1892.	Jongens.	Meisjes.	Jongens.	Meisjes.	Jongens.	Meisjes.

December 1895.			Getal leerlingen in de			Verzuimde schooldagen.		Getal leerlingen, die de school verlieten,		AANMERKINGEN.
Vreemde Oosterlingen.										
Jongens.	Meisjes.	Totaal.	laagste klasse.	middelste klasse	hoogste klasse.	Totaal in het jaar.	Gemiddeld per kind.	na al de vakken te hebben doorloopen.	om verschillende redenen.	
afdeeling.										
»	»	173	66	68	39	1031	6	18	30	
»	»	394	169	140	85	1400	4	18	55	
»	»	75	16	7	52	1705	23	6	16	
»	»	133	51	37	45	2351	19	9	110	
»	»	775	302	252	221	6687	32	51	211	
tulatie.										
»	»	1350	529	420	401	†	†	112	197	
»	»	618	313	211	94	9948	16	41	116	
»	»	775	302	252	221	6687	8	51	211	
»	»	2743	1144	883	716	†	†	204	524	
»	»	2652	1057	874	721	†	†	†	†	
»	»	91	87	9	»	†	†	†	†	
»	»	»	»	»	5	†	†	†	†	